Я мав приємне товариство. Навпроти мене, перед величезним коминком, сиділа Венера, та не якась там світська дама, яка під таким іменем вела війну супроти ворожої статі, як, скажімо, мадемуазель Клеопатра, а справжня богиня Кохання.

Вона сиділа у фотелі, розпаливши в коминку тріскотливий вогонь, відсвіт якого багряними язиками лизав її бліде обличчя з білими очима та час до часу ступні, коли вона простягала їх до вогню, намагаючись зігріти.

її обличчя було прекрасним, незважаючи на мертві кам'яні очі, однак це й усе, що я бачив у ній. Величава богиня загорнула своє мармурове тіло в розкішне хутро й, тремтячи від холоду, згорнулася клубочком, наче кішка.

— Ніяк не збагну, вельможна пані! — вигукнув я. — Холоднеча давно минула, уже два тижні розкошує чудова весна! Напевно, Ви хвилюєтесь...

— Красно дякую за таку весну! — озвалася богиня глибоким крем'яним голосом і божественно чхнула, а тоді ще раз. — Слово честі, я не можу цього знести і починаю розуміти...

— Що саме, вельможна пані?

— Я починаю вірити в неймовірне, осягати незбагненне. Я раптом зрозуміла німецьку жіночу добропорядність і німецьку філософію. Мене вже зовсім не дивує, що ви, на півночі, не спроможні кохати, ба, навіть уявлення не маєте, що таке Кохання.

— Дозвольте, мадам! — спалахнув я обурено. — Я направду не давав Вам жодного приводу...

— Так-так, Ви... — богиня чхнула втретє, з неповторною грацією стріпнувши плечима. — Саме тому я завжди прихильно до Вас ставилася і навіть провідую час до часу, хоча щоразу, незважаючи на свої хутра, застуджуюся. Пригадуєте* як ми вперше зустрілися?

— Як таке забути! Ви мали тоді пишні каштанові кучері, карі очі, пурпурові уста, але я одразу впізнав Вас за витонченими рисами обличчя та оцією мармуровою блідістю. Ви завжди носили фіалкового кольору оксамитову кацабайку, оздоблену білячим хутром.

— Так, Вас заворожило моє вбрання, а як швидко Ви вчилися...

— Це Ви навчили мене Кохання. Ваше життєрадісне богослужіння змусило мене забути про все на світі!

— А якою несхитно вірною я Вам була!

— Гм, що стосується вірності...

— Невдячний!

— Я не маю наміру Вам докоряти. Хоч Ви й божественна жінка, та все ж жінка, тож у коханні жорстока, як усі жінки...

— Ви називаєте жорстокістю, — жваво підхопила богиня, — те, що є стихією чуттєвості, радісного кохання, природою жінки, зрештою: віддаватися, коли кохаєш, і любити все, що припадає до вподоби...

— Хіба для серця, яке кохає, може бути щось жорстокішим, аніж невірність коханої? — запитав я.

— Ах! — нетерпляче вигукнула вона. — Ми вірні, доки кохаємо. Ви ж вимагаєте від жінки вірності й без кохання, пристрасті без насолоди...

То хто жорстокіший — жінки чи чоловіки? Ви тут, на півночі, занадто поважно, занадто обтяжливо сприймаєте кохання. Говорите про обов'язки там, де мова-може йти лише про задоволення.

— Так, мадам. Зате в нас дуже трепетні й добропорядні почуття, а ще — тривалі стосунки...

— А попри все — вічна непогамовна, ненаситна туга за голим, неприкритим язичництвом, — урвала мене мадам. — Однак те кохання, що є найвищим тріумфом, що несе в собі неперевер-шену радість, вам, дітям сучасності, схильним до копирсання в собі, не годиться! Таке кохання для вас катастрофа! Тільки-но вам закортить невимушеності, ви стаєте вульгарними. Природність видається вам чимось ворожим, з нас, розвеселених богів Греції, ви поробили демонів, а з мене чортицю! Мене ви спроможні хіба лаяти й проклинати або ж приносити в жертву самих себе, охоплених вакханальним безумством, на мій вівтар. Якщо ж комусь з вас вистачить мужності поцілувати мої вишневі уста, сміливцеві стелиться одна дорога — босоніж у покаянному рубищі на прощу до Риму зі щирим сподіванням у душі, що після каяття нараз забуяє цвітом сухий штурпак, тоді ж, як під моїми ногами водно розпускаються троянди, фіалки та мирта, та вам не дано відчути їхніх пахощів. Що ж, задихайтеся у своїх північних туманах і димах християнських кадил; дайте нам, язичникам, упокоїтися під каміняччям, під лавою; не відкопуйте нас! Не для вас будували Помпеї, наші вілли, наші купальні та храми! Вам не потрібні жодні боги! Нам холодно у вашому світі!

Мармурова красуня закашлялася і щільніше обгорнула плечі темним соболиним хутром.

— Красно дякуємо за класичну лекцію! — озвався я. — Але Ви не можете заперечувати того, що чоловік і жінка у Вашому веселому сонячному світі, так само, як у нашому, туманному, за природою вороги; що кохання лише на короткий час поєднує їх в одне ціле, в істоту з єдиним помислом, єдиним відчуттям, єдиною волею, щоб згодом ще

більше роз'єднати, і — це Ви знаєте не згірш за мене — той, хто не зуміє взяти гору, дуже скоро відчує на своїй шиї ногу іншого...

— Зазвичай, це — нога жінки на шиї чоловіка, — глузливо зауважила пані Венера. — Про що Ви, знову ж таки, знаєте не згірш за мене...

— Ваша правда, тому я не створюю собі жодних ілюзій...

— Треба гадати, що тепер Ви мій раб без ілюзій, і я можу топтати Вас без жалю?

— Мадам!

— Хіба Ви ще мене не знаєте? Так, я жорстока — якщо вже так Вам до смаку це слово — хіба ж не маю права такою бути? Чоловік жадає, а жінка — жадана; оце й уся, однак вирішальна, перевага жінки. Природа віддала чоловіка їй на поталу за його хіть, а жінці, яка не зуміла зробити чоловіка своїм лакеєм, своїм рабом, своєю іграшкою, зрештою, щоб потім легко, потішаючись, його зрадити, просто бракує розуму.

— Але й принципи у Вас, шановна! — вибухнув я, щиро обурений.

— За ними — тисячолітній досвід, — насмішкувато відповіла богиня, перебираючи білими пальчиками темне хутро. — Що від-данішою задемонструє себе жінка, то швидше протверезіє від кохання чоловік і стане владним самодуром. І навпаки: що жорстокіше й зрадливіше вона поводитиметься, що більше збиткуватиметься з чоловіка, що фривольніше гратиметься його почуттями, що менше виказуватиме милосердя, то пекельніше розпалюватиме його жагу — він буде обожнювати й кохати її усім серцем. Так було споконвіку, від Гелени та Даліли аж до Катерини II та Лоли Монтес.

— Не можу заперечувати, — відповів я. — Найзвабливі-шим для чоловіка є образ прекрасної, пристрасної, жорстокої деспотки, яка заради примхи погордливо й без жалю міняє своїх коханців...

— Та ще й зодягнена в хутра, — додала богиня.

— Як Ви здогадалися?

— Я ж бо знаю Ваші смаки...

— А знаєте, відтоді, як ми бачилися з Вами востаннє, Ви стали кокетливішою, — зауважив я.

— Наскільки, смію запитати?

— Я веду до того, що прекрасніших за ось це темне хутро шатів для Вашого білого тіла годі й шукати і що Вам...

Богиня засміялася.

— Вам наснилося! — голосно вигукнула вона. — Прокиньтеся! — і схопила мене за руку своєю мармуровою долонькою. — Та прокиньтеся ж! — знову прогримів мені над вухом її глибокий грудний голос.

Я насилу розплющив очі й побачив руку, яка мене термосила, однак рука ця мала, на диво, бронзову засмагу, а голос виявився охриплим проспиртованим голосом мого козачка, що стояв пере-ді мною у повний зріст — майже шість футів заввишки.

— Уставайте ж бо! — не вгавав він. — Ото сором який!

— Чому сором?

— Сором засинати в одязі та ще й з книжкою, — козачок обтер оплавлений віск зі свічок і підняв томика. — З книжкою... — він розгорнув обкладинку, — Геґеля. До того ж найвищий час збиратися до пана Северина. Він чекає нас на чай...

* * *

— Дивний сон, — мовив Северин, коли я закінчив розповідь, оперся ліктями на коліна, поклавши обличчя на витончені руки, помережані ніжними жилками, і поринув у задуму.

Я знав, що тепер він довго не поворухнеться, навіть не дихатиме — так воно й було. Його поведінка анітрохи мене не дивувала, ми приятелювали вже майже три роки, тож я звик до всіх його дивацтв. А дивакуватим Северин таки був, цього не заперечиш, хоча аж не тим небезпечним шаленцем, за якого його мали не лише найближчі сусіди, а й увесь Коломийський повіт. Цей чоловік був мені не просто цікавим — за що й мене вважали трохи несповна розуму, — а ще й надзвичайно симпатичним.

Як на галицького дідича шляхетного роду і як на його вік — Северинові ледь перейшло за тридцять — він відзначався надзвичайно тверезим розумом, поважністю, ба, навіть педантичністю. Жив він за напівфілософською-напівпрактичною системою, якої скрупульозно дотримувався, ледь не за годинником, а ще за термометром, барометром, аерометром, гідрометром, Гіппократом, Гуфеландом, Платоном, Кантом, Кніґґе та лордом Честерфілдом. Правда, Северин інколи страждав непогамовними нападами жаги, коли він готовий був головою проламати стіну. Такої миті ніхто не хотів би опинитися йому на шляху.

Поки він ось так німував, у коминку виспівував вогонь, співав великий статечний самовар і старовинне, успадковане від пращурів, крісло-гойданка, у якому я курив сиґару, і цвіркун у старих стінах

виспівував також. Я обводив поглядом небачену утвар, скелети тварин, опудала птахів, глобуси, гіпсові* фіґурки, якими напхом була напхана Северинова кімната, аж доки випадково мені впала в око картина, яку я не раз уже бачив, та щойно сьогодні в червоних відблисках вогню з коминка вона мене неймовірно вразила.

То було велике полотно, намальоване олійними фарбами у виразній, насиченій барвами манері бельгійської художньої школи. Саме зображення було доволі дивне.

Вродлива жінка — сонячний усміх на витонченому обличчі, зібране тугим античним вузлом волосся, наче інеєм, припорошене білою пудрою, голе тіло загорнене в темне хутро — спочивала, опершись на руку, на канапі; правою рукою вона гралася нагайкою, недбало поклавши босу ніжку на чоловіка, який лежав перед нею, немов раб, немов пес, і цей чоловік з гострими, однак витонченими рисами обличчя, на якому лежала печать нестерпного смутку і палючої жаги, який дивився на неї полум'яним мрійним поглядом мученика — цей чоловік, що правив за ослінчика для ніг діви, був Северином, але без бороди і, як видавалося, років на десять молодший за нинішнього.

— "Венера в хутрі"! — скрикнув я, показуючи на картину. — Такою я бачив її уві сні!

— Я — теж, — відповів Северин. — Тільки сон той був наяву.

— Як???

— Ах! Така безглузда історія!

— Мабуть, твоя картина навіяла мені мій сон... — вів я далі. — Розкажи мені нарешті, у чому річ. Вочевидь, ця жінка відіграла якусь роль у твоєму житті, до того ж, вагому, як я собі мислю, але сподіваюся почути від тебе докладнішу розповідь...

— Поглянь ось на цю картину,—сказав мій дивакуватий друг, проігнорувавши моє запитання.

Інша картина була чудовою копією "Венери з люстерком" Тиціана з Дрезденської картинної ґалереї.

— То що ти хочеш цим сказати? — поцікавився я. Северин підвівся і тицьнув пальцем у хутро, у яке Тиціан одягнув свою богиню кохання.

— Тут також "Венера в хутрі", — мовив він, усміхаючись. — Не думаю, що старий венеціець зробив це з наміром. Він просто намалював портрет якоїсь вельможної куртизанки, а що був чоловіком ґречним, то люстерко, в якому вона з холодною пихою розглядала свою величаву вроду, змусив тримати Амура, що, вочевидь, нудився від такої роботи. Ця картина — майстерне підлабузництво на полотні. Пізніше якийсь "знавець" епохи рококо охрестив даму Венерою, а хутро деспотки, у яке загорнулася кра-суня-модель Тиціана радше зі страху підхопити нежить, аніж зі цноти, стало символом тиранії і жорстокості, що криються в жіночому єстві та вроді. Та досить про це! Цей варіант портрета постає перед нами найдошкульнішою сатирою на наше кохання. Венера, яка десь, на абстрактній півночі, у холодному християнському світі, змушена загортатися у важке просторе хутро, щоб, бува, не застудитися...

Северин засміявся і прикурив цигарку.

Тієї миті розчахнулися двері й до кімнати увійшла гарна повнотіла білявка з розумними привітними очима, одягнена в чорну шовкову хламиду. Вона принесла нам холодне м'ясиво та варені яйця до чаю. Северин взяв одне яйце і надбив його ножем.

— Хіба я не казав тобі, що люблю яйця, зварені на м'яко?! — гаркнув він так роздратовано, що молода жінка аж затремтіла.

— Але ж, Северку, любчику... — прожебоніла вона перестрашено.

— Що — Северку! — закричав мій приятель. — Ти повинна мене слухатися, слухатися, розумієш? — і він зірвав з цвяха канчука, який висів поряд з його зброєю.

Вродлива жінка, немов налякана лань, притьмом вибігла з покоїв.

— Чекай-но лишень, я тебе ще впіймаю! — гукнув Северин їй навздогін.

— Ой, Северине! Як ти можеш так поводитися з таким гарним дівчам? — дорікнув я, поклавши долоню на його руку.

— Ти тільки поглянь на цю жінку! — мовив він, жартівливо мені підморгнувши. — Якби я до неї ластився, вона б мені зашморг на шию накинула, а за те, що я виховую її канчуком, вона мене обожнює.

— Пусте!

— Де там пусте! Тільки так і треба муштрувати жінок!

— Про мене, живи собі хоч як паша в гаремі, тільки не треба вибудовувати мені жодних теорій...

— Чом би й ні! — жваво відгукнувся Северин. — Ніде так влучно не пасує фраза Ґьоте "мусиш бути молотом або ж ковадлом", як у стосунках між чоловіком та жінкою; це визнала, до речі, вельможна Венера з твого сну. У пристрасті чоловіка — влада жінки, і вона вміло нею користується, якщо чоловік ловить ґав. Він має лише один вибір: стати тираном або ж рабом жінки. Досить йому піддатися жінці, то й не зчується, як запхає голову в ярмо, ще й покуштує батога.

— Які дивні крайнощі!

— Жодних крайнощів, лише досвід! — заперечив Северин, кивнувши головою. — Я скуштував батога, не жартую! Наука пішла мені на користь... Хочеш прочитати як?

Він підвівся, вийняв зі свого масивного письмового стола невеликий рукопис і поклав переді мною.

— Ти колись запитував мене про ту картину. Я вже давно заборгував тобі пояснення... Ось, читай!

Северин сів до коминка, повернувшись до мене спиною, і, здавалося, дрімав з розплющеними очима. Знову запала тиша, знову виспівував вогонь у коминку, і самовар, і цвіркун у старих стінах. Я розгорнув рукопис і прочитав: "Сповідь перечуленого". На полях рукопису, замість епіграфа, красувалися перефразовані рядки з "Фавста":

Ех ти, жевжику, довірливий і перечулений, Водить за ніс тебе жінка!

Мефістофель

Я перегорнув титульну сторінку і читав далі: "Усе, написане нижче, я уклав зі свого колишнього щоденника, бо нікому не під силу відтворити минуле неупереджено, а так усе збереже свіжі барви, барви реального часу".

* * *

Гоголь, цей російський Мольєр, каже — ось тільки, де саме — та десь! — що у справжньої музи гумору з-під сміхотливої маски струменіють сльози.

Прекрасний вислів!

Якось дивно мені на душі, коли я пишу ці рядки. Повітря видається мені напоєним тремким духмяном квітів, від якого мені забиває памороки і болить голова; в'юниться дим з коминка, сплітаючись у чудернацькі образи, у маленьких сивобородих карликів, які глузливо тицяють у мене пальцями, амурчики з пухкенькими щічками гоцають верхи на бильцях мого крісла і на моїх колінах; я мимоволі всміхаюся, навіть голосно регочу, описуючи свої пригоди; і все ж пишу я не звичайним чорнилом, а багряною кров'ю, що цебенить з мого серця, бо всі його колишні, давно за-рубцьовані рани раптом відкрилися, воно стискається і болить; то тут, то там на папір зрониться сльоза.

* * *

Спроквола спливають дні на маленькому карпатському курорті. Нікого не бачиш, і тебе ніхто не бачить. Така нудьга бере, хоч сідай виплітати якусь ідилічну історійку. Я маю стільки вільного часу, що міг би намалювати цілу картинну ґалерею, міг би на весь сезон забезпечити театр новими п'єсами, а десятьом віртуозам, дуетам та тріо — концерти своїми музичними творами, але — що це я плету! — урешті-решт я встигаю не так багато: натягнути полотно, розгладити аркуші, розлініювати нотний папір, бо я — ах!.. Тільки не треба вдавати встиду, друже Северине! Можеш дурити інших, але не себе! — отже, я лишень дилетант; дилетант у малярстві, поезії, музиці та ще в деяких так званих безхлібних мистецтвах, які в наші дні приносять своїм майстрам нечувані прибутки, рівні міністерським чи навіть прибуткам заможних магнатів, та насамперед — я дилетант у житті.

Досі я жив, як малював чи писав поезію, тобто ніколи не йшов далі ґрунтування полотна, планування, першого акту або ж першої поетичної строфи. Є люди, які все починають, але нічого не доводять до кінця, саме до таких людей належу і я.

Та що це я плету?

До справи.

Я лежу грудьми на підвіконні, вихилившись з вікна і доходжу висновку, що гніздечко, у якому я змагаюся з відчаєм, дуже навіть

романтичне. Яка панорама синіх гір, що височать могутньою грядою, оповиті пахучим золотистим сонячним серпанком! З височини сріблястими стрічками в'юняться стрімкі потічки; а яке прозоре синє небесне шатро, підперте засніженими вершинами; які зелені та свіжі порослі лісами схили, полонини, на яких пасуться невеликі отари овець; унизу золотіють хлібні ниви — там жнуть женці, то ховаються, згинаючись, між колоссям, то виринають знову.

Будинок, де я мешкаю, стоїть дуже усамітнено посеред своєрідного парку чи лісу, а чи хащів — це можна назвати, як заманеться. Окрім мене, тут ще літує одна вдова зі Львова та домогосподарка пані Тартаковська, похилого віку жіночка невеличкого зросту, яка щодня стає щораз старішою та нижчою, а ще старий кульгавий на одну лапу пес і молоденька кицька, яка весь час бавиться клубком пряжі, що належить — так я собі гадаю — вродливій удові.

Вона й справді гарна, ота вдова, ще дуже юна, їй виповнилося щонайбільше двадцять чотири роки, і надзвичайно багата. Вона мешкає на другому поверсі, а я — на першому, при самій землі. її вікна завжди зачинені зеленими жалюзі, балкон густо порослий в'юнкими рослинами. Зате я маю унизу гарненьку затишну альтанку, обвиту каприфолієм; там я читаю, пишу, малюю, співаю, як пташка у вітті дерев. Мені видно звідти балкон. Деколи я справді поглядаю на нього, і тоді час до часу крізь густе зелене мереживо мерехтить її біла сукня. Вродлива жінка, власне кажучи, не надто мене цікавить, бо я закоханий в іншу, до того ж, цілком безнадійно, як лицар Тоґґенбурґ чи шевальє в Манон Леско — моя кохана витесана з каменю.

У саду, серед чагарів, є маленька чудова галявинка, де мирно пасуться дві приручені косулі. На цій галявині стоїть кам'яна статуя Венери, оригінал якої, якщо не помиляюся, десь у Флоренції. Ця Венера — найпрекрасніша жінка, яку я коли-небудь бачив у своєму житті.

Щоправда, це мало про що свідчить, бо я зустрічав у своєму житті небагато не те що гарних, але й просто жінок. Я і в коханні дилетант, ніколи не йшов далі, так би мовити, ґрунтування полотна, першого акту.

Навіщо суперлативи, якщо краса сама собою вже неперевершеність.

Досить того, що ця Венера прекрасна, і я кохаю її так пристрасно, так болісно і щиро, так шалено, як тільки можна кохати жінку, яка завжди відповідає на кохання незворушно однаковим, незворушно спокійним кам'яним усміхом. Так, я їй по-справжньому поклоняюся.

Часом, коли сонце нещадною спекою розморює дерева, я лежу під зеленим шатром молодого бука й читаю; часто я відвідую свою холодну жорстоку кохану навіть уночі, припадаю обличчям до студеного каменя, на якому вона стоїть, і молюся до неї. Це годі описати: коли сходить місяць — а саме з'явився молодик — і пливе поміж деревами, устеляє галявину срібним глянцем, богиня стоїть, ніби нараз просвітліла, ніби купається у його м'якому сяєві.

Одного разу, повертаючись зі своєї молитви, я несподівано помітив на одній з алей, що ведуть до будинку, осяяну місяцем, білу, наче мармур, жіночу постать, відділену від мене лише зеленою шпалерою дерев. Мені здалося тієї миті, що прекрасна мармурова жінка змилосердилася наді мною, ожила й пішла за мною услід. Нараз мене охопив панічний жах, серце ледь не вистрибнуло з грудей, та замість того, щоб...

Та що казати, я ж дилетант! Як завжди, далі першої строфи не пішов, навпаки, щодуху кинувся навтьоки...

* * *

Яка випадковість! Єврей, який торгує фотографіями, підкинув мені в руки світлину мого ідеалу. Це—маленький аркуш, копія "Венери з люстерком" Тиціана. Яка жінка! Я напишу вірша! Ні! Я підпишу під світлиною: "Венера в хутрі".

Ти мерзнеш, хоча сама розпалюєш полум'я. Загортайся у своє хутро деспотки, кому ще випадало б його носити, як не тобі, богине краси та кохання!..

За якийсь час я додав до підпису під світлиною кілька поетичних рядків Ґьоте, які нещодавно відкрив для себе в його "Иара-ліпомені" до "Фавста":

Амурові! Оманлива крил пара, І стріли — пазурі, Сховались ріжки у вінці, Він є, не сумнівайся, Як і всі боги Греції, Перебраний диявол.

Потім поставив світлину перед собою на столі, підперши її книжкою, і заходився розглядати.

Холодне кокетство розкішної жінки, з яким вона прикриває темним соболиним хутром свої зваби; суворість, незворушність мармурового обличчя змушують мене нею захоплюватися, та водночас наганяють жах.

Я знову беру до рук перо. Пишу далі:

"Кохати і бути коханим — яке щастя! Та все ж, як блякне сяйво щастя перед сповненою муки насолодою поклонятися жінці, яка обертає нас на іграшку, бути рабом прекрасної тиранки, яка безжалісно розтоптує нас. Навіть Самсон, герой, титан, удруге віддався в руки Даліли, що зрадила його, і та його знову зрадила, а філістери зв'язали

його в неї перед очима і викололи йому очі, сповнені гніву та кохання, яких він до останньої миті не зводив з прекрасної зрадниці".

* * *

Я снідав у своїй оповитій каприфолієм альтанці, читав книжку Юдити, ревнував жорстокого язичника Олоферна до царської жінки, яка відтяла йому голову, і заздрив його криваво-прекрасній смерті.

"І Бог покарав його, і віддав у руки жінці". Ця фраза вразила мене.

Як цим євреям бракує галантності, та й їхньому Богові — теж! Міг би вибрати й достойніші вислови, кажучи про прекрасну стать.

"І Бог покарав його, і віддав у руки жінці", — водно повторював я. Що ж би мені такого вчинити, щоб він покарав мене!

Заради всього святого! Ось іде наша пані Тартаковська, яка за ніч ще більше змаліла. А он там, нагорі, на балконі, знову змигнула поміж зеленим мереживом дикого винограду біла сукня. Венера чи вродлива вдова?

Цього разу вдова, бо пані Тартаковська, присідаючи в реверансі, просить від її імені дати щось почитати. Я кидаюся до своєї кімнати і похапцем беру кілька книжок.

Надто пізно згадую, що в одній з них лежить світлина Ве-нери, і тепер його має та біла жінка нагорі, разом з моїми звіряннями.

Що вона про мене подумає?

Я чую її сміх.

Чи не з мене часом?

* * *

Місяць уповні! Ось він уже визирнув з-понад верхівок невисоких смерек, що оточують парк, сріблистий серпанок заповнює терасу, огортає купки дерев, усі околиці, доки сягає око, м'яко розливається вдалині, наче тремка вода.

Я не в змозі опиратися, мене щось дивно манить і кличе, я знову одягаюся і виходжу в сад.

Мене вабить на галявину, до неї, моєї богині, моєї коханої.

Ніч прохолодна. Мене лихоманить. Повітря важке від дурманного запаху квітів та лісу.

Який банкет! Яка музика навколо! Схлипує соловейко. Зорі ледь миготять в блідо-блакитному серпанкові. Галявина здається гладкою, наче дзеркало, наче крижане плесо ставка.

Величаво височить, випромінюючи сяйво, статуя Венери.

Та що це?

З мармурових плечей богині до самих п'ят спадає просторе темне хутро — я ціпенію, не зводячи з неї очей, та враз мене знову охоплює отой незбагненний панічний страх, і я втікаю геть.

Прискорюю крок, але зненацька помічаю, що помилився алеєю. Щойно звернувши убік, в один з зелених переходів, бачу Ве-неру, яка сидить переді мною на кам'яній лаві — прекрасна мармурова жінка, ні! — справжня богиня кохання^ у жилах якої пульсує гаряча кров. Так,

вона ожила для мене, як та статуя, яка почала дихати для майстра, що її створив. Щоправда, диво сотворилося лише наполовину: її біле волосся здається ще мармуровішим, біла сукня мерехтить, мов зіткана з місячного сяйва — чи може, це атлас? — з плечей спадає темне хутро, однак уста вже почервоніли, і щоки вкрилися рум'янцем, її очі пронизали мене пекельними зеленими променями — ось вона засміялася.

її сміх такий незвичайний, такий — о! — його неможливо описати, від цього сміху мені паморочиться в голові. Я біжу далі, але щокілька кроків змушений зупинятися, щоб перевести подих. Глузливий сміх переслідує мене в оповитих сутінню алеях, на освітлених місяцем моріжках, у гущавині, крізь яку ледь пробивається місячне проміння; я не можу віднайти дороги, я заблукав, холодний піт зрошує чоло.

Нарешті я зупиняюся і виголошую короткий монолог.

Він звучить... що ж, на самоті з самими собою люди бувають або дуже люб'язними, або дуже грубими. Отож я кажу собі: "Осел!"

Це слово діє на мене приголомшливо, ніби заклинання, яке приносить полегшу і повертає мене до тями.

Я миттю заспокоююся.

Із задоволенням повторюю: "Осел!"

Я знову бачу все ясно і виразно: ось — фонтан, там — букова алея, ще далі — будинок; я поволі рушаю до нього.

Раптом — знову несподівано — я бачу за зеленою, пронизаною місячним сяйвом, немов зітканою зі срібла, стіною білу постать, прекрасну мармурову жінку, якій я поклоняюся, якої боюся, від якої утікаю.

Кількома стрибками я опиняюся в будинку, переводжу подих і замислююся.

То хто ж я тепер, власне кажучи, маленький дилетант чи великий осел?

Спекотний ранок, повітря густе, наче вата, збуджує міцними пахощами. Я знову сиджу в своїй альтанці, читаю "Одіссею" — про красуню-чарівницю, яка обертала коханців на тварин. Вишуканий образ античного кохання.

Тихо шелестить листя і трава, шелестять сторінки книжки і на терасі щось шелестить.

Жіноча сукня...

Ось вона — Венера, щоправда, без хутра. Ні, цього разу вдова... і все ж Венера. Яка жінка!

Як стоїть вона в ранкових білих легких шатах, дивлячись на мене, яка витончена її постать, яка поетична тендітність! Вона невисока на зріст, але й не маленька; її голівка не просто приваблива, а дещо пікантна — у стилі епохи французьких маркіз — гарна суворою красою, та все ж заворожлива. М'які лінії не надто маленького рота, непокірні повні уста; шкіра така неймовірно ніжна, що крізь неї просвічують блакитні жилки, навіть крізь тонкий муслін, що прикриває руки та перса. А як розкішно кучерявиться руде волосся — таки руде, а не біляве чи золотисте; як демонічно і водночас звабливо голубить воно шийку. Нараз погляд її очей пронизує мене, немов двома зеленими блискавицями — так, вони зелені ці очі, м'яку, непереборну силу яких годі описати словами, зелені, наче смарагди, наче безодня гірських озер.

Вона помічає моє збентеження, яке, далебі, межує з неввічливістю, бо я не підвівся з лави і не зняв картуза.

Лукаво усміхається.

Нарешті я підводжуся і вітаюсь. Вона підходить і раптом вибухає дзвінким, майже дитячим сміхом. Я затинаюся на кожному слові, як тільки може затинатися такої миті маленький дилетант або ж великий осел.

Ось так відбувається наше знайомство. Богиня запитує мене про ім'я, а тоді називає своє. її звуть Ванда фон Дунаєва.

І вона справді моя Венера.

— Але ж, мадам, як вам спало таке на думку?

— Виною тому маленька світлина, що лежала в одній з Ваших книжок...

— Я забув її забрати.

— А ще дивні зауваги на звороті...

— Чому дивні? Вона глянула на мене.

— Мені завжди хотілося познайомитись коли-небудь зі справжнім мрійником — заради розмаїття... Ви мені видаєтеся найнепогамовнішим.

— Шановна пані... насправді... — і знову це фатальне осляче затинання, а ще ніяковий рум'янець, що більше пасував би шістнадцятирічному хлопчиськові, а не чоловікові, майже на десять років старшому...

— Сьогодні вночі Ви злякалися мене.

— Власне кажучи... річ у тому... але сідайте, будь ласка.

Вона сіла, потішаючись з мого переляку, бо тепер, серед білого дня, я боявся її ще більше, ніж уночі. її верхня губа заломилася звабливим насміхом.

— Ви дивитеся на кохання і насамперед ца жінку, — почала вона, — як на щось вороже, чому Ви — надаремне — намагаєтесь опиратися і чию владу сприймаєте водночас як солодку муку, жорстокість, що немилосердно жалить. Цілком сучасний погляд на справу...

— Ви його не поділяєте...

— Ні, не поділяю, — швидко й рішуче сказала вона, похитавши головою так, що її кучері немов спалахнули рудявим вогнем. — Для мене життєрадісна чуттєвість еллінів — радість без страждань — є ідеалом, до якого я намагаюся прагнути в житті. Бо в те кохання, яке проповідує християнство, сучасне суспільство, його лицарі духу, — я не вірю. Погляньте-но на мене — я набагато гірша за єретика, я — язичниця.

Як гадаєш, чи довго вагалася богиня кохання, Коли в гаю на їді їй сподобався Анхіс?

Я завжди захоплювалася цими поетичними рядками з "Римських елегій" Ґьоте. Природі властива тільки ця любов героїчних часів, коли "боги кохалися з богинями". Тоді:

Пристрасть за поглядом йшла, Втіха ішла за жагою.

Усе інше надумане, нещире й брехливе. Через християнство, чий жорстокий символ — хрест, що завжди наганяв на мене жах, — у природі з її невинними потягами запанувало щось чуже, вороже.

Змагання духовності зі світом чуттєвості — ось євангеліє сучасності. Не хочу бути його співавтором!

— Мадам, та Ваше місце на Олімпі! — у мені прокинувся дух суперечності. — Однак ми, сучасні люди, не терпимо античних веселощів, щонайменше в коханні. Сама лише думка про те, щоб ділити жінку, хай навіть якусь Аспазію, обурює нас — ми ревниві, як і наш Бог. Тому ім'я прекрасної Фрини й стало в нас лайливим словом.

З-поміж двох жінок — миршавої блідог Гольбенівської юної діви, яка цілковито належить нам, та Венери — ми віддаємо перевагу античній Венері, котра, хоч і божественно прекрасна, любить сьогодні Анхіса, завтра — Париса, а післязавтра — Адоніса. Коли ж природа все-таки бере над нами гору, коли ми з палючою пристрастю віддаємося такій жінці, її весела жага до життя видається нам витвором пекла, жорстокістю, і ми вбачаємо в нашому блаженстві гріх, який мусимо спокутувати.

— То Ви також захоплюєтеся сучасним жіноцтвом, отими нещасними істеричними бабами, які в сомнамбулічній гонитві за вимріяним ідеалом чоловіка не вміють оцінити найкращого мужчини і в сльозах та муках щоденно зраджують своїм християнським обов'язкам. Самі одурені, одурюючи інших, знову і знову постають перед вибором, шукають, кидають, ніколи не знають, як звідати щастя і як обдарувати щастям чоловіка, нарікають на долю замість того, щоб спокійно визнати: я хочу кохати і жити, як кохали і жили Гелена та Аспазія. Природа не визнає тривалих стосунків між чоловіком та жінкою.

— Шановна пані...

— Дозвольте мені висловити свою думку! Тільки егоїзм спонукає чоловіка ховати жінку, як скнара ховає скарб. Усі спроби священними церемоніями, присягами та угодами зробити постійним наймінливіше в

мінливому людському бутті — кохання — приречені на поразку. Хіба можете заперечити, що наш християнський світ поступово стає тлінню?

— Але...

— Але того одинака, що постає проти суспільних норм, чекає вигнання, ганьба, побиття камінням. Це Ви хочете сказати? Що ж, гаразд, я не боюся наруги, я сповідую язичництво, я хочу насолодитися життям. Мені не потрібна нещира повага, ліпше відчути щастя сповна. Ті, що вигадали християнський шлюб, добре зробили, вигадавши ще й безсмертя. Однак я не марю вічним життям, і коли з моїм останнім подихом, останнім подихом Ванди фон Дунаєвої, закінчиться мій життєвий шлях, хіба не байдуже буде мені, увіллється моя чиста душа в янгольський хор, а чи постануть з мого праху нові носії душ? Якщо ж моє існування, такої, як є, не продовжиться в потойбіччі, навіщо відмовлятися від спокус, які дарує життя? Належати чоловікові, якого я не кохаю, лише тому, що колись його кохала? Ні, не буду я відмовлятися! Я кохаю кожного, хто припадає мені до серця, і кожного, хто мене кохає, зроблю щасливим. Хіба є в цьому скверна? Це принаймні шляхетніше, ніж якби я тішилася муками, завданими моїми чарами, і цнотливо відводила руки, які жадають мене. Я молода, багата, вродлива і радісно віддаюся задоволенню та насолоді.

Доки вона говорила з шельмуватим блиском в очах, я, сам не відаючи навіщо, вхопив її долоні, однак, як справжній дилетант, одразу ж квапливо відсмикнув руки.

— Я захоплююся Вашою щирістю, — промимрив я. — І не лише нею...

Знову оте трикляте дилетантство гамівною мотузкою перетиснуло мені горло.

— То що Ви хотіли сказати?

— Що я хотів сказати? О, так... Я хотів сказати... даруйте, шановна пані... я Вас урвав на півслові...

— Як це?

Запала довга мовчанка. Напевно, вона саме виголошує довгий монолог, який моєю мовою перекладається єдиним словом: "Осел!"

— Даруйте, шановна пані, — нарешті озвався я. — Як Ви дійшли до такого... такого світогляду?

—Дуже просто. Мій батько був мудрим чоловіком. Я з колиски зростала серед античних скульптур, десятирічною читала Жіля Блаза, як виповнилося дванадцять — Пуссель. Доки інші діти захоплювалися Хлопчиком-Мізинчиком, Синьою Бородою, Попелюшкою, моїми друзями стали Венера й Аполлон, Геркулес і Лао-коон. Мій чоловік був людиною веселої, сонячної вдачі; навіть невиліковна хвороба, яка спіткала його майже відразу після нашого одруження, не могла надовго затьмарити його чола. Ще останньої ночі перед смертю він взяв мене до себе в ліжко і жарто-

ма запитав, як це часто бувало впродовж багатьох місяців, доки він, умираючи, сидів у своєму кріслі на коліщатах: "То що, чи коло тебе вже хтось упадає?" Я зашарілася від сорому. "Не обманюй мене, — додав він одного разу, — бо обман, як на мене, річ огидна. Однак знайди собі красеня, а ще ліпше кількох. Ти чарівна жінка, та все ще майже дитя. Діти повинні бавитись..."

Напевно, немає потреби казати Вам, що, доки він був при житті, я не мала залицяльників. Проте досить! Він виховав з мене жінку, якою я є, — грекинею.

— Богинею, — мовив я. Вона усміхнулася.

— Якою богинею?

— Венерою.

Вона погрозила мені пальчиком і насупила брови.

—Та не просто Венерою, а "Венерою в хутрі",—сказала вона. — Постривайте, я маю розкішне величезне хутро, яким Вас можна огорнути з голови до п'ят. Я упіймаю Вас тим хутром, наче неводом.

— Гадаєте, — заквапився я, бо мені спала, хоч проста і банальна, та, як на мене, дуже влучна думка. — Гадаєте, Ваші ідеї про те, що Венері в усій її неприкритій красі дозволено безкарно тинятися світом залізниць і телеграфів, можна втілити в наш час?

— Навряд, чи в неприкритій, зате загорненій у хутро... — засміялася Ванда. — Показати Вам моє?

— А тоді...

— Що — тоді?

— Вродливі, вільні, веселі та щасливі люди, якими були греки, можливі тільки тоді, коли вони володіють рабами, які залагоджують для них усі приземлені справи щоденного побуту, та насамперед працюють на них.

— Звісно, — неохоче погодилася вона. — Богиня з Олімпу, така, як я, потребує цілої армії рабів. Отож стережіться мене!

— Чому?

Я сам злякався своєї відваги, з якою у мене вихопилося оте "чому". Вона ж, навпаки, анітрохи не злякалася, тільки ледь розтулила уста, з-поміж яких прозирнули маленькі білі зубки, і безтурботно повела далі, так ніби йшлося про щось геть не варте уваги:

— Хочете бути моїм рабом?

— У коханні не буває рівноправної присутності, — з урочистою серйозністю відповів я. — Та якщо вже я поставлений перед вибором володіти чи підкорятися, мені набагато любіше стати рабом прекрасної жінки. Але де знайти жінку, яка б не здобувала свого верховенства дрібничковими чварами, а вміла спокійно та самовпевнено, ба, навіть суворо, панувати?

— Це, зрештою, не так і важко.

— Гадаєте...

— Я, скажімо, — вона засміялася, відхилившись назад, — маю талант до деспотизму. Таке важливе для цього хутро маю також. Однак цієї ночі я нагнала на Вас чималого страху.

— Ваша правда...

— То що тепер скажете?

— Тепер... тепер я по-справжньому боюся Вас!

* * *

Ми щодня разом, я і... Венера. Ми удвох цілісінькі дні: снідаємо в моїй обплетеній каприфолієм альтанці та п'ємо чай у маленькій вітальні, я маю нагоду розгорнути перед нею свої прескромні, зовсім крихітні

таланти. Навіщо було гризти камені різних наук, пробувати сили в усіх видах мистецтва, щоб потім не спромогтися вразити маленьку гарненьку жіночку...

Щоправда, ця жінка зовсім не маленька і неймовірно подобається мені. Сьогодні я рисував її і щойно тоді виразно відчув, як мало наші сучасні жіночі туалети пасують Ьщ голівці-камеї. її обличчя має небагато римських, зате більше грецьких рис. Мені кортить намалювати її то в образі Психеї, то Астарти, залежно від виразу її очей, мрійливо-одухотвореного чи напівзнеможено-го, який водночас обпікає розморено-солодкою жагою. Та вона бажає, щоб це був таки її портрет.

Що ж, я одягну її у хутро.

Ах! Як міг я сумніватися! Кому ж іще можуть належати княжі хутра, як не їй?

* * *

Учора ввечері я був у неї в гостях і читав їй "Римські елегії". Потім відклав книжку і почав розповідати щось своє. Вона була, здавалось, задоволена, ба, більше, немов прикипіла поглядом до моїх уст, її перса схвильовано здіймалися.

Чи, може, мені лише привиділося?

Дощ меланхолійно тарабанив у віконні шибки, вогонь по-зимовому затишно тріскотів у коминку, я відчув себе, немов удома, забув на мить про свою статечну стриманість перед нею і поцілував їй руку — вона дозволила її поцілувати.

Потім я сидів біля її ніг і декламував складеного для неї невеличкого вірша:

ВЕНЕРА в ХУТРІ

Постав ніжку на свого раба, Міфічна жінко диявольської вроди, Що простягнулась мармуровим тілом У прохолоді мирти та агав.

Але... годі! Цього разу я справді зумів піти далі від першої строфи. Однак того вечора вона звеліла мені віддати їй вірша, а я не залишив собі копії, тож сьогодні, виписуючи кавалки зі свого щоденника, зміг відновити з пам'яті лише першу строфу.

У мене дивне відчуття. Не думаю, що закохався у Ванду, принаймні під час нашої першої зустрічі я не зазнав характерного блискавичного спалаху пристрасті. Зате відчуваю, як її незвичайна, справді божественна краса поступово затягує відьомський зашморг на моїй шиї. Те, що зринає у мені, немає також нічого спільного із зародженням ніжних почуттів. Це фізичне упокорення, повільне, але невблаганне.

Щодень я страждаю більше, а вона... лише усміхається.

* * *

Сьогодні, без жодного на те приводу, вона мені раптом сказала:

— Ви мене цікавите. Більшість чоловіків така невиразна, без польоту душі, без поезії; у Вашому єстві криється глибина й емоційність, та насамперед серйозність, яка мені імпонує. Я могла б Вас покохати...

* * *

Після короткої грозової зливи ми разом провідуємо статую Венери на моріжку серед гущавини. Земля навколо парує, туман здіймається до неба, наче дим від жертовного вогнища, щербата веселка зависає в повітрі, ще скрапують дощові краплі з листя дерев, але горобці та синички з веселим цвіріньканням вже стрибають з гілки на гілку, ніби

невимовно чомусь радіючи, — усе напоєне свіжими пахощами. Ми не можемо перейти галявини, бо вона ще цілком мокра і волого виблискує на сонці, немов невеличкий ставок, з мерехтливого плеса якого виринає богиня кохання; навколо її голови витанцьовує рій комарів; осяяний сонцем, він видається німбом.

Ванда милується чарівним видовищем, а що лавки в паркових алеях ще мокрі від дощу, вона, щоб перепочити, спирається на мою руку; солодкою втомою дихає усе її єство, очі приплющені, її подих голубить мою щоку.

Я хапаю її руку і — направду не знаю, як на таке наважився — запитую:

— Чи змогли б Ви мене покохати?

— Чом би й ні? — каже вона, задивившись на мене спокійним, просвітленим поглядом, але недовго.

Наступної миті я стаю на коліна й припадаю розпашілим обличчям до запашного мусліну її сукні.

— Северине! Це ж непристойно! — вигукує вона.

Та я не слухаю, стискаю її крихітну ступню і припадаю до неї поцілунком.

— Ви поводитеся украй негідно! — каже вона, вириваючись, і прудко біжить до будинку, а в моїх руках зостається милий моєму серцю черевичок.

Невже це віщий знак?

* * *

Увесь день я не наважувався підійти до неї. Надвечір, сидячи в альтанці, я раптом побачив крізь виноградні зелені шпалери балкона її тендітну рудяву голівку.

— Чому ж Ви не приходите? — гукнула вона з балкона, у її голосі вчувалося нетерпіння.

Я кинувся нагору сходами, та доки біг, знову розгубив усю відвагу, тож тихенько постукав у двері. Вона не запросила увійти, а сама відчинила двері й стала на порозі.

— Де мій черевичок?

— Він... я... я хотів би... — затинався я.

— Принесіть мені мого черевичка, а тоді вип'ємо удвох чаю і побалакаємо.

Коли я повернувся, вона заходилася готувати чай. Я урочисто поставив черевичка на стіл і відійшов у кут, наче дитина, яка чекає покарання.

Я помітив, як вона наморщила чоло, а навколо уст залягла сувора владна складка, яка неймовірно розчулила мене.

Нараз вона вибухнула сміхом.

— Отже, Ви справді закохалися... у мене?

— Так! І страждаю від цього більше, ніж Ви собі уявляєте!

— Страждаєте? — Ванда знову засміялася.

Мене захльоснуло обурення і сором, я почувався знищеним — та надаремно.

— Навіщо? — вела вона далі. — Я ж до Вас по-щирому добре ставлюся.

Вона простягнула мені руку, обдарувавши приязним поглядом.

— І станете моєю дружиною?

Ванда глянула на мене — як же вона глянула? — насамперед здивовано, як мені здалося, і дещо глузливо.

— Де це Ви такої відваги набралися? — запитала вона.

— Відваги?

— Мало того, що одружитися, та ще й взяти за дружину мене — вона підняла черевичок. — Ви так швидко з ним заприятелювали? Але доволі жартів! Невже справді хочете зі мною одружитися?

— Так.

— Що ж, Северине, це справа серйозна. Вірю, що Ви мене кохаєте, я теж Вас кохаю, і — що іще ліпше — ми цікавимо одне одного, тож нема страху, що скоро надокучимо собі. Однак Ви знаєте, я — жінка легковажна, саме тому ставлюся до шлюбу дуже серйозно, якщо вже беру на себе якісь зобов'язання, то хочу знати, що зможу їх виконувати. Боюся... але ні... мої слова завдадуть Вам болю...

— Прошу Вас, будьте відвертою зі мною! — наполіг я.

— Отже, відверто кажучи, я не вірю, що змогла би кохати чоловіка більше... ніж... — вона граціозно схилила набік голівку і замислилася.

— Більше, ніж на рік?

— Що Ви! Від сили місяць!

— Навіть якщо йдеться про мене?

— Якщо йдеться про Вас, то, можливо, два.

— Два місяці! — скрикнув я.

— А що, два місяці — довгий час.

— Мадам, але це виходить навіть поза межі античних пристрастей!

— Бачте, Ви не витримуєте правди.

Ванда пройшлася кімнатою, сперлася на коминка, поклавши руку на поличку й мовчки мене розглядаючи.

— Що ж мені з Вами робити? — нарешті озвалася вона.

— Що завгодно, — відповів я смиренно. — Що принесе Вам вдоволення...

— Як непослідовно! — вигукнула вона. — Спершу Ви хочете мене за дружину, а потім згодні вже й іграшкою стати в моїх руках.

— Вандо! Я... кохаю Вас!

— Так ми знову повернемося туди, звідки почали. Ви кохаєте мене і прагнете зі мною одружитися, я ж не хочу нового шлюбу, бо сумніваюся у витривалості своїх і Ваших почуттів.

— А якщо я таки хочу наважитися на шлюб з Вами?

— Питання в тому, чи я на нього хочу наважуватися, — спокійно мовила вона. — Я чудово можу уявити собі чоловіка, з яким могла би прожити все життя, але це мав би бути досконалий чоловік, чоловік, який би мені імпонував, упокорив би мене своєю сильною особистістю, розумієте? Однак чоловіки — я це знаю! — закохуючись, відразу стають слабкими, піддатливими і... смішними, повністю віддаються на поталу жінці, плазуючи перед нею на колінах. Я ж здатна надовго покохати лише того, перед ким сама погоджуся плазувати. Але Ви так припали мені до душі, що я готова спробувати щастя з Вами.

Я впав їй до ніг.

— Господи! Ось Ви вже й стоїте на колінах! — насмішкувато промовила вона. — Добрий початок! — а коди я підвівся, повела далі: — Даю Вам рік на те, щоб завоювати Мене, переконати в тому, що ми створені одне для одного і зможемо жити разом. Пощастить Вам, стану Вашою дружиною, такою дружиною, Северине, яка суворо й добросовісно виконуватиме свої подружні обов'язки. Цей рік ми проживемо, як у шлюбі...

Мені кров ударила в голову, її очі теж враз спалахнули.

— Ми мешкатимемо разом, поділятимемо усі наші звички, щоб побачити, чи зможемо вжитися удвох. Я наділяю Вас усіма правами шлюбного чоловіка, залицяльника і друга. Це Вас задовольнить?

— Мусить задовольнити.

— Жодного примусу!

— То я хочу...

— Неперевершено! Чую слова справжнього мужа. Ось Вам моя рука.

* * *

Десять днів ми не розлучалися ані на годину, за винятком ночей. Тепер я мав право досхочу дивитися їй у вічі, тримати в руках її долоні, прислухатися до її слів, усюди її супроводжувати.

Моє кохання видавалося мені глибокою бездонною безоднею, у яку я поринав щораз глибше, з якої мене тепер уже ніщо не могло порятувати.

Сьогодні по обіді ми примостилися біля ніг Венери на галявинці, я зривав квіти й кидав їй у поділ сукні, а вона плела з них вінки, якими ми заквітчали нашу богиню.

Раптом Ванда глянула на мене так дивно, так запаморочливо, що жага зненацька охопила мене, наче полум'ям. Не тямлячи себе, я схопив її в обійми і припав устами до її уст. Вона пригорнула мене до своїх тремтливих від хвилювання грудей.

— Ви розсердилися? — запитав я опісля.

— Я не можу сердитися на те, що природно, — відповіла вона. — Лише боюся, що Ви страждаєте...

— О, я страждаю немилосердно.

— Бідолашний друже! — вона відгорнула мені з чола скуйовджене волосся. — Сподіваюся, не з моєї вини?

— Ні... — відповів я. — Однак... моє кохання переростає в якесь шаленство. Думка про те, що я можу Вас втратити, втратити насправді, завдає мені мук вдень і вночі.

— Але ж Ви ще навіть не володієте мною, — глянула на мене Ванда отим тремким, вологим, пожадливим поглядом, яким щойно запалила в мені полум'я пристрасті, потім підвелася й поклала тендітними, аж прозорими руками вінок з блакитних анемон на мармурово-білі кучері Венери. Майже супроти власної волі я обійняв її за стан.

— Я не можу бути більше без тебе, чарівна жінко! — ледь не застогнав я. — Повір мені, лише цього єдиного разу повір мені! Це не фантазії, не пишномовна фраза. Глибоко в душі я відчуваю, як тісно моє життя переплетене з твоїм. Якщо ти мене покинеш, я згину, пропаду...

— У цьому немає жодної потреби, — Ванда взяла мене за підборіддя. — Я ж кохаю тебе, дурнику!

— Але ж ти готова бути моєї лише за певних умов, а я тебе кохаю, нічого не вимагаючи взамін...

— Це недобре, Северине, — майже злякалася вона. — Невже ви досі не знаєте мене? І зовсім не хочете завдавати собі труду мене пізнати? Я добра і лагідна, доки до мене ставляться серйозно й виважено, та коли мені віддаються надто рвійно, я стаю пихатою...

— Нехай! Будь пихатою, будь владною, деспотичною! — зойкнув я екзальтовано. — Тільки будь моєю, моєю на віки вічні!

Я лежав долі, обіймаючи її коліна.

— Це погано скінчиться, мій друже, — спохмурніла вона і навіть не ворухнулася.

— О, хай би воно ніколи не закінчилося! — схвильовано, навіть запально вигукнув я. — Тільки смерть розлучить нас. Якщо не можеш стати моєю, навічно моєю, то дозволь мені бути твоїм рабом, дозволь служити тобі, терпіти усі твої примхи, тільки не відштовхуй мене від себе.

— Опануйте себе, — Ванда схилилася й поцілувала мене в чоло. —Я кохаю Вас від щирого серця, але Ви обрали не той шлях, щоб мене завоювати... щоб утримати...

— Я готовий на все, я готовий виконати будь-яку Вашу забаганку, лиш би не втратити Вас! Тільки не це! Мій розум не спроможний цього усвідомити.

— Підведіться вже нарешті! Я послухався.

— Ви направду дивна людина, — мовила Ванда. — Отже, хочете заволодіти мною будь-якою ціною? 1

— Так, будь-якою ціною.

— Чого б вартувало таке володіння? — вона на мить задумалася, і в її очах зблиснуло щось затаєне, зловісне. — А якщо би я Вас розлюбила, якби належала іншому?..

Мені мовби холодом сипонуло поза шкіру. Я подивився на неї — вона стояла переді мною така самовпевнена і незворушна, очі блищали холодним полиском.

— Ось бачите, — повела вона далі. — Вас нажахала сама лише думка.

Ніжна усмішка несподівано осяяла її обличчя.

— Так, мене охоплює жах, коли я виразно уявляю, що жінка, яку я кохаю, і яка навзаєм кохає мене, може без жалю до мене віддатися іншому, та хіба я матиму тоді якийсь вибір? Якщо я кохаю цю жінку, кохаю нестямно, чи повинен я гордо повернутися до неї спиною і згинути, задемонструвавши показну силу волі, а чи пустити собі кулю в чоло? Я маю два ідеали жінки. Якщо мені не поталанить знайти свій шляхетний, сонячний ідеал, жінку, яка буде мені вірною і розділить зі мною долю, — але тільки нічого

половинчастого, нічого млявого! — то я вже ліпше віддамся сам на поталу жінці непорядній, невірній, немилосердній. Така жінка в своїй егоїстичній величі також є ідеалом! Якщо не судилося мені сповна насолодитися коханням, то я готовий з її рук випити до дна чашу болю і муки; тоді я хочу зазнати від жінки, котру кохаю, гіркоти зради, знущань, і що жорстокіших, то ліпше. У цьому теж є насолода!

— Чи Ви при своєму розумі? — розсердилася Ванда.

— Я так кохаю Вас усією душею, — не слухав я її, — усім моїм єством, що, — якщо мені судилося ще жити — Вашу близькість, Вашу ауру нічим не замінити. Отож зробіть свій вибір поміж моїми ідеалами. Зробіть з мене, що хочете — свого мужа або ж раба.

— Що ж, гаразд, — мовила Ванда, насупивши тоненькі, однак енергійно заломлені брови. — Думка про те, щоб мати в цілковитій владі чоловіка, який мене цікавить? який мене кохає, бавить мене. Принаймні я не нудьгуватиму. Ви вчинили дуже необачно, давши мені право вибору. Отож я хочу, щоб Ви стали моїм рабом, я зроблю Вас своєю іграшкою!

— О, робіть! — скрикнув я нажахано й радісно водночас. — Якщо шлюб може ґрунтуватися лише на рівності та взаємній згоді, то

найсильніші пристрасті викрешуються із суперечностей. Ми з Вами по різні боки, протистоїмо одне одному ледь не як вороги; звідси таке незмірне моє кохання до Вас, замішане на ненависті та страху. При таких стосунках один має бути молотом, а інший — ковадлом. Я обираю ковадло. Я не зможу бути щасливим у ролі тирана. Я хочу обожнювати жінку, а це можливо тільки тоді, коли вона жорстоко поводитиметься зі мною.

— Але, Северине! — майже розгнівалася Ванда. — Невже Ви вважаєте мене здатною на жорстокість супроти чоловіка, який кохає мене так, як Ви, і якого я теж кохаю?

— Чом би й ні, якщо я Вас ще більше за це обожнюватиму? По-справжньому любити можна тільки те, що вище за нас, — жінку, яка підкорює нас своєю красою, темпераментом, духом, силою волі, яка сама стає нашою тиранкою.

— Тобто те, що інших відштовхує, Вас притягує?

— Саме так. У цьому моє дивацтво.

— Що ж, зрештою, в усіх ваших чоловічих пристрастях немає нічого надзвичайного і дивного. Кому ж не припаде до вподоби розкішне хутро? Кожен знає і відчуває, як близько споріднені насолода й жорстокість.

— Та у мене вони досягли свого апогею, — мовив я.

— Це означає, що розум не надто владний над Вами, а Ви — м'яка, піддатлива і вразлива натура.

— Хіба мученики теж не були м'якими та вразливими натурами?

— Мученики?

— Навпаки, це були надвразЛиві, перечу пені люди, які зі страждань спивали насолоду, які прагнули найвишуканіших мук, ба, навіть смерті, як інші прагнуть радощів. Я саме така перечулена людина, мадам.

— Стережіться, щоб не стати Вам, бува, мучеником кохання, мучеником жінки...

* * *

Теплої запашної ночі ми сидимо на Вандиному крихітному балкончику; над нами — шатро — зелене мереживо дикого винограду, а далі — усіяне міріадами зір небо. З парку долинає тихе скигління, закликання закоханої кішки, а я сиджу на ослінчику біля ніг моєї.богині й розповідаю про своє дитинство.

— То ще тоді виявилися усі оці Ваші дивацтва? — запитала Ванда.

— Звісно. Не пам'ятаю часів, коли б я їх не мав... Як розповідала мені матуся, я ще з колиски був надто вразливим, відмовився від здорового грудного молока годувальниці, довелося вигодовувати мене козячим молоком. Маленькиу хлопчиком у мене де й взялася загадкова ніяковість перед жінками, за якою, по суті, приховувалось якесь особливе зацікавлення протилежною статтю. Сірі склепіння та сутінь церкви наганяли на мене моторош, а перед сяючим вівтарем та святими образами я просто-таки холонув від жаху. Зате я крадькома, немов прагнучи скуштувати забороненої втіхи; прослизав до гіпсової фіґурки Венери, що стояла в маленькій батьковій бібліотеці, уклякав на коліна і промовляв молитви, яких мене, малого, навчили: Отче наш, Богородице Діво та Вірую.

Одного разу, вночі, я встав з ліжка, щоб побути коло неї; серпик молодого місяця присвічував мені й оповивав богиню блідо-блакитним холодним сяєвом. Я впав перед нею навколішки, цілував її холодні ноги, підгледівши, як наші селяни цілували ступні розіп'ятого Господа.

Нестерпна туга охопила мене.

Я підвівся, обійняв прекрасне холодне тіло й поцілував її в крижані уста, та враз мене охопив незвіданий жах, і я втік. Тієї

ночі мені наснилося, наче богиня стоїть перед моїм ліжком і погрожує мені рукою.

Мене рано віддали до школи, отож швидко я опинився й у гімназії, жадібно поглинаючи все, що міг мені запропонувати античний світ. Невдовзі я більше знав про давньогрецьких богів, аніж про християнство: удвох з Парисом простягав Венері яблуко спокуси; бачив, як палає Троя; блукав світами разом з Одіссеєм. Праобрази краси глибоко запали мені в душу, і вже в тому віці, коли інші хлопчаки зухвало бешкетують та сваволять, я відчував непереможну відразу до всього низького, ницого, бридкого. Та най-бридкішим, гідним огуди, видавалося мені, незрілому парубійкові, кохання до жінки — у тому найпростішому вияві. Я уникав будь-якого стикання з прекрасною статтю, одне слово, я був пере-чулений до шаленства.

Моя матір взяла — тоді мені виповнилося чотирнадцять років — симпатичну покоївку, молоду вродливу пишнотілу дівчину. Одного ранку, коли я саме студіював свого Тацита і захоплювався чеснотами давніх ґерманців, дівча замітало в моїй кімнатці; раптом вона завмерла, нахилилася до мене, не випускаючи віника з рук, і повні свіжі солодкі уста торкнулися моїх. Поцілунок закоханої кішечки пронизав мене відразою, я затулився від звабниці своєю "Германією", мов щитом, і, обурений, вибіг з кімнати.

Ванда вибухнула сміхом.

— Ви й справді той чоловік, який шукає собі подібних. Але розповідайте далі!

— Іще одна сцена з тих часів не йде мені з голови. Одного разу на гостину до моїх батьків приїхала графиня Соболь, моя далека тітка, жінка величава і вродлива, зі звабливим усміхом. Однак я ненавидів її — в родині її вважали куртизанкою — і поводився щодо неї вкрай неґречно, злостиво та незґрабно.

Одного дня батьки поїхали до повітового містечка. Моя тітка вирішила скористатися їхньою відсутністю, щоб вчинити зі мною розправу. Несподівано вона, одягнена в оздоблену хутром каца-байку, увійшла до моєї кімнати в супроводі кухарки, служниці та маленької кішечки, якою я погордував. Нічого не кажучи, вони схопили мене й, незважаючи на мій шалений опір, скрутили мотузками, а тоді тітка зі зловісним усміхом на устах засукала рукави й заходилася шмагати мене товстою різкою, та так старанно, що аж кров бризнула. Забувши про своє геройство, я кричав, плакав і благав пощади. Нарешті тітка дозволила мене розв'язати, проте звеліла на колінах дякувати за науку ще й руку цілувати.

Бачте, який перечулений телепень! Під різкою величавої красуні, яка у своїй хутряній кацабайці видавалася мені розлюченою царицею, у мені вперше прокинулися почуття до осіб протилежної статі. Відтоді тітка стала для.мене найчарівнішою жінкою на всій грішній землі.

Моя катонічна сувора стриманість, моя ніяковість перед жіноцтвом були нічим іншим, як до краю загостреним сприйняттям прекрасного. Відтоді чуттєвість у моїх фантазіях стала своєрідним культом, і я заприсягнувся не розтрачати священних почувань на якусь простачку, а зберегти їх для ідеальної жінки, для богині кохання, якщо це можливо.

Ще дуже юним я вступив до університету й перебрався до столиці, де мешкала моя тітка. Тодішня моя комірчина нагадувала помешкання доктора Фавста. Там панував точнісінько такий самий безлад: високі шафи, напхом напхані книжками, які я скуповував за сміховинну ціну в одній букіністичній крамниці на Сер-ваниці, жидівському кварталі Лемберґа; глобуси, атласи, хімічні колби, мапи Зоряного неба, скелети

тварин, черепи, бюсти світочів літератури та мистецтва. З-поза величезної, оздобленої зеленим кахлем, печі щомиті міг визирнути Мефістофель в образі мандрівного студента.

Я вивчав усе накупу, без будь-якої системи: хімію, алхімію, історію, астрономію, філософію, право, анатомію та літературу; читав Гомера, Верґілія, Оссіяна, Шиллера, Ґьбте, Шекспіра, Сервантеса, Вольтера, Мольєра, Коран і спогади Казанови. Щодень зростало моє сум'яття, фантазії, чуттєві понад всяку міру, брали гору над тверезим розумом. І ні на мить не давав спокою образ прекрасної ідеальної жінки, яка час до часу ввижалася мені в моїй кімнаті серед фоліантів у шкіряних палітурках та кістяків — то на ложі, устеленому пелюстками троянд, в оточенні амурчиків, то в убранні богині Олімпу з суворим холодним обличчям гіпсової Венери, то з пишними каштановими косами, з усміхненими синіми очима в червоній оксамитовій, оздобленій горностаєвим хутром кацабайці моєї вродливої тітки.

Одного ранку, коли вона знову в усій своїй усміхненій чарівності зринула переді мною із золотого туману моїх марень, я подався до графині Соболь. Тітка прийняла мене приязно, ба, навіть сердечно, привіталася поцілунком, викликавши сум'яття у моїй душі. їй на той час, мабуть, ось-ось мало виповнитися сорок літ, але, як і більшість отих невтомних життєлюбів, вона ще була звабною й носила оздоблену хутром кацабайку, щоправда, тепер із

зеленого оксамиту з брунатним хутром куниці. Однак від тієї суворої неприступності, якою тоді маєстатична графиня вразила мене в самісіньке серце, не зосталося й сліду.

Навпаки, вона так мало виявила жорстокості, що навіть дозволила без зайвих вмовлянь себе обожнювати.

Надто швидко виявила вона мою надчуттєву пришелепуватість та невинність, їй було приємно робити мене щасливим. А я... я, справді,

розкошував, наче юний бог. Якої насолоди зазнавав я, стоячи навколішках й цілуючи їй руки, якими вона колись упокорила мене. Ах! Які дивовижні руки! Витончені, тендітні, м'які та білі, із звабними ямочками. Я був, власне кажучи, закоханим лише в ці руки. Я забавлявся ними, ховав їх у темне хутро і віднаходив знову, тримав їх проти вогню і не міг надивитися на них досхочу.

Ванда мимоволі глянула на свої руки, я це помітив і усміхнувся.

— У тому, що в мені домінувала надчуттєвість, Ви можете переконатися з того, що свою тітку я кохав за жорстоке шмагання, а молоду актрису, до якої залицявся два роки опісля, — тільки за її театральну гру. Згодом я ще закохався в одну дуже поважану пані, яка вдавала неприступну цноту, щоб, зрештою, зрадити мене з якимось багатим жидом. Ось бачте, через те, що мене зрадила, продала жінка, яка начебто дотримувалася найсуворіших принципів, плекала найідеальніші почування, я так ненавиджу оті поетичні, сентиментальні чесноти. Дайте мені жінку достатньо щиру та відверту, щоб сказати: "Я — Помпадур, я — Лукреція Борджіа", і я молитимуся на неї.

Ванда підвелася й відчинила вікно.

— У Вас дивна манера розпалювати фантазію, позбавляти душевного спокою, змушувати швидше битися серце. Ви увінчуєте розпусту ореолом. Якщо Ви, звісно, щирі... Ваш ідеал — відважна геніальна куртизанка. О! Ви видаєтеся мені чоловіком, здатним украй розбестити жінку!

* * *

Посеред ночі хтось постукав у мою шибку. Я встав, відчинив вікно і закляк від жаху. За вікном стояла Венера в хутрі, точнісінько та, що вперше з'являлася мені.

— Ви так схвилювали мене своєю розповіддю, що я вовтужуся в ліжку й не можу заснути, — мовила вона. — Приходьте, складете мені товариство...

— Я миттю!

Коли я увійшов, Ванда сиділа навпочіпки перед коминком, в якому розпалила невеличкий вогонь.

— Відчувається наближення осені, — почала вона. — Ночі вже доволі холодні. Боюся, Вам це не сподобається, однак я не зможу скинути шубки, доки не нагріється кімната.

— Не сподобається!.. Збиточниця... Ви ж добре знаєте... — я обійняв її за стан і поцілував.

— Звичайно, знаю. Але звідки у Вас така велика любов до хутра?

— Уроджена... — відповів я. — Вона виявилася ще в дитячому віці. Зрештою, хутро має здатність збуджувати нервові натури. У цьому немає нічого дивного, усе пояснюється і загальними законами, і законами природи. Хутро має якусь фізичну звабу, воно збуджує до млості, і ніхто не спроможний йому опиратися. Новітня наука довела спорідненість між електрикою і теплом, у кожному разі безсумнівним є їхній вплив на людський організм. Спекотні природні зони породжують гарячих, пристрасних людей, а теплий клімат — збудливих. Так само й з електрикою. Звідси походить і відьомський благодатний вплив кішок на людей з вразливою душею; саме тому ці довгохвості грації тваринного світу, ці тендітні, іскрометні теплі живі грубки ставали улюбленцями Магомета, кардинала Ришельє, Кребільйойа, Руссо, Віланда...

— То, по-Вашому, жінка в хутрі є такою собі великою кішкою, так би мовити, грубкою посиленої дії? — вигукнула Ванда.

— Без сумніву, — відповів я. — Цим я пояснюю собі символічне значення хутра як атрибуту влади і краси. Саме тому в давні часи монархи та представники високої шляхти різними указами присвоювали собі виняткове право носити хутра, а великі художники одягали в хутро вишуканих красунь. Ні Рафаель для своєї Форнарини, ні Тиціан для рожево-пінного тіла своєї коханої не знайшли нічого коштовнішого за темне хутряне обрамлення.

— Дякую за високонаукову еротичну лекцію, — мовила Ванда. — Але Ви ще не все мені сказали... Ви пов'язуєте з хутром іще щось особливе, надзвичайне.

— Ваша правда! — скрикнув я. — Я вже Вам не раз казав, що страждання має для мене дивовижну принаду; ніщо так не здатне розпалити мою пристрасть, як свавілля, жорстокість, та, насамперед, невірність красивої жінки. Таку жінку — дивний ідеал естетики огидного — з душею Нерона в тілі Фрини я не можу уявити собі без хутра.

— Розумію, — кивнула Ванда. — Хутро додає жінці владності, робить її імпозантною.

— Не лише це, — вів я далі. — Ви ж знаєте, що я людина пере-чулена, що мій світогляд корениться у фантазії і звідти черпає поживу. Я швидко досяг зрілості й був надміру збудливим, десь у десятилітньому віці мені до рук потрапили життя мучеників. Пригадую, з яким жахом, чи радше моторошним захопленням, я читав про те, як вони знемагали у в'язницях, корчилися на розпеченому залізі, як їх пронизували стрілами, обварювали смолою, кидали на розтерзання диким звірям, розпинали на хресті — найжор-стокіші тортури вони терпіли з радістю. Страждання, жахливі муки почали відтоді асоціюватися мені з насолодою, понадто муки, завдані красунею, бо жінка для мене віддавна була втіленням всього поетичного і демонічного водночас. З насолоди через страждання я створив справжній культ.

У чуттєвості я вбачав щось священне — ба, лише чуттєвість вважав священною, — а в жінці та її красі — божественне начало, бо саме в цьому криється найважливіше завдання буття: продовження роду. Жінка в моєму баченні є втіленням природи, Ісидою, а чоловік — її жрецем, її рабом. Жінка у її ставленні до чоловіка вбачалася мені жорстокою, як сама природа, яка відштовхує від себе все те, що вже відслужило їй, у чому більше нема потреби, тоді як йому її знущання і навіть смерть від її руки завдають млосної розкоші.

Я заздрив королеві Ґюнтеру, якого шлюбної ночі зв'язала владолюбна Брунґільда; і бідолашному трубадурові, якого свавільна володарка звеліла зашити у вовчу шкіру, щоб потім одразу загнати, мов дику звірину; я заздрив лицареві Стираду, якого відважна амазонка Шарка хитрощами упіймала в лісах поблизу Праги, затягнула до замку Дивін і, удосталь набавившись з ним коханням, звеліла колесувати...

— Яка бридь! — вигукнула Ванда. — Хотілось би мені, аби Вас запопала в руки жінка тієї дикунської раси! Зашитому у вовчу шкіру, у зубах кровожерних псів чи на колесі Вам би миттю розхотілося такої поезії...

— Справді? Я так не гадаю!

— Ви, справді, несповна розуму!

— Можливо... Але слухайте далі. Я з похапливою жадібністю читав історії, у яких описувалися найжорстокіші жахіття, і з надзвичайною насолодою розглядав картини та гравюри з зображеннями тих жахіть. Лише зодягненими в хутро та шуби з горностаєвими оздобами уявляв я відтепер кривавих тиранів, які коли-небудь володарювали у світі; інквізиторів, що катували єретиків, посилали їх на вогнище або четвертували; усіх тих жінок, котрі прославилися на сторінках світової історії хтивістю, красою і деспотизмом, як, скажімо, Лібуше, Лукреція

Борджіа, Аґнеса Угорська, королева Марґо, Ісабо, Роксолана, російські цариці минулого століття...

— Отож хутро викликає у Вас появу найхимерніших фантазій! — мовила Ванда, кокетливо загортаючись у своє розкішне манто, змушуючи соболине хутро чарівно виблискувати й переливатися на грудях та руках. — То як тепер Ви почуваєтесь? Так, ніби Вас уже наполовину колесували?

її пронизливі зелені очі дивилися на мене з дивовижною глузливою втіхою. Охоплений шаленою жагою, я упав ниць і обвив її руками.

— Так... Ви розбудили в мені мої улюблені марення! — вигукнув я. — Вони надто довго дрімали...

— І то були марення про... — Ванда поклала долоню мені на потилицю.

Під цією тендітною теплою долонькою, під пильним і ніжним поглядом її примружених очей я відчув солодке сп'яніння.

— Бути рабом жінки, небаченої краси жінки, яку я кохаю і якій поклоняюсяі

— ... і яка, до того ж, жорстоко з Вами поводиться! — засміялася Ванда.

— Так!.. Яка зв'язує мені руки й ноги, січе батогом, топче ногами і належить іншому...

— ... і яка тоді, як Ви, запаморочений ревністю, повстанете проти щасливого суперника, зайде так далеко у своєму марнославстві, що подарує Вас йому, віддасть на поталу його брутальності. Чом би й ні? Як Вам такий завершальний акт?

Я злякано глянув на Ванду.

— Ви перевершуєте мої найсміливіші фантазії!

— Так! Нам, жінкам, винахідливості не бракує, — мовила вона. — Стережіться, бо може статися так, що, коли Ви таки знайдете свою ідеальну жінку, вона поведеться з Вами жорстокіше, аніж Вам це буде любо...

— Боюся, я вже її знайшов! — зойкнув я, притулившись розпашілим обличчям до її лона.

— Невже мене? — засміялася Ванда і, скинувши хутряне манто, затанцювала по кімнаті.

Вона ще сміялася, доки я сходив униз; і коли, замислений, зупинився посеред подвір'я, я ще чув її веселий, невимушений сміх.

* * *

— Чи повинна я стати втіленням Вашого ідеалу? — грайливо запитала Ванда, коли ми сьогодні зустрілися у парку.

Спершу я не міг спромогтися на відповідь. У мені змагалися суперечливі почування. Вона ж тим часом сіла на одну з кам'яних лав, тереблячи в руках квітку.

— Ну, то як?

Я став навколішки і взяв її за руки.

— Прошу Вас іще раз — станьте моєю дружиною, моєю вірною, відданою дружиною. Якщо не можете, то станьте моїм ідеалом, але тоді сповна, без стриму, без милосердя!

— Ви знаєте, що за рік я готова віддати Вам свою руку, якщо Ви виявитеся тим чоловіком, якого я прагну, — мовила Ванда дуже поважно. — Однак мені здається, Ви були би вдячніші, якби я втілила в життя Ваші фантазії... То що ж Вам більше до смаку?

— Гадаю, усе, чим я марю, властиве Вашій натурі.

— Помиляєтеся...

— Мені видається, — вів я далі, не слухаючи, — що Вам подобається цілковито підкоряти чоловіка собі, мучити його...

— Ні, ні! — гаряче заперечила вона. — А може, й так... — Ванда замислилася. — Я сама вже себе не розумію. Але мушу зізнатися, Ви розбестили мої фантазії, розпалили мою кров — це починає мені подобатися. Оте захоплення, з яким Ви розповідаєте про мадам Помпадур, Катерину II чи про інших легковажних, самозакоханих і жорстоких жінок, збуджує мене, западає в душу й спонукає стати схожою на них, на тих жінок, котрих, незважаючи на їхню розпусність, по-рабському боготворили, і котрі навіть з того світу чинять дива.

Урешті-решт Ви й з мене зробите мініатюрну тиранку, так би мовити, чергову Помпадур для домашнього вжитку.

— То й що! — схвильовано заговорив я. — Якщо це у Вас закладено, то дайте волю своєму природному потягові, лишень сповна, не наполовину! Якщо вже не спроможні бути порядною вірною дружиною, то станьте чортицею!

Я був збуджений до краю, змарнілий від безсоння, близькість прекрасної жінки лихоманила мене. Уже й не пригадую, що іще я їй нагородив; пам'ятаю лише, як цілував їй ноги, а тоді поставив її ступню собі на шию; вона різко відсмикнула її і підхопилася, ледь не палаючи гнівом.

— Якщо, Северине, Ви мене кохаєте, — випалила вона, гостро і владно, — то ніколи більше це кажіть мені такого. Розумієте, ніколи! Бо ще, чого доброго, я й справді... — вона усміхнулася і знову сіла на своє місце.

— Але я кажу це з цілковитою відповідальністю за свої слова! — скрикнув я, сам добре не тямлячи, що торочу. — Я так Вас обожнюю, що готовий стерпіти все, лиш би бути поряд з Вами все своє життя.

— Северине! Знову застерігаю Вас!

— Даремно марнуєте час. Робіть зі мною, що Вам лиш заманеться, тільки не відштовхуйте від себе назовсім.

— Северине! — урвала мене Ванда. — Я легковажна молода жінка. Необачно з Вашого боку ось так, до решти, віддаватися мені, ану ж, справді, станете забавкою в моїх руках. Хто тоді захистить Вас, якщо мені заманеться зловживати Вашим шаленством?

— Ваша шляхетна сутність.

— Влада породжує пиху...

— То будь пихатою! Розтопчи мене...

Ванда обвила руками мене за шию, зазирнула в очі й похитала головою.

— Боюся, це мені не під силу, але я спробую — тобі на догоду, бо кохаю тебе, Северине! Кохаю так, як ще йе кохала жодного чоловіка!

* * *

Сьогодні вона несподівано одягнула капелюшка, накинула на плечі шаль і взяла мене з собою на базар. Там вона змушувала крамарів демонструвати їй батоги — довгі й замашні на короткому держаку, такими батожать собак.

— Оці Вам підійдуть, — сказав крамар.

— Ні, надто короткі, — заперечила Ванда, скосувавши погляд на мене. — Мені потрібний великий...

— Для бульдога, певно? — поцікавився крамар.

— Так! — вигукнула вона. — Десь такий, якими в Росії січуть непокірних рабів.

Після довгих пошуків вона таки віднайшла батога, глянувши на якого, мені стало моторошно.

— Що ж, бувайте, Северине, — зненацька мовила вона. — Мені ще треба дещо купити, Ваша присутність буде зайвою.

Я попрощався і рушив на прогулянку, а на зворотному шляху побачив, як Ванда виходить з-під склепіння крамниці кушніра. Вона махнула мені рукою.

— Зважте усе ще раз, — сказала вона із задоволеним виразом на обличчі. — Я ніколи не робила таємниці з того, що у Вас мене полонила насамперед Ваша серйозність та розсудливість. Ясна річ, мене спокушає

думка, що цей поважний чоловік готовий цілковито віддатися під мою владу, ба, безтямно плазувати біля моїх ніг, але, чи довго протримається така нестримна жага? Жінка здатна кохати справжнього чоловіка, з раба ж — тільки знущатися, щоб потім відштовхнути геть.

— То відштовхни й мене, коли наситишся, — погодився я. — Я хочу бути твоїм рабом.

— Я відчуваю, що в мені дрімають небезпечні нахили, — повела вона далі, коли ми удвох пройшли декілька кроків. — Ти пробуджуєш їх, і це тобі не на користь. Ти умієш так спокусливо зображати спрагу плоті, жорстокість, пиху... Що скажеш на те, якщо я на тобі першому випробую, на що здатна? Як Діонісій, який звелів випробувати винахід залізного бика, першим засмаживши в ньому винахідника, щоб переконатися, чи справді стогін і передсмертне хрипіння, яке долинає з залізного черева, нагадує рик бика.

Може, я і є таким жіночим втіленням Діонісія?

— Будь ним! — вигукнув я. — Тоді сповняться мої марення! Я належу тобі — у добрі чи злі! Обирай сама! Мене жене доля, виплекана моєю душею, — всемогутній, демонічний потяг.

* * *

"Коханий мій!

Не хочу тебе бачити ні сьогодні, ні завтра, а післязавтра — аж увечері... моїм рабом.

Твоя господиня Ванда"

Слова "моїм рабом" були підкреслені. Я прочитав послання, одержане рано-вранці, ще раз, звелів осідлати осла, цю справжню учену

тварину, і подався в гори, щоб серед величної краси Карпат заглушити свою жагу, свою солодку млість.

* * *

І ось я повернувся, втомлений, зголоджений, спраглий, та насамперед закоханий. Я притьмом переодягаюся і вже за мить стукаю у її двері.

— Заходьте!

Я переступаю поріг. Вона стоїть посеред кімнати в білій атласній сукні, яка струменить її тілом, немов світло, та пурпуровій атласній кацабайці, оздобленій розкішним горностаєвим хутром; на присипаним пудрою, наче снігом, волоссі — маленька діамантова діадема; руки схрещені на грудях, брови насуплені.

— Вандо!

Я кваплюся їй назустріч, хочу обійняти, поцілувати. Вона відступає крок назад, міряє мене поглядом згори додолу.

— Рабе!

— Господине!

Я стаю навколішки і цілую поділ її сукні.

— Ось так воно ліпше...

— О, яка ти гарна!

— Подобаюся тобі? — Ванда підходить до дзеркала, з гордовитою втіхою розглядаючи своє відображення.

— Ти зводиш мене з розуму!

Вона зневажливо скривила нижню губку й глузливо глянула на мене з-під примружених повік.

— Подай мені батога! Я озирнувся по кімнаті.

— Ні! — скрикнула вона. — Стій на колінах!

Ванда підійшла до коминка, взяла з полички батога і, не зводячи з мене усміхненого погляду, шмагонула ним у повітрі, а тоді спроквола заходилася закочувати рукави своєї хутряної кацабайки.

— Дивовижна жінка! — вигукнув я.

— Мовчи, рабе! — обличчя її раптом спохмурніло, ба, навіть набуло зловісних рис.

Вона вперіщила мене батогом. А вже наступної миті ніжно обвила рукою за шию і співчутливо схилилася наді мною.

— Я завдала тобі болю? — запитала сполохано й зніяковіло водночас.

— Ні, — заперечив я. — А навіть якби й було боляче, то завданий тобою біль для мене насолода. Шмагай мене, якщо це приносить тобі задоволення!

— Але це не приносить мені жодного задоволення! Я знову поринув у стан дивного сп'яніння.

— Шмагай мене! — заблагав я. — Шмагай мене без жалю! Ванда хльоснула батогом і вдарила мене вдруге.

— Може, досить?

— Ні!

— Направду, не досить?

— Шмагай, прошу! Для мене це насолода!

— Так, насолода, бо добре знаєш, що це лише забава, що мені серце кривавиться, коли я завдаю тобі болю. Мене верне від цієї жорстокої гри. Якби я справді була жінкою, здатною катувати свого раба, ти би вжахнувся.

— Ні, Вандо! Я кохаю тебе більше, аніж себе, я відданий тобі навіки. Можеш чинити зі мною все, що заманеться, усе, на що здатна твоя найвибагливіша уява. Я не жартую!

— Северине!

— Топчи мене! — скрикнув я, падаючи ниць перед нею.

— Я ненавиджу комедії, — нетерпляче відрізала Ванда.

— То катуй мене навсправжки! Запала гнітюча тиша.

— Северине, застерігаю тебе востаннє! — знову озвалася Ванда.

— Якщо кохаєш мене, будь зі мною жорстокою, — попрохав я, звівши до неї очі.

— Якщо я тебе кохаю? — повторила за мною Ванда. — Гаразд, — вона відступила назад, оглядаючи мене з лиховісним усміхом. — Тож будь моїм рабом і відчуй сповна, що таке — потрапити до рук жінки! — і з тими словами вона вдарила мене ногою.

— А так тобі до смаку, рабе? Ванда замашисто хльоснула батогом.

— Встань!

Я хотів звестися на ноги.

— Не так! — звеліла вона. — На коліна!

Я послухався, і вона почала мене батожити.

Сильні удари раз у раз оперізували мою спину, руки, кожний розсікав мою плоть, і рани горіли пекельним вогнем, але біль збуджував мене, бо був завданий тією, яку я кохав понад усе на світі, заради якої готовий був щомиті віддати своє життя.

Ось Ванда опустила батога.

— Це починає мені подобатися, — мовила вона. — Сьогодні досить, але мене розбирає диявольська цікавість, наскільки тобі вистачить сили; садистське бажання побачити, як ти тремтиш і звиваєшся під батогом, почути нарешті твій стогін, скимління, благання змилосердитися, доки я шмагатиму тебе без жалю, аж втратиш свідомість. Ти розбудив у мені темний, небезпечний потяг. А тепер підводься!

Я схопив її руку, щоб припасти до неї устами.

— Яка зухвалість!

Вона відштовхнула мене ногою.

— Забирайся геть, рабе!

* * *

Я прокинувся після ночі, проведеної, немов у лихоманці, виснажений гарячковими маренням. Надворі ледь сіріло.

Що правда з того, що мені пригадується? Що я насправді пережив, а що наснилося? Мене шмагали батогом, без сумніву. Я відчуваю кожнісінький удар і навіть можу порахувати багряні пекучі пасмуги на своєму тілі. Це вона мене батожила. Так, тепер я все пригадую.

Мої потаємні бажання здійснилися. Що я відчуваю? Чи розчарувала мене втілена мрія?

Ні, я лише трохи втомлений, однак її жорстокість захльостує мене жагою. О, як я її кохаю, як марю нею! Жодними словами й приблизно не можна висловити мого почування до неї, передати, яким до краю відданим їй я почуваюся. Яка це солодка млість бути її рабом.

Вона гукає мене з балкона. Я біжу нагору. Вона стоїть на порозі, приязно простягаючи мені руку.

— Мені соромно, — промовила вона, сховавши голову в мене на грудях, кола я її обійняв.

— Чому?

— Спробуйте забути про ту огидну вчорашню сцену, — сказала вона тремтячим голосом. — Я виконала Ваші божевільні забаганки, а тепер

будьмо розсудливими і щасливими, любімося, і за рік я стану Вашою дружиною.

— Моя господине! — вигукнув я. — Я — Ваш раб!

— Не хочу більше чути жодного слова про рабство, жорстокість та батоги! — урвала мене Ванда. — З усіх Ваших примх залишаю Вам лише хутряну кацабайку. Ходімо, допоможете мені її одягнути.

* * *

Маленький бронзовий годинник з Амуром, який щойно випустив свою стрілу, пробамкав північ. Я підвівся, волів піти звідси.

Ванда нічого не сказала, мовчки обвила мене руками і знову притягнула на канапу, знову почала мене цілувати, і ця німа розмова була такою зрозумілою, такою переконливою...

Вона була ще промовистішою, ніж я наважувався собі зізнатися. Такою відданою знемогою було переповнене все Вандине єство, стільки жагучої млості проглядалося у її приплющених, немов запаволочених сутінню очах, у притрушеному пудрою, мерехтливому розсипі рудого волосся, у білому та червоному атласі її кацабайки, яка шелестіла від кожного поруху, пишному горностаєвому хутрі, у яке вона недбало загорталася.

— Прошу тебе, — затинаючись пробубонів я. — Я знаю, ти розсердишся...

— Роби зі мною усе, що захочеш, — зашепотіла вона.

— То розтопчи мене, благаю, бо інакше я збожеволію!

— Хіба я тобі не заборонила? — суворо-зиркнула на мене Ванда. — Але ти безнадійний...

— Ах! Я закоханий до нестями!

Я став навколішки, припавши розпашілим обличчям до її лона.

— Мені направду здається, — мовила замислено Ванда, — що твоє шаленство — то лише демонічна, ненаситна чуттєвість. Наш відхід від природи, мабуть, спричиняє такі хвороби. Якби ти мав менше чеснот, то був би цілком нормальний.

— То зроби мене таким, — промурмотів я.

Мої руки пестили її волосся, мерехтливе хутро, яке, немов осяяні місяцем хвилі, вигойдувалося на її схвильованих грудях, по-збавляючи мене решток здорового глузду.

І я цілував її. Ні! Це вона мене цілувала, так дико, так нестримно, ніби хотіла замордувати своїми поцілунками. Я перебував неначе в гарячці, розум я стратив давно, а тепер мені забракло й дихання. Я спробував звільнитися з її обіймів.

— Що з тобою?

— Я невимовно страждаю!

— Страждаєш? — Ванда залилася дзвінким веселим сміхом.

— І ти можеш сміятися? — застогнав я. — Хіба не здогадуєшся... Вона нараз споважніла, підвела мою голову і рвійно пригорнула до грудей.

— Вандо! — пробурмотів я.

— Правильно, тобі ж страждання приносить задоволення! — сказала вона і знову засміялася. — Та постривай же, я навчу тебе розуму!

— Ні, не хочу більше тебе випитувати, належатимеш ти мені навіки, чи тільки на коротку блаженну мить... Я прагну насолодитися щастям! — вигукнув я. — Ти моя, і ліпше втратити тебе, аніж ніколи тобою не володіти!

— Ось тепер ти говориш розсудливо, — Ванда знову поцілувала мене своїми убивчими устами, а я розхристав горностаєве хутро і тендітне мереживо — оголені перса гойднулися мені навстріч.

Потім я втратив відчуття реальності...

Отямився лише тієї миті, коли помітив, як з моєї руки скрапує кров, і апатично запитав:

— Ти мене подряпала?

— Ні, здається, укусила.

* * *

Дивовижно, як міняються життєві обставини, тільки-но на видноколі заявляється нова особа.

Ми провели удвох чудові дні, ходили в гори, на озера, читали разом, і я закінчив Вандин портрет. А як ми кохалися! Яким щасливим усміхом сяяло її ніжне обличчя!

Та ось з'являється подруга, розлучена жінка, дещо старша за Ванду, дещо досвідченіша і не така добросовісна, і в усьому відразу відчувається її вплив.

Ванда водно супить чоло і поводиться зі мною якось дратівлива.

Невже вона більше мене не кохає?

* * *

Майже два тижні триває ця неволя. Подруга мешкає у Ванди, ми ні на мить не залишаємося удвох. Коло обох молодих жінок увивається рій залицяльників. А я, закоханий до нестями, знемо-жений тугою, граю якусь безглузду роль. Ванда ставиться до мене, мов до чужака.

Сьогодні під час прогулянки вона відстала від гурту. Я бачив, що зробила вона так зумисне, і невимовно зрадів. Але що вона мені сказала!

— Моя подруга ніяк не збагне, як я можу Вас кохати. Вона не вважає Вас ані красенем, ані надто привабливим, до того ж, з ранку до ночі зваблює мене розповідями про блискуче, безтурботне

життя в столиці, про те, який успіх я могла би там мати, знайти собі чудову партію, кинути собі до ніг шляхетних, вродливих залицяльників. Та навіщо мені це, якщо я кохаю Вас! На мить мені перехопило подих, а тоді я сказав:

— Бачить Бог, я не хочу стояти на шляху Вашому щастю, Вандо. Не зважайте більше на мене!

З цими словами я зняв капелюха й пропустив її наперед. Вона здивовано глянула на мене, однак не промовила жодного слова.

Та коли я на зворотній дорозі знову випадково опинився поруч із нею, вона крадькома потиснула мені руку. її погляд, що пронизав мене, мав стільки тепла, стільки обіцяння щастя, що я забув усі муки того дня, мої душевні рани вмить загоїлися.

Тепер я з новою силою усвідомив, як її кохаю.

* * *

— Моя подруга жалілася на тебе, — сказала Ванда сьогодні.

— Напевно відчуває, що я її зневажаю.

— Чому ж ти її зневажаєш, дурнику? — скрикнула Ванда, хапаючи мене обома руками за вуха.

— Бо вона лукавить. Я ж поважаю лише добропорядних жінок або таких, які щиро віддаються насолоді.

— Як я? — кокетливо запитала Ванда. — Та бач, хлопчику мій, жінка буває такою хіба у виняткових випадках. Вона не може дозволити собі насолоджуватися безтурботною чуттєвістю чи духовною свободою, як чоловіки. її кохання — це завжди переплетення чуттєвості й духовних потреб. Серце жінки прагне надовго прив'язати до себе чоловіка, хоча сама жіноча сутність мінлива, а це — здебільшого супроти її волі — породжує роздвоєність, брехню та зраду в її єстві та вчинках і псує характер.

— Звісно, так воно і є, — погодився я. — Трансцендентальний характер, який жінка прагне нав'язати коханню, провадить її до обману.

— Але й без нього нічого не обходиться у світі, — палко урвала мене Ванда. — Поглянь на цю жінку. У Лемберґу вона має чоловіка й коханця,

а тут знайшла собі нового прихильника, і всіх вона обманює, однак користується високою повагою в суспільстві.

— Про мене, хай собі робить, що їй любо, лиш би тебе не вплутувала в свої ігрища! — вигукнув я. — Вона ж обходиться з тобою так, наче ти якась річ.

— А що в цьому злого? — жваво заперечила Ванда. — Кожній жінці властивий інстинкт, схильність використовувати свої

^принади. Віддаватися без кохання, без насолоди і водночас залишатися величаво холодною — має свої переваги.

— Що ти таке кажеш, Вандо!

— Чом би й ні, — незворушно вела далі Ванда. — І взагалі, запам'ятай, що я тобі зараз скажуГ Ніколи не почувайся в безпеці поруч з жінкою, котру кохаєш, бо жіноча природа таїть в собі більшу загрозу, ніж ти уявляєш. Жінки не є ані такими добрими, як їх зображують прихильники й оборонці, ані такими поганими, якими їх роблять вороги. Характерові жінки властива безхарактерність. Найдоброчесніша жінка здатна вмить опуститися на саме дно суспільної клоаки, а найупосліджeніша — несподівано піднятися до величних добродійних вчинків і присоромити тих, хто її зневажав. Не існує жінки ані такої доброчесної, ані такої нечестивої, щоб не була спроможна будь-якої миті на диявольські чи божественні, найбрудніші чи найчистіші помисли, почуття та вчинки. Жінка, попри весь прогрес цивілізації, залишилася такою, якою її створила природа; вона зберегла первісні дикі риси і, залежно від інстинктів, які нею керують у конкретний момент, здатна на вірність чи зраду, великодушність чи жорстокість. За всіх часів лише поважна, ґрунтовна освіта формувала моральний характер людини. Тому чоловік, хай який би він був самозакоханий і підступний, завжди буде дотримуватися певних принципів, а жінка слухається лише своїх

поривань. Ніколи цього ре забувай і не почувайся безпечно з жінкою, котру кохаєш!

* * *

Подруга поїхала. Нарешті вечір з Вандою на самоті. Здавалося, ніби усю любов, якої вона мене позбавила, Ванда приберегла для цього блаженного вечора — такою доброю, ніжною, невимовно ласкавою вона була.

Яка насолода — прикипіти поцілунком до її уст, поринути в обійми і потім, коли вона лежить знеможена, віддавшись мені всім тілом та душею, потонути в захмелілих від розкоші очах одне одного.

Я ще не можу повірити, усвідомити, що ця жінка належить мені, тільки мені.

— Лише в одному вона має рацію, — озвалася Ванда, не ворухнувшись, навіть не розплющивши очей, ніби уві сні.

— Хто? Вона мовчала.

— Твоя товаришка? Ванда кивнула.

— Так, вона має рацію, ти — не мужчина, ти — мрійник, чудовий коханець і був би, мабуть, відданим рабом, але своїм шлюбним чоловіком не можу тебе уявити.

Я злякався.

— Що з тобою? Ти тремтиш?

— Від самої лише думки, що можу тебе втратити, — відповів я.

— Хіба через це ти тепер менше щасливий? — здивувалася вона. — Хіба усвідомлення того, що до тебе я належала іншим чи що після тебе мною теж володітимуть інші, окрадає твою радість? Чи меншою стане твоя насолода, якщо інший чоловік утішатиметься щастям водночас з тобою?

— Вандо!

— Бачиш, — вела вона далі, — це було бц>виходом. Ти не хочеш мене втратити, а мені ти такий коханий і близький душею, що я мріяла би прожити з тобою усе життя, якби опріч тебе могла...

— Що за помисли? — закричав я. — Ти наганяєш на мене жах!

— Ти менше мене кохаєш?

— Навпаки!

Ванда оперлася на ліву руку.

— Я вважаю, щоб навіки утримати біля себе чоловіка, треба йому зраджувати... Яку порядну жінку обожнювали так, як гетеру?

— У невірності коханої жінки й справді таїться болісна зваба, найвища розкіш...

— Ти теж так гадаєш? — швидко запитала Ванда.

— Так, я теж так гадаю.

— То якщо я тобі принесу таке задоволення? — насмішкувато запитала Ванда.

— Я буду нестерпно страждати, але боготворитиму тебе ще більше, — підтвердив я. — Тільки не смій мене обманювати, ліпше наберися демонічної сили, щоб сказати мені: "Я буду кохати лише тебе, проте ощасливлю кожного, хто припаде мені до вподоби".

Ванда похитала головою.

— Мені огидний обман, я волію бути чесною, але який чоловік не зламається під тягарем правди? Якщо я тобі скажу, що сповнене чуттєвості веселе життя, язичництво — мій ідеал, чи стане в тебе сили стерпіти це?

— Ясна річ! Я стерплю від тебе все, тільки б тебе не втратити. Я ж відчуваю, як мало, по суті, я для тебе важу...

— Але ж, Северине...

— Так воно є... Саме тому...

— Саме тому ти хотів би... — вона шельмувато усміхнулася. — Я вгадала?

— Бути твоїм рабом! — вигукнув я. — Твоєю безвольною, повноправною власністю, якою б ти могла розпоряджатися на власний розсуд і яка — саме через це — ніколи б не стала для тебе обтяжливою. Я хотів би, доки ти спиватимеш повну чашу життя, купатимешся в розкошах, насолоджуватимешся безтурботним щастям та неземним, як у богів Олімпу, коханням, служити тобі, роззувати та озувати твої ніжки...

— Не так вже ти, власне кажучи, й помиляєшся, — мовила Ванда. — Бо тільки як раб зумієш стерпіти моє кохання до інших, та й, зрештою, свободу насолоди в античному світі годі собі уявити без рабства. О, яка

це має бути втіха, відчувати себе рівнею богам, коли люди перед тобою тремтять і падають ниць! Я хочу мати раба, чуєш, Северине?

— Хіба ж я не твій раб?

— То слухай мене, — схвильовано заговорила Ванда, схопивши мене за руку. — Я буду твоєю дотти, доки кохатиму тебе.

— Місяць?

— Можливо, два.

— А потім?

. — Потім ти станеш моїм рабом.

— А ти?

— Я? Чого ж ти питаєш? Я — богиня, але інколи тихо, дуже тихо, потайки, спускатимуся до тебе зі свого Олімпу, — Ванда замовкла, а тоді заговорила знову, підперши голову руками і задивившись у далечінь. — Але це пусті балачки, золота мрія, яка ніколи не стане дійсністю.

Важкий, аж зловісний туск оповив усе її єство, я ще ніколи її такою не бачив.

— Чому ж ця мрія нездійсненна? — запитав я.

— Бо у нас нема рабства.

— То подамося до тієї країни, де воно ще збереглося, на Схід, до Туреччини, — бадьоро запропонував я.

— Ти цього хотів би, Северине... направду? — загорілися очі Ванди.

— Так, я щиро хочу стати твоїм рабом, — сказав я. — Я хочу, щоб твоя наруга наді мною була схвалена законом, щоб моє життя було в твоїх руках, і щоб ніщо у цьому світі не могло мене від тебе захистити і порятувати. О, яка це буде насолода, відчувати себе цілком залежним від твоїх примх, твого настрою, помаху твого пальця! А потім — яка млосна знемога, коли ти якоїсь миті змилосердишся і дозволиш рабові поцілувати свої уста, від яких залежить його життя і смерть.

Я став навколішки й притулився гарячим чолом до її колін.

— Ти мариш, немов у гарячці, Северине, — схвильовано промовила Ванда. — Невже справді кохаєш мене так безмежно?

Вона пригорнула мене до грудей і вкрила поцілунками.

— Отож, ти цього прагнеш? — запитала вона нерішуче.

— Присягаюся тобі ось тут, на місці, Богом і власною честю, що стану твоїм рабом, коли і де захочеш. Досить тобі лише повеліти! — скрикнув я, уже ледь тямлячи себе.

— А якщо я упіймаю тебе на слові? ^

— Згода!

— Для мене ні з чим незрівнянна спокуса знати, що чоловік, який на мене ледь не молиться і якого я кохаю усім серцем, готовий до решти віддатися мені, упокоритися моїй волі, узалежнити-ся від моїх примх; знати, що володію цим чоловіком, як рабом, а сама в той час...

Ванда дивно глянула на мене.

— Якщо я виявлюся по-справжньому розпусною, у цьому буде твоя вина... — вела вона далі. — Мені навіть здається, що ти вже боїшся мене, але ти заприсягнув...

— І я дотримаю слова!

— Дозволь мені про це подбати! — заперечила Ванда. — Тепер і я вбачаю в цьому насолоду, і, бачить Бог, це більше не залишиться лише пустим фантазуванням. Ти станеш моїм рабом, Северине, а я... я спробую стати "Венерою в хутрі".

* * *

Я думав, що знаю цю жінку, збагнув її суть, а тепер бачу, що треба починати все від початку. З яким спротивом вона ще недавно сприймала мої фантазії і як серйозно поставилася тепер до їхнього втілення.

Вона склала угоду, за якою я, заприсягнувшись словом честі, зобов'язувався бути її рабом дотти, доки вона цього хотітиме.

Обійнявши мене рукою за шию, вона вголос зачитує мені цей нечуваний, неймовірний документ, скріплюючи кожне речення поцілунком.

— Однак для мене угода передбачає лише обов'язки, — сказав я, щоб її подражнити.

— Звичайно, — відповіла Ванда дуже серйозно. — Тільки-но ти перестаєш бути моїм коханцем, я звільняюся від усіх зобов'язань і більше не зважаю на тебе. Відтоді мою прихильність ти сприйматимеш як милість, ти не матимеш жодних прав і не зможеш на них претендувати. Моя влада над тобою нічим не обмежуватиметься. Подумай, чоловіче, бо тоді ти будеш нічим не ліпшим за пса, за бездушний предмет; ти станеш моєю річчю, забавкою, яку я будь-якої

миті можу розбити, лиш би було за чим згаяти час. Ти — ніщо, а я — усе. Розумієш? — вона засміялася і знову поцілувала мене.

Мені стало трохи моторошно.

— Може дозволиш мені виставити якісь свої умови... — почав було я.

— Умови? — Ванда наморщила чоло. — Ах! Ось ти й переполошився, а може, навіть каєшся, однак вже надто пізно — я маю твою присягу, твоє слово честі. Хоча... кажи!

— Насамперед я хотів би зафіксувати в нашій угоді, що ти ніколи не покинеш мене назовсім, і ще, що ніколи не віддаси мене на поталу і глузи котромусь зі своїх залицяльників.

— Але ж, Северине! — майже зойкнула Ванда; її голос зворушено тремтів, а очі наповнилися слізьми. — Невже ти міг повірити, що я тебе, чоловіка, який так мене кохає, який безоглядно віддається мені в руки... — вона затнулася.

— Ні! Ні! — палко заперечив я, обціловуючи її руки. — Я анітрохи не боюся, що ти можеш зганьбити мене. Пробач мені цю огидну мить!

Ванда млосно усміхнулася, притулилася щокою до моєї щоки і, здавалось, замислилася.

— А ти дещо забув, — прошепотіла вона грайливо. — Найважливіше...

— Якусь з умов?

— Так, що я завжди носитиму хутро. Але я й без умов обіцяю це тобі. Я одягатиму хутро, бо воно дає мені відчуття влади. Я дуже хочу бути твоєю невблаганною повелителькою, розумієш?

— Я маю підписати угоду? — запитав я.

— Ще ні, — заперечила Ванда. — Спершу я внесу до неї твої умови, а взагалі, ти підпишеш її, коли прибудемо на місце.

— У Константинополі?

— Ні. Я все зважила. Що мені мати раба там, де має його кожен? Я хочу володіти ним тут, у нашому освіченому, тверезо-

му, філістерському світі, сама хочу володіти рабом, якого віддав мені в руки не закон, не моє на нього право і не грубе насильство, а лише єдино влада моєї краси, мого єства. Ось що пікантно! У будь-якому разі ми подамося до країни, де нас ніхто не знає і де, нікого не соромлячись, ти зможеш слугувати мені. Можливо, до Італії, до Риму або Неаполя.

Ми сиділи на Вандиній канапі. Одягнена в горностаєву каца-байку, з розпущеним по плечах, наче лев'яча грива, розкішним волоссям, вона впилася в мене поцілунком, висмоктуючи душу з тіла. Мені паморочилося в голові, гаряче нуртувала кров, шалено стугоніло моє серце біля її серця.

— Я прагну сповна віддатися тобі в полон, Вандо! — раптом скрикнув я в пориві пристрасті, коли не міг вже ані ясно думати, ані приймати тверезих рішень. — Без жодних умов, без жодних обмежень твоєї влади наді мною. Хочу залежати тільки від твого милосердя чи гніву!

Кажучи це, я зісковзнув з канапи їй до ніг і дивився на неї знизу захмелілим від жаги поглядом.

— Який ти гарний тепер! — вигукнула вона. — Мене зачаровують, хвилюють твої очі, затуманені, наче в екстазі. Яким же дивовижним буде їхній погляд під смертельними ударами батога, у мить скону! Ти маєш очі мученика!

* * *

Інколи мені страшно усвідомлювати, що я так сповна, беззастережно готовий віддатися у руки жінки. А якщо вона зловживатиме моєю пристрастю, своєю владою?..

То й що? Тоді я скуштую на власній шкірі того, що ще з дитинства заполонювало мої фантазії, сповнюючи солодким жахом. Безглузді страхи! Вона гратиметься зі мною в безневинну гру, нічого більше! Вона ж мене кохає, вона така добра, справді шляхетна натура, не здатна на зраду. Та все ж усе в її руках — вона зможе, якщо захоче. Як ворохобить мене цей страх, ці сумніви...

* * *

Тепер я розумію Манон Леско і бідного шевальє, який обожнював її навіть тоді, коли вона була коханкою іншого; навіть тоді, як її поставили до ганебного стовпа.

Кохання не знає жодних чеснот, жодних заслуг. Воно кохає і прощає і все стерпить, бо не може інакше. Нами керує не тверезий розум; не переваги та недоліки, які нам відкрилися, ваблять чи відлякують нас. Солодка, тоскна, загадкова сила бере нас у свої тенета, і ми перестаємо думати, відчувати, прагнути — віддаємося на волю стрімкому потокові і навіть не питаємо, куди він нас несе.

* * *

Сьогодні на прогулянці вперше з'явився російський князь, який відразу привернув загальну увагу своєю атлетичною постаттю, вродливими рисами обличчя та розкішним убранням. Дами не зводили з нього очей, наче з дикого огира, але він походжав алеями похмурий, нікого не помічаючи, у супроводі двох слуг — мурина, зодягненого з голови до п'ят у червоний атлас, та черкеса в блискучих обладунках.

Раптом він побачив Ванду, прикипів до неї холодним пронизливим поглядом, навіть голову повернув за нею, а коли вона пройшла повз нього, зупинився й довго дивився їй услід.

А вона... Вона пожирала його своїми іскристими зеленими очима і доклала всіх зусиль, щоб зустрітися з ним знову.

Витончене кокетство, з яким вона ступала, рухалася, пускала бісики очима, зашморгом перехопило мені горло. Коли ми повертались додому, я сказав їй про це. Вона насупила чоло.

— Чого ж ти хотів, — мовила вона. — Князь такий чоловік, який міг би мені сподобатися, навіть засліпити, а я вільна і можу робити усе, що заманеться...

— Ти мене більше не кохаєш? — затинаючись від ляку, пробубонів я.

— Я кохаю лише тебе, — заспокоїла вона мене. — Але дозволю князеві поупадати за мною...

— Вандо!

— Хіба ти не мій раб? — запитала вона спокійно. — Хіба я не Венера, жорстока північна Венера в хутрі?

Я мовчав. У мене було відчуття, ніби її слова перемелюють мене, мов жорна; її холодний погляд кинджалом пронизав моє серце.

— Негайно вивідай ім'я, помешкання і всі знайомства князя, зрозуміло? — звеліла вона.

— Але...

— Жодних заперечень! Виконуй! — крикнула Ванда з такою суворістю, якої я від неї ніколи не сподівався. — І не з'являйся мені на очі, доки не дізнаєшся усього.

Лише по обіді я зміг принести Ванді бажані новини. Вона залишила мене стояти, наче лакея, сама ж з усміхом слухала моє повідомлення, сидячи у фотелі. Потім кивнула, начебто задоволено.

— Подай мені ослінчика для ніг! — наказала коротко.

Я послухався, приніс ослінчика, поставив на нього її ніжки, а сам зостався на колінах перед нею.

— Чим усе це скінчиться? — сумно запитав я після короткої мовчанки.

Вона весело засміялася.

— Ще ж нічого й не почалося!

— Ти безсердечніша, аніж я думав, — ображено мовив я.

— Северине! — споважніла Ванда. — Я ще нічого не зробила, анічогісінько, а ти вже називаєш мене безсердечною. Що ж буде, коли я втілю в життя твої фантазії, заживу веселим, фривольним життям, заведу собі коло залицяльників — стану твоїм ідеалом, топтатиму тебе й шмагатиму батогом?

— Ти надто серйозно сприймаєш мої марення!

— Надто серйозно? Тільки-но я за них візьмуся, жартами не обмежиться! — заперечила вона. — Ти ж знаєш, якою ненависною є мені будь-яка гра, комедія. Ти сам цього хотів! Чия то була ідея, моя чи твоя? Я тебе нею спокусила чи ти розпалив мою уяву? А тепер для мене це серйозно.

— Вандо, — ніжно заворкотів я, — вислухай мене спокійно. Ми так безмежно кохаємо одне одного, ми такі щасливі, невже ти хочеш пожертвувати всім майбутнім заради миттєвої примхи?

— Це вже не примха! — крикнула вона.

— Що ж тоді? — запитав я налякано.

— Це вже в мені, — мовила вона спокійно, задумливо. — Можливо, ці мої нахили ніколи би й не виявилися, не розвинулися, якби не ти, а тепер, коли все обернулося нездоланним потягом, переповнило усе моє єство, коли я відчуваю в цьому насолоду, коли я вже не хочу й не можу інакше, ти хочеш все повернути? Мужчина ти, чи ні?

— Кохана, люба Вандо! — я заходився її пестити й цілувати.

— Облиш мене! Ти не мужчина!

— А ти! — спалахнув я нараз.

— Я своєрідна жінка, і ти це знаєш, — відповіла вона. — Я не така сильна у фантазіях і не така слабка, коли йдеться про їхнє втілення, як ти! Раз щось почавши, я доводжу справу до кінця, то наполегливіше, що на більший спротив натрапляю. Облиш мене!

Ванда відштовхнула мене і підвелася.

— Ван до! — я теж підхопився на ноги і порівнявся з нею — мої очі навпроти її очей.

— Тепер ти мене знаєш! — вела далі Ванда. — Я ще раз тебе попереджаю. Ти маєш ще вибір! Я не змушую тебе бути моїм рабом.

— Вандо! — вигукнув я зворушено, сльози заслали мені очі. — Ти не уявляєш, як я тебе кохаю!

Вона зневажливо скривила уста.

— Помиляєшся! Ти вдаєш з себе гіршу, ніж є насправді. Твоя сутність набагато добріша, шляхетніша...

— Що ти знаєш про мою сутність! — гнівно урвала вона мене. — Але ти ще мене пізнаєш!..

— Вандо!

— Вирішуй! Підкоришся мені, беззаперечно?

— А якщо я скажу — ні?

— Тоді...

Ванда підійшла до мене впритул, холодна й зверхня. Ось така — зі схрещеними на грудях руками, зі зловісною усмішкою на устах — вона справді була втіленням деспотичної жінки з моїх марень; риси її обличчя видавалися жорстокими, в очах не проглядалося й сліду доброти чи милосердя.

— Гаразд, — озвалася вона нарешті.

— Ти гніваєшся, — мовив я. — Будеш шмагати мене батогом?

— О ні! — заперечила Ванда. — Я тебе рідпущу. Ти вільний! Більше тебе не затримую...

— Вандо... мене, який тебе так кохає?

— Так, Вас, мій пане! Чоловіка, який мене боготворить, — у її голосі чулася зневага, — однак боягузливого, брехливого і віроломного. Забирайтеся геть, негайно!

— Вандо!

— Нікчемо!

Кров прилила мені до серця, я кинувся до Вандиних ніг і заридав.

— Ще тільки сліз бракувало! — зареготала вона. О, який то був убивчий сміх! — Ідіть, не хочу Вас більше бачити!

— Господи! — скрикнув я знетямлено. — Я зроблю все, що накажеш, буду твоїм рабом, твоєю річчю! Розпоряджайся мною, як захочеш, тільки не відштовхуй від себе! Я пропаду! Я не зможу жити без тебе! — я обхопив руками її коліна, цілував її долоні.

— Так, тобі судилося-таки бути рабом й відчувати батога на своїй шкірі, бо ти не мужчина, — сказала вона, і те, що вона мови-

ла це не в гніві й навіть без хвилювання, а так спокійно й розважливо, боляче шпигнуло мене в самісіньке серце. — Тепер я тебе добре знаю, збагнула твоє собаче нутро — ти здатний молитися на того,

хто топче тебе ногами: що більше знущається, то відцані-ше любиш. Я тебе вже пізнала, тепер ще ти маєш пізнати мене...

Ванда сягнистими кроками міряла кімнату, а я валявся на колінах, понуривши голову, і сльози цебеніли мені з очей.

— Ходи до мене! — звеліла Ванда, сідаючи на канапу.

Я послухався і сів коло неї. Вона похмуро дивилася на мене, та раптом погляд її немов прояснів зсередини; з лагідною усмішкою вона притягнула мене до себе й заходилася зціловувати сльози з моїх очей.

* * *

Сміховинність моєї ситуації, власне, у тому, що я, мов ведмідь зі звіринця Лілі, можу втекти, але не хочу і готовий стерпіти геть усе, щойно вона пригрозить відпустити мене на свободу.

** *

Якби ж то вона нарешті знову взяла до рук батога! Від ласки, якою вона мене огортає, мені стає моторошно. Я сам собі здаюся маленькою, упійманою мишкою, з якою пустотливо бавиться граціозна кішечка, щомиті готова роздерти свою жертву, і моє мишаче серце ціпеніє від жаху.

Що вона замислила? Як вона зі мною вчинить?

* * *

Ванда начебто цілком забула про угоду, про моє рабство. Чи може, то, справді, було тільки примхою, і вона відмовилася від своїх намірів тієї ж миті, як я перестав чинити їй опір і упокорився її монаршій милості.

Яка ж вона ніжна, яка ж ласкава вона тепер зі мною. У нас блаженна пора.

* * *

Сьогодні вона попросила мене почитати сцену між Фавстом та Мефістофелем, у якій Мефістофель з'являється в образі мандрівного спудея. Вона не зводила з мене очей, у яких таїлося загадкове вдоволення.

— Не розумію, — заговорила вона, коли я закінчив читати, — як може чоловік так ясно, так гостро, так мудро передавати вичитані з твору великі й прекрасні думки, залишаючись неперевер-шеним мрійником, перечуленим невдахою.

— Ти задоволена, — мовив я, цілуючи їй руку. Ванда лагідно погладила мене по чолі.

— Я кохаю тебе, Северине, — прошепотіла вона. — Мені здається, жодного іншого чоловіка я не зможу кохати більше. Будьмо розсудливими, гаразд?

Замість відповіді я міцно обійняв її; безмежно ніжне, печальне відчуття щастя переповнювало мої груди, очі наповнилися слізьми, і одна сльоза крапнула їй на руку.

— Навіщо плакати! — вигукнула вона. — Яке ж ти все-таки дитя!

Катаючись якось околицями, ми зустріли російського князя, який їхав бричкою. Той, вочевидь, був неприємно вражений, побачивши поруч з Вандою мене, і, здавалось, намагався пронизати її своїми іскрометними сірими очима, вона ж — тієї миті я ладен був упасти навколішки й цілувати їй ноги — вдала, ніби не помітила його, байдуже ковзнула

поглядом, наче він якась безживна річ або ж дерево, а тоді з чарівним усміхом повернулася до мене.

* * *

Коли сьогодні я побажав їй "на добраніч", вона здалася мені раптом, без будь-якого на те приводу, розгубленою та пригніченою. Що ж її турбувало?

— Мені шкода, що ти йдеш, — сказала вона, коли я вже стояв на порозі.

— Усе залежить від тебе, тільки ти можеш скоротити термін мого важкого випробування. Прошу, перестань мене мучити, — заблагав я.

— Отож, ти навіть не припускаєш, що цей утиск є мукою і для мене? — дорікнула Ванда.

— То поклади йому край! — вигукнув я, обіймаючи кохану. — Стань моєю дружиною!

— Ніколи, Северине, — м'яко, однак рішуче, заперечила вона.

— У чому річ?

Мені похололо на душі.

— Ти чоловік не для менеї

Я дивився їй у вічі, поволі опустив руку, якою ще обіймав її за стан і вийшов з покоїв, а вона... вона не зупинила мене.

Довга неспана ніч. Скільки рішень я ухвалив і знову відкинув! Уранці я написав листа, у якому повідомляв про розрив наших стосунків. Руки мені тремтіли, а, запечатуючи листа, я обпік собі пальці сургучем.

Коли я піднімався сходами, щоб передати послання покоївці, мені підгиналися коліна.

Раптом двері відчинилися, і з-поза них визирнула голова Банди в папільотках.

— Я ще не зачесана, — усміхнулася вона. — Що це у Вас?

— Лист...

— Мені? Я кивнув.

— Ах, он воно що! Ви хочете розірвати наші стосунки! — вигукнула вона глузливо.

— Хіба не Ви сказали мені учора, що я не гідний бути Вам чоловіком?

—Яй тепер можу це повторити, — незворушно мовила вона.

— То ось... — я простягнув їй листа, тремтячи усім тілом; голос мені зривався.

— Залиште його собі, — сказала Ванда, холодно змірявши мене поглядом. — Ви забуваєте, що вже не може бути й мови про те, чи маєте Ви шанс стати моїм чоловіком, а ось рабом — хоч зараз!

— Милостива пані! — обурено скрикнув я.

— О так, запам'ятайте собі на майбутнє — саме так називатимете мене віднині! — відрізала Ванда, з невимовною зневагою стріпнувши головою. — Залагодьте усі свої справи за двадцять чотири години! Післязавтра я від'їжджаю до Італії, Ви будете супроводжувати мене у ролі слуги...

— Вандо...

— Я забороняю Вам будь-яке панібратство! — сказала вона, карбуючи кожне слово. — А також забороняю заходити до моїх покоїв, доки я Вас не покличу або ж не подзвоню дзвоником, і розмовляти зі мною, доки я сама не заговорю до Вас. Віднині називатиметесь не Северином, а — Ґреґором.

Мною трясло від люті, а ще — не смію цього заперечувати — від насолоди й млосного збудження.

— Але... Ви ж знаєте мої життєві обставини, милостива пані, — ніяково сказав я. — Я залежу від свого батька і сумніваюся, що він дасть мені таку велику суму грошей, яка потрібна для подорожі...

— Тобто ти не маєш грошей, Ґреґоре, — вдоволено зауважила Ванда. — То й ліпше! Так ти цілковито будеш залежати від мене, станеш мені справжнім рабом.

— Ви не берете до уваги, — спробував заперечити я, — що я, як людина честі, не можу...

— Я взяла до уваги, — наказовим тоном урвала мене Ванда, — що Ви, як людина честі, повинні насамперед дотриматися присяги, даного слова супроводжувати мене в ролі раба, куди б я не звеліла; в усьому слухатися мене, щоб я не наказала. А тепер іди собі, Ґреґоре!

Я рушив до дверей.

— Ще ні! Спершу поцілуй мені руку, — і вона з дещо гордовитою недбалістю простягнула мені пальчики для поцілунку, а я — дилетант, осел, нікчемний раб — з палкою ніжністю припав до них пересохлими від жаги та збудження устами.

* * *

До пізньої ночі в мене горіло світло, у великій зеленій грубі палахкотів вогонь, бо треба було ще написати листи, навести лад серед паперів, а осінь, як це в нас зазвичай буває, прийшла навально і зненацька.

Раптом Ванда постукала у моє вікно руків'ям батога.

Я відчинив вікно і побачив її в оздобленій горностаєм каца-байці та високій козацькій горностаєвій шапці — таку полюбляла носити Катерина Велика.

— Ти готовий, Ґреґоре? — насуплено запитала вона.

— Ще ні, господине!

— Таке звертання мені подобається, — стрепенулася вона. — Можеш завжди називати мене господинею, зрозуміло? Ми від'їжджаємо завтра вранці о дев'ятій. Доки добиратимемося до повітового міста, будеш моїм супутником, другом, та щойно сядемо до потяга, станеш моїм рабом, моїм слугою. А тепер зачини вікно і відімкни двері.

Я зробив, як звеліла Ванда. Увійшовши, вона насмішкувато звела догори брови і запитала:

— То як я тобі подобаюся?

— Ти...

— Хто тобі дозволив! — Ванда ляснула мене батогом.

— Ви неперевершена, господине! Ванда усміхнулася і сіла в мій фотель.

— Стань на коліна, ось тут, біля мого крісла! Я послухався.

— Цілуй руку!

Я схопив її тендітну холодну долоньку й поцілував.

— А тепер — в уста!

Охоплений пристрастю, я обвив руками вродливу жорстоку жінку, укрив гарячими цілунками її обличчя, уста й перса, а вона, заплющивши, немов уві сні, очі, аж до опівночі відповідала мені з неменшою жагою.

* * *

Ось і повітове містечко. Ми висідаємо біля двірця. Ванда з чарівним усміхом скидає свою шубку мені на руки і йде по квитки. Коли вона повернулася, її годі було впізнати.

— Ось твій квиток, Ґреґоре, — каже вона таким тоном, яким зі своїми лакеями розмовляють пихаті шляхтянки.

— Третього класу! — комічно жахаюсь я.

— Ясна річ! Не забудь, що ти сядеш до свого вагона лише тоді, коли я розташуюся в купе і більше не потребуватиму тебе. На кожній станції

маєш притьмом бігти до мого вагона, щоб запитати, чи не буде якихось наказів. Дивись, не лови ґав! А тепер віддай мені моє хутро.

Я, наче покірний раб, допоміг їй одягнутися і рушив за нею, доки вона шукала вільне купе першого класу. Опершись на моє плече, вона заскочила досередини, звеліла закутати їй ноги ведмежим хутром й підкласти грілку.

Потім Ванда кивнула й відпустила мене. Я неквапом увійшов до вагона третього класу, вщерть заповненого чадом щонайдешевшого тютюну, наче чистилище туманними випарами Ахерону. Я мав достатньо часу, щоб поміркувати над загадковою сутністю людського буття і про найбільшу його загадку — жінку.

* * *

Щойно потяг зупиняється, я вистрибую на перон, біжу до Вандиного вагона і, знявши шапку, чекаю її наказів. їй хочеться то кави, то склянки води, одного разу вона забажала собі легкої вечері, іншого разу звеліла принести миску теплої води, щоб помити руки — і так без кінця та краю. Вона дозволяє залицятися двом кавалерам, що підсіли до неї в купе. Я гину від ревнощів і змушений гасати, немов гірський цап, щоб негайно виконати її забаганки та ще й не відстати від потяга. Надходить ніч. Мені шматок не лізе в горло, я мучуся безсонням, дихаю спертим повітрям разом з польськими селянами, крамарями-євреями та брутальною солдатнею. Вона ж, коли я піднімаюся сходинками в її купе, лежить, затишно загорнувшись у своє хутро й укрившись ведмежою шкірою, на м'яких подушках дивана, наче якась орієнтальна володарка, а молоді панове, подібно до індійських божків, сидять, виструнчені, попід стіною, не наважуючись навіть дихнути.

* * *

У Відні, де вона спиняється на день, щоб походити крамницями і придбати собі вишукані туалети, Ванда надалі обходитися зі мною, наче зі своїм прислужником. Я тупцяю за нею на відстані респектабельних десяти кроків. Ванда, жодного разу навіть не кинувши приязного погляду в мій бік, передає мені пакунки, і я, зрештою, бреду, важко сопучи, немов нав'ючений ішак.

Перед від'їздом вона забирає увесь мій одяг і дарує його кельнерам готелю, а тоді велить убратися в ліврею її родинних кольорів — світло-блакитну з червоними вилогами та прямокутну червону шапчину, оздоблену павичевим пір'ям, що мені, до речі, ли-чить.

На срібних ґудзиках — її родинний герб. Я маю таке відчуття, ніби мене збули з торгів, або ж я запродав душу дияволові.

* * *

Мій прекрасний диявол везе мене з Відня до Флоренції. Тепер замість білошкірих, наче льон, мазурів та євреїв з масними пейсами, мені товаришать кучеряві контадіні, італійські селяни, красень сержант першого італійського ґренадерського реґіменту і бідний німецький художник. Тютюновий дим тхне уже не цибулею, а салямі та сиром.

Знову настала ніч. Я лежу на дерев'яній вагонній лаві, ніби на катівській дибі, руки та ноги як перебиті. Та все ж ця історія має в собі щось поетичне: за вікном мерехтять зірки, у сержанта обличчя Аполлона Бельведерського, а художник наспівує чудову німецьку пісеньку:

Уже загусають тіні

І зірка прокидається за зіркою,

Гарячий подих туги

Лине крізь ніч!

Через море мрій Лине без спину, Лине моя душа Твоїй навстріч.

Я думаю про жінку-красуню, що спокійним царським сном спить, загорнувшись у своє м'яке хутро.

* * *

Флоренція! Тиснява, галас, набридливі фаччіні* та фіакри. Ванда обирає фіакра і відганяє носіїв.

— Навіщо мені тоді слуга, — каже вона. — Ґреґоре! Ось тобі квитанція, забери багаж!

Вона, зручно вмостившись і загорнувшись у хутро, сидить у фіакрі, а я тягаю важкі валізи. Під вагою останньої мені на мить підламуються ноги, але приязний карабінер з інтелігентним обличчям допомагає мені. Вона сміється.

— Важка, мабуть, нівроку, — каже вона. — Бо в ній усі мої хутра...

Я сідаю до кучера, витираючи прозорі краплі поту з чола. Ванда називає готель, і кучер поганяє коня. За декілька хвилин ми спиняємося перед яскраво освітленим входом готелю.

— Чи є вільні кімнати? — запитує вона у портьє.

— Так, мадам.

— Дві — для мене і одну з грубками для мого слуги...

— Два елегантні покої з коминками для Вас, мадам, — підбігає ґарсон, — а для прислуги є кімната без опалення.

— Покажіть мені кімнати!

Вона оглядає номери і коротко кидає:

— Добре. Я задоволена. Швидко розпаліть вогонь, а слуга може спати й в холодній кімнаті.

Я лише глянув на неї.

— Віднеси валізи нагору, Ґреґоре! — наказує вона, навіть не дивлячись на мене. — Я ж причепурюся і зійду до їдальні. Потім і ти зможеш щось повечеряти...

* Носії.

Ванда виходить до сусідньої кімнати, а я витягую сходами валізи, допомагаю розпалити коминок у її спальні, доки служка ламаною французькою мовою намагається випитати мене про "мою пані", і якусь мить дивлюся з мовчазною заздрістю на палахкотливе полум'я, пахучу білу постіль на ліжку під шатром, застелену килимами підлогу. Потім, втомлений та голодний, сходжу боковими східками униз і велю подати їсти. Доброзичливий кельнер, колишній вояк австрійської армії, веде мене до їдальні й подає вечерю, докладаючи зусиль, щоб розмовляти зі мною німецькою. Не встиг я уперше за останні тридцять шість годин зробити ковток свіжого трунку, взяти на виделку перший шматочок теплої страви, як до їдальні входить Ванда.

Я підводжуся.

— Як Ви посміли завести мене до їдальні, де вечеряє мій слуга! — палаючи гнівом, кричить вона на служку, обертається і йде геть.

Я дякую Господеві, що принаймні зможу спокійно поїсти. Після вечері я піднімаюся чотирма прогонами сходів до свого номера, де вже стоїть моя невеличка валізка і горить засмальцьована гасова лампа. Це вузька кімнатка без грубки, без вікна, з невеличким люфтом для вентиляції. Якби не собачий холод, вона нагадала б мені венеційську в'язницю — Свинцеві камери. Я мимоволі реготнув, і мій сміх, відбившись луною від стін, налякав мене.

Раптом двері рвучко відчиняються, і служка театрально, дуже по-італійському, вигукує:

— Вас кличе мадам, негайно!

Я хапаю шапку, спотикаючись, злітаю сходами на перший поверх, щасливо добираюся нарешті до Вандиних дверей і стукаю.

— Увійдіть!

* * *

Я заходжу, зачиняю за собою двері й зупиняюся на порозі.

Ванда зручно вмостилася на маленькій оббитій червоним оксамитом канапі в білому мереживному неґліже з найтоншого мусліну, накинувши на плечі хутряне манто, те саме, в якому вона вперше з'явилася переді мною в образі богині кохання; її ніжки спочивають на подушці з тієї ж матерії, що й канапа. Жовті язички полум'я свічок у високих підсвічниках, що стоять на трюмо, і їхнє мерехтіння, віддзеркалене великим люстром, та багряні відсвіти вогню в коминку розкішно виграють на зеленому оксамиті манта, темно-брунатному соболиному хутрі, на білій, гладкій, пружній шкірі, на вогненно-рудому волоссі вродливої жінки, яка повертає до мене своє ясне, однак холодне обличчя і зводить на мене погляд холодних зелених очей.

— Я задоволена тобою, Ґреґоре, — мовила вона. Я уклонився.

— Підійди ближче! Я послухався.

— Ще ближче, — Ванда опустила очі й погладила рукою соболя. — Венера в хутрі приймає свого раба. Бачу, що Ви все ж не якийсь там пересічний фантазер, принаймні Ви не відступаєтеся від своїх мрій. Ви — справжній чоловік, сповнений рішучості здійснити усе те, що собі нафантазував, хоч Ваші фантазії — суцільне божевілля. Визнаю, це мені до вподоби, це мені імпонує. У цьому вчувається сила, а лише сила має вагу. Я навіть припускаю, що за якихось незвичайних обставин, скажімо, якоїсь визначної історичної доби, Ваші слабкості обернулись би дивовижною силою. За часів перших цезарів Ви б стали мучеником, в епоху Реформації — анабаптистом, у роки Французької революції— одним із найзапек-ліших жирондистів, які піднімалися на гільйотину з "Марсельєзою" на устах. Але насправді Ви — мій раб, мій...

Раптом вона зіскочила з канапи, та так рвучко, що манто зісковзнуло з її пліч, і ніжно, однак пристрасно, обвила руками мою шию.

— Мій любий рабе, о, Северине! Як я тебе кохаю, як обожнюю, як личить тобі цей краківський кунтуш! Але ти мерзнутимеш сьогодні вночі в тій злиденній комірчині без теплої грубки. Може, віддати тобі, серденько, своє манто, оте просторе...

Вона швидко підхопила його з підлоги і накинула мені на плечі. Не встиг я й оком зморгнути, як Ванда загорнула мене в хутро з ніг до голови.

— Ах, як тобі пасує хутро, воно підкреслює твої шляхетні риси. Щойно ти перестанеш бути моїм рабом, носитимеш оксамитовий кунтуш з соболиним коміром — зрозуміло? Інакше я ніколи більше не одягну хутряної кацабайки!

Ванда знову заходилася мене пестити, цілувати і зрештою потягнула за собою на канапу.

— Здається, тобі до вподоби одягатися в хутро, — мовила вона. — Негайно віддай мені манто, інакше я цілком втрачу почуття власної гідності...

Я накинув на неї манто, вона прослизнула рукою у правий рукав.

— Точнісінько, як на полотні Тиціана. Та досить жартів! Не дивися з таким туском, це мене засмучує. Ти поки що мій слуга лише для оточення, рабом ти ще не став, бо не підписав угоди. Ти ще вільний і будь-якої миті можеш покинути мене. Свою роль ти зіграв досконало! Я вражена! Але чи не переситився ти іще? Чи не здаюся я тобі огидною? Кажи! Я велю!

— Ти вимагаєш зізнання, Вандо?

— Так, вимагаю!

— Гаразд, я зізнаюся, навіть, якщо ти використаєш це згодом проти мене, — повів я далі. — Я закоханий в тебе сильніше, ніж будь-коли до цього менту, і з часом, що більше ти мене мордуватимеш, кохатиму й боготворитиму тебе щораз фанатичніше. Така, як ти була дотепер зі мною, ти розпалюєш мою кров, позбавляєш мене розуму, — я міцно пригорнув її до грудей і якусь мить спивав поцілунок з її вологих уст. — Красуне моя! — вигукнув я, милуючись Вандою, у пориві пристрасті зірвав з її пліч соболине хутро й припав устами до шиї.

— То ти кохаєш мене, коли я жорстока? — скрикнула Ванда. — Тепер іди собі! Надокучив! Чи ти не чуєш?

Вона вліпила мені такого ляпаса, що аж іскри посипалися з очей і задзвеніло у вухах.

— Допоможи мені одягнути моє хутро, ,рабе! Я допоміг, як умів.

— Який незґраба! — роздратовано верескнула вона і, щойно одягнувши манто, знову вдарила мене по обличчі. Я відчув, як зблідли мої щоки.

— Я завдала тобі болю? — враз ніжно запитала вона, обнявши мене рукою.

— Ні! Ні!

— Звісно, ти не можеш скаржитися, бо сам цього хотів. Поцілуй же мене знову!

Я обійняв Ванду, її уста уп'ялися в мої. Коли вона отак лежала у своєму важкому хутрі на моїх грудях, у мене з'явилося дивне, гнітюче відчуття, наче мене обіймає дикий звір, ведмедиця, яка ось-ось розтерзає кігтями мою плоть. Однак цього разу ведмедиця змилосердилася наді мною і відпустила.

Мою душу переповнювали радісні сподівання, коли я піднявся до своєї злиденної комірчини для челяді й упав на тверде ліжко.

"Яким же безмірно комічним є, по суті, життя, — думав я. — Щойно на твоїх грудях спочивала найпрекрасніша жінка на світі, втілення самої Венери, а за мить у тебе з'являється нагода запізна-

тися з пеклом китайців, які, на відміну вщ нас, не кидають грішників у вогонь, а ганяють крижаною пустелею. Вочевидь, родоначальникам їхньої віри теж доводилося ночувати у студених покоях".

* * *

Посеред ночі я з криком зірвався зі сну. Мені наснилося крижане поле, яким я блудив, даремно шукаючи виходу. Зненацька, не знати й звідки, на санях, запряжених оленем, з'явився ескімос з обличчям служки, котрий відводив мене до холодної комірчини.

— Що Вас сюди занесло, мосьє? — крикнув він. — Тут північний полюс!

Наступної миті він уже зник, натомість я побачив Ванду, яка ковзала кригою на маленьких ковзанах; її^біла атласна спідниця тріпотіла й шелестіла на вітрі; горностаєва оздоба її кацабайки та шапочки — а ще більше її обличчя — іскрилися білизною білішою за сніг. Вона підлетіла до мене, схопила в обійми, заходилася цілувати, і раптом я відчув, як починаю стікати гарячою кров'ю.

— Що ти робиш? — нажахано запитав я.

Вона зареготала. Приглянувшись ближче, я побачив, що це ніяка не Ванда, а велетенська біла ведмедиця впивається пазурами у моє тіло.

Я закричав з розпуки, а коли прокинувся, вражено розглядаючись навколо, мені ще вчувався у вухах її диявольський сміх.

* * *

Рано-вранці я вже стояв під дверима Вандиних покоїв і, коли служка приніс сніданок, я забрав у нього з рук тацю і подав каву своїй прекрасній повелительці. Вона вже причепурилася і мала чарівний вигляд — свіжа й рожева. Ванда приязно мені усміхнулася і підкликала до себе, коли хотів було шанобливо піти собі геть.

— Ти також швиденько поснідай, Ґреґоре, — сказала вона. — Після снідання ми відразу підемо шукати помешкання. Я хочу щонайшвидше покинути готель, тут ми почуваємося надто скуто. Досить мені трохи

довше погомоніти з тобою, як одразу скажуть: російська пані завела інтрижку зі своїм слугою — безсмертна, видно, порода Катерини II.

За півгодини ми вийшли з готелю — Ванда в сукняному вбранні та російській шапочці, а я — у краков'яцькому кунтуші. Ми привертали увагу. Я йшов десь за десять кроків позаду Ванди і щосили хмурив чоло, ледь стримуючи регіт. Майже на кожній вулиці на розкішних будинках рясніли таблички: "Сатеге аттоЬіІіаІе" — "Здається кімната". Ванда щоразу ганяла мене то вгору, то вниз сходами, і лише тоді, коли я доповідав їй, що помешкання начебто відповідає її вимогам, вона заходила сама. До обіду я втомився, наче мисливський пес після полювання.

Ми обходили будинок за будинком, але все надаремно — відповідне житло годі було знайти. Ванда вже потроху сердилася. Раптом вона сказала мені:

— Северине, серйозність, з якою ти граєш свою роль, неперевершена, а те насильство, якому ми самі себе піддаємо, збуджує мене. Мені вже несила терпіти, ти такий коханий, я мушу тебе поцілувати! Зайдімо до якогось будинку!

— Але ж, вельможна пані... — хотів було заперечити я.

— Ґреґоре! — урвала вона мене, увійшла до першого-ліпшо-го під'їзду, піднялася на кілька сходинок у темній сходовій кліті, з гарячою ніжністю обвила мене руками й поцілувала.

— Ах, Северине, ти дуже хитрий, бо раб з тебе набагато небезпечніший, ніж я припускала. Я не маю сили опиратися тобі! Боюся знову в тебе закохатися!

— Хіба ти більше мене не кохаєш? — запитав я, похоловши від липкого страху.

Ванда повагом похитала головою, але знову припала до мене своїми припухлими, солодкими устами.

Ми повернулися до готелю. Ванда поспіхом ковтнула свій холодний передобідок і звеліла мені також поквапитися.

Мене, звісно, обслужили не так швидко, як її, тож не встиг я покласти до рота другий шматочок м'яса, як до кімнатки увійшов служка і з тим самим театральним жестом передав наказ: "Мадам чекає Вас негайно!"

Я квапно й болісно розквитався зі своєю трапезою і, втомлений та голодний, кинувся за Вандою, яка вже чекала мене надворі.

— Аж за таку жорстоку я Вас не мав, господине! — докірливо мовив я. — Не дати мені спокійно поїсти після такої скаженої біганини!

Ванда щиро засміялася.

— Я думала, ти вже встиг наїстися... Та якщо й ні, то не біда. Людина народжена страждати, а надто ти. Мученики теж не споживали жодних смаколиків.

Я рушив услід за нею, сердитий та злий від голоду.

— Я відмовилася від думки шукати помешкання у місті, — вела далі Ванда. — Важко знайти цілий поверх лише для себе, де можна було б усамітнитися і робити все, що забагнеться. Для таких дивних, фантастичних стосунків, як наші, мають бути відповідні умови. Я винайму віллу... Постривай лишень, ти будеш подивований. Дозволяю тобі наїстися досхочу і трохи погуляти вулицями Флоренції. Я ж повернуся додому аж увечері. Якщо мені знадобишся, я пошлю за тобою.

* * *

Я оглянув собор, Palazzo vecchio, Loggia di Lanzi, а потім ще довго стояв над Арно. Я милувався чудовою старовинною Флоренцією, її круглими банями та вежами на тлі блакитного безхмарного неба, величними мостами, попід розлогими віадуками яких котила свої бурхливі хвилі прекрасна жовта ріка; зеленими пагорбами, що обрамляли місто, порослими стрункими кипарисами, забудованими розкішними палацами та монастирями.

Це зовсім інший світ, ніж той, у якому ми живемо, — веселий, чуттєвий, усміхнений. Навіть у природі не відчувається й натяку на ту серйозність і тужливість, яка характерна нашим краям. Ген далеко, аж до білостінних вілл на околицях міста, розсіяних на світло-зелених горах, не знайдеться жодного закутка, не осяяного яскравими променями сонця. І люди не такі поважні, як ми; можливо, їх менше гризуть клопоти, бо на позір усі вони дуже щасливі.

Ще кажуть, ніби на Півдні навіть вмирати легше.

Тепер мені видається, що й краса може існувати без колючок, а чуттєвість — без муки.

Ванда знайшла надзвичайно гарну невеличку віллу на одному з найчарівніших пагорбів на лівому березі Арно, навпроти Cascine, прогулянкової набережної, і винайняла її на зиму. Ця вілла розташована в пишному саду з гарненькими алейками посеред густої зелені, з моріжками та квітучими рабатками, засадженими камеліями. Вибудувана в італійському стилі, чотирикутником, вона має лише два поверхи. Уздовж одного з фасадів тягнеться відкрита ґалерея, своєрідна лоджія з гіпсовими копіями античних скульптур; кам'яні східці ведуть просто до саду. З тієї ж галереї можна потрапити до лазнички з розкішним мармуровим басейном і далі виткими сходами до спальні господині.

Ванда займає увесь другий поверх.

Мені відведено кімнатку внизу, ледь не при самій землі. Вона дуже симпатична, там навіть є коминок.

Я обійшов увесь сад і на одному пологому горбику знайшов за зачиненою брамою невеличкий храм. У брамі була щілина, і, зазирнувши у неї, я побачив на білому постаменті богиню кохання. Мені приверзлося, наче вона усміхнулась:

— Ти вже прийшов? Я тебе чекала.

* * *

Вечір. Гарненька покоївка прийшла до мене з повелінням від господині — негайно з'явитися до неї. Я піднімаюся широкими мармуровими сходами, минаю передпокій, великий, з надмірною розкішшю умебльований салон і стукаю у двері спальні. Я стукаю дуже тихо, бо пересичена розкіш навколо наганяє на мене ляк. Мого стуку, мабуть, не почули, тож деякий час я стовбичу перед дверима. У мене таке відчуття, ніби я стою перед спальними покоями Катерини Великої, і вона ось-ось з'явиться на порозі в зеленому пеньюарі, отороченому хутром, з червоною орденською стрічкою на оголених грудях, з дрібними, припорошеними білою пудрою буклями на голові.

Я стукаю знову. Ванда нетерпляче розчиняє двері навстіж.

— Чому так пізно? — запитує вона.

— Я стояв перед дверима, ти не почула мого стуку, — відказую я сумирно.

Вона зачиняє стулки дверей, повисає у мене на шиї, а тоді провадить до червоної адамашкової канапи, на якій спочивала. Убрання

покоїв — шпалери, фіранки, портьєри, ложе з шатром — усе зроблене з червоного адамашку, на стелі — чудовий розпис "Самсон та Даліла".

Ванда приймає мене в запаморочливому дезабільє. Білий атлас легко й спокусливо струменить її стрункім тілом, залишаючи оголеними руки та перса, які м'яко й невимушено потопають у брунатному хутрі соболиного манта з зеленого оксамиту. Наполовину розпущене руде волосся, недбало перехоплене низками чорних перлів, спадає по спині до самих стегон.

— Венера в хутрі, — шепочу я, а вона прихиляє мене до своїх грудей і, здається, ось-ось задушить поцілунками. Більше я не мовлю й слова, думки кудись відлітають — усе захлиснуло море неймовірної п'янкої знемоги.

Нарешті Ванда ніжно звільняється з моїх обіймів і, опершись на лікоть, розглядає мене. Я зісковзнув їй до ніг, вона ж притулила мене до себе, граючись моїм волоссям.

— Чи ти ще мене кохаєш? — запитала вона, її очі затуманені солодкою пристрастю.

— Ти ще й питаєш! — скрикую я.

— Ще не забув своєї присяги? — вела вона далі, звабно усміхаючись. — Тепер, коли все вже влаштувалося, усе готове, я знову запитую тебе, чи ти й справді, з повною відповідальністю, вирішив стати моїм рабом?

— Хіба я не є твоїм рабом уже? — здивувався я.

— Ти ще не підписав паперів...

— Паперів?... Яких паперів?

— Бачу, ти про все забув, — мовила Ванда. — Що ж, облишмо це...

— Але, Вандо, ти ж знаєш, що для мене немає більшого блаженства, ніж служити тобі, бути твоїм рабом. Я готовий усе віддати, навіть життя, лиш би відчути себе повністю в твоїх руках...

— Який ти гарний, коли промовляєш так захоплено, так пристрасно, — прошепотіла Ванда. — Ах! Я закохана в тебе більше, ніж будь-коли, але ж доведеться бути владною, суворою й жорстокою супроти тебе... Боюся, я не зумію...

— Цього я не боюся, — сказав я з усміхом. — То де твої папери?

— Ось! —ледь засоромлено, вона витягнула з пазухи документи і простягнула мені. — Щоб ти сповна відчув мою необмежену владу над тобою, я склала ще одного документа, в якому ти засвідчуєш свою готовність накласти на себе руки. Я навіть можу тебе вбити, якщо захочу...

— Давай папери!

Доки я розгортав аркуші та читав, Ванда принесла перо й чорнило, потім підсіла до мене, обійнявши рукою за шию, й зазирнула мені через плече.

У першому документі йшлося про таке:

"Угода між пані Вандою фон Дунаєвою та паном Северином фон Куземським

Віднині пан Северин фон Куземський більше не вважається нареченим пані Ванди фонДунаєвої і відмовляється від усіх своїх прав нареченого, натомість присягається словом честі мужа та шляхтича бути Тір а б ом дoти, доки вона сама не поверне йому свободи.

Як раб пані фонДунаєвої, він повинен називатися Ґреґором, безвідмовно виконувати кожне Ті побажання та накази, в усьому коритися своїй господині, а кожен знак Ті прихильності сприймати як надзвичайну милість.

Пані фон Дунаева не лише має право карати раба на свій розсуд за найменший недогляд чи переступ, але й катувати його, щойно їй цього заманеться або ж задля розваги, чи навіть убити його, якщо захоче — словом, він стає її необмеженою власністю.

Якщо ж пані фон Дунаева коли-небудь вирішить подарувати своєму рабові свободу, пан Северин фон Куземський повинен забути все, про що він довідався чи зазнав у ролі раба і ніколи, за жодних обставин та жодним чином, не затаїть думок про помсту.

Пані фон Дунаева, як його господиня, зобов'язується з'являтися за найменшої можливості перед рабом у хутрі, особливо тоді, як застосовуватиме до нього жорстоке поводження".

Під угодою стояла нинішня дата. Інший документ складався лише з декількох слів.

"Віддавна пересичений та розчарований буттям, добровільно кладу кінець своєму непотребному життю".

Мене охопив незмірний жах, коли я дочитав документи. Ще не пізно, ще можна відступитися, але шаленство пристрасті, красуня, яка млосно тулилася до мого плеча, позбавили мене здорового глузду.

— Ось це тобі доведеться переписати, Северине, — мовила Ванда, показуючи на другий документ. — Він має бути написаний твоєю рукою. Що ж до угоди, то в цьому випадку такої потреби, звісно, нема.

Я швиденько переписав два короткі рядки, у яких оголошував себе самовбивцею, і віддав Ванді. Вона прочитала написане і з усмішкою поклала аркуш на стіл.

— То що, чи вистачить тобі відваги оце підписати? — запитала вона, схиливши набік голову й лукаво посміхаючись.

Я взяв до рук перо.

—Дай спершу мені, — сказала Ванда. — У тебе тремтить рука, невже так боїшся свого щастя?

Вона забрала в мене угоду й перо. Змагаючись з самим собою, я на мить звів догори погляд і щойно тепер помітив цілковиту історичну невідповідність розпису на стелі, таку властиву картинам італійської та голландської шкіл; вона надавала полотну дивних, навіть зловісних рис. Даліла, жінка з пишними формами, вогнистим рудим волоссям, лежить напівоголеною в темному хутряному манті на червоній канапі, і, усміхаючись, нахиляється до

Самсона, якого кинули на землю й пов'язали филистимляни. У глузливій кокетливості її усміху вгадується справжня пекельна жорстокість, погляд з-під приплющених очей зустрічається з очима Самсона, сповненими божевільного кохання, які навіть останньої миті, коли ворог вже притиснув коліном його груди і ось-ось устромить в них розпечене залізо, прикуті до неї.

— Ось так! — вигукнула Ванда. — Ти геть розгублений! Що з тобою? Усе ж залишиться, як було, навіть якщо ти поставиш свій підпис! Хіба ти ще мене не пізнав, серденько?

Я глянув на угоду. Під нею стояв її розмашистий рішучий підпис. Ще раз зазирнув у її відьомські очі, тоді взяв перо і швидко підписав угоду.

— Ти тремтів, — спокійно зауважила Ванда. — Може, я водитиму твоєю рукою?

Тієї ж миті вона м'яко вхопила мою руку — і ось уже підписаний другий документ.

Ванда ще раз пробігла очима обидві угоди, а тоді замкнула їх у столі, що стояв біля узголів'я канапи.

— А тепер віддай мені свого паспорта й гроші!

Я витягаю гаманця, простягаю їй; вона зазирає досередини, киває головою і кладе до решти, а я стаю перед нею на коліна і в солодкому сп'янінні схиляю голову їй на груди.

Та раптом вона відштовхує мене ногою, підхоплюється і смикає дзвоника, на теленькіт якого прибігають три юні стрункі мулатки, наче вирізьблені з чорного ебенового дерева, з ніг до голови зодягнені в червоний атлас; у кожної в руці мотузка.

Тут я вмить збагнув, у якому становищі опинився, хотів було підвестися, але Ванда, випроставшись на повен зріст, звернувши до мене своє вродливе холодне обличчя з насупленими бровами та злісним насміхом в очах, дивлячись на мене владним поглядом повелительки, подала знак рукою. Не встиг я й утямити, що відбувається, як мулатки стягнули мене на підлогу, сплутали мотузками руки й ноги, ще й скрутили руки назад, наче засудженому на страту, так що я й поворухнутися не міг.

— Подай мені батога, Гайде, — звеліла Ванда зі зловісним спокоєм.

Мулатка, припавши на коліно, подає батога повелительці.

— Зніми з мене оце важке хутро, — веде далі повелителька. — Воно мені заважає.

Мулатка виконала наказ.

— Подай кацабайку!

Гайде миттю принесла оздоблену горностаєм кацабайку, що лежала на ліжку, і Ванда граційним неповторним рухом ковзнула руками в рукави.

— Прив'яжіть його до цієї колони!

Мулатки підводять мене, накидають на моє тіло товсту мотузку й прив'язують настоями до одного з масивних стовпів, що підтримують шатро ложа.

А тоді нараз зникають, наче під землю запалися.

Ванда рвучко підходить до мене, біла атласна сукня струменить за нею довгим шлейфом, наче срібло, наче місячне сяйво; волосся палахкотить полум'ям на білосніжному горностаєвому хутрі кацабайки. Ось вона, реготнувши, стає переді мною, упершись лівою рукою під бік, у правій — батіг.

— Забави скінчилися, — каже вона з крижаною безсердечністю. — Тепер усе дуже серйозно, ти, телепню, засліплений шаленством, за іграшку віддався мені, пихатій, примхливій жінці! Я зневажаю тебе, я з тебе сміюся! Ти більше не мій коханий, ти — мій раб, відданий мені на поталу! Я вирішуватиму, жити тобі чи вмерти! Ти ще мене пізнаєш!

Насамперед, нічим іще не завинивши, по-справжньому скуштуєш мого батога, лише задля того, аби збагнути, що чекає тебе за непослух, незграбність чи спротив.

З грацією дикої кішки вона закотила горностаєві рукави і шмагонула мене по спині.

Я зіщулився. Батіг, наче ножем, розкраяв мою плоть.

— Як тобі таке подобається? Я мовчав.

— Зажди лишень, ти ще скавулітимеш під ударами, наче пес, — пригрозила Ванда і заходилася мене шмагати.

Удари з нечуваною силою часто й густо сипалися на спину, руки, плечі. Я зціпив зуби, щоб не закричати. Ось батіг хльоснув мене по обличчю, гаряча кров зацідила з рани, а вона лише сміялася та батожила далі.

— Лише тепер я розумію тебе! — вигукувала Ванда поміж ударами. — Це й справді незвідана насолода настільки володіти людиною, до того ж, чоловіком, який тебе кохає. Ти ж кохаєш мене? Ні?! О! Я ще тебе розшматую! Від кожного удару я щораз більше млію від насолоди! Позвивайся ще трохи, покричи, поскавули! Милосердя від мене не чекай!

Урешті-решт вона, мабуть, стомилася. Відкинула геть батога, простягнулася на канапі й теленькнула дзвоником.

До покою зайшли мулатки.

— Розв'яжіть його!

Як тільки вони послабляють мотуззя, я безживним цурпал-х ком падаю долі. Чорношкірі жінки сміються, щирячи білі зуби.

— Розв'яжіть йому ноги!

Служниці виконують наказ. Я можу підвестися.

— Підійди до мене, Ґреґоре!

Я підходжу до красуні, яка в своїй жорстокості, глузливій зверхності ще ніколи не видавалася мені такою звабною, як нині.

— Ближче! — велить Ванда. — Ставай навколішки й цілуй мені ногу!

Вона випростує з-під білого атласного подолу сукні маленьку ніжку, а я, перечулений дурень, припадаю до неї устами.

— Тепер ти цілий місяць не побачиш мене, Ґреґоре! — повагом мовила вона. — Ти відвикнеш від мене, тобі легше буде змиритися з твоїм новим статусом. Увесь цей час працюватимеш у саду і чекатимеш моїх наказів. А тепер іди собі, рабе!

* * *

Місяць збіг в монотонній одноманітності, важкій праці, тоскній тузі, тузі за тією, котра завдала мені усіх оцих страждань. Мене віддали в підпорядкування садівникові, я допомагаю йому підрізати дерева та кущі, пересаджувати квіти, обкопувати рабатки, розрівнювати жорству на доріжках; розділяю його мізерний хліб насущний і тверде ложе; устаю і лягаю спати з курми. Час од часу до мене доходять чутки про розваги моєї господині в колі численних залицяльників, якось навіть донісся до саду її безтурботний сміх.

Сам собі я видаюся безнадійним дурнем. Чи таким зробило мене життя, чи таким вже я вродився? Місяць добігає кінця — уже післязавтра. Що цього разу вона собі зі мною вигадає? А може, забула про моє існування, і тепер мені до кінця земних днів судилося стригти живопліт та в'язати букети?

* * *

Письмовий наказ:

"Цим листом повеліваю рабові Ґреґору з явитися до мене для несення особистої служби".

Серце гупає мені в грудях, коли наступного ранку відхиляю адамашкові ґардини й заходжу до спальні своєї богині, яка ще оповита чарівним присмерком-

— Це ти, Ґреґоре? — озивається вона, коли я, уклякнувши перед коминком, розпалюю вогонь.

Я здригаюся від звуку коханого голосу. її самої я не бачу, вона — недосяжна — спочиває за завісою свого шатрового ложа.

— Так, ласкава пані, — відповідаю я.

— Котра година?

— Минула дев'ята.

— Сніданок!

Я кидаюся виконувати повеління, приношу тацю й уклякаю з нею перед ліжком.

— Ось сніданок, господине!

Ванда відкидає завісу і — о, як дивно! — першої миті, коли я бачу її з розсипом хвилястого волосся на білій подушці, вона видається мені надзвичайно вродливою, однак цілком чужою жінкою; куди й поділися

кохані риси, це холодне обличчя моторошно спотворене пересиченням і втомою.

Чи може, такою вона була й раніше, тільки я цього не помічав?

Ванда впивається в мене поглядом зелерих очей більше зацікавлено, аніж погрозливо, може, навіть трохи співчутливо, спроквола натягає на оголені плечі хутряну нічну льолю, у якій лежить на подушках.

Цієї миті вона така запаморочливо чарівна, що я відчуваю, як кров шугає мені в голову й до серця, аж таця починає тремтіти в моїх руках. Ванда помічає це й хапає батога, що лежить на нічному столику.

— Ти незграбний, рабе! — кричить вона, насупивши брови. Я опускаю очі й щосили намагаюся втримати тацю, а Ванда

снідає, позіхає, потягається пишним тілом в розкішному хутрі.

* * *

Ванда подзвонила. Я заходжу.

— Це лист князеві Корсуні.

Я лечу до міста, передаю листа князеві, юному вродливцеві з палахкотливими чорними очима, і, терзаючись ревнощами, приношу їй відповідь.

— Що з тобою? — цікавиться вона зі злостивою в'їдливістю. — Ти жахливо блідий...

— Усе гаразд, господине, просто я надто швидко біг...

* * *

За другим сніданням князь сидить поруч з нею, я ж змушений прислужувати їм обом. Вони собі жартують, так ніби мене й зовсім не існує. Якоїсь миті мені темніє в очах, і я заляпую обрус та поділ Вандиної сукні бордо, яке саме наливав до князевого келиха.

— Який незґраба! — вигукує Ванда, зацідивши мені ляпаса. Князь регоче, вона теж сміється, а мені кров знову шугає в

обличчя.

* * *

Після сніданку вона іде на прогулянку на набережну Савсіпе. Вона сама править маленькою бричкою, запряженою гарним англійським гнідим конем. Я сиджу позаду неї й бачу, як вона кокетує та, усміхаючись, киває головою у відповідь на привітання когось з поважного панства.

Коли я допомагаю їй зійти з брички, вона ледь опирається на мою руку — дотик пронизує мене, наче струмом. Ах, ця жінка таки неперевершена, і я кохаю її більше, ніж будь-коли.

* * *

О шостій вечора збирається невеличке товариство — кілька дам та вельмож. Я прислужую за вечерею і цього разу навіть краплини вина не вихлюпую на скатертину.

Один ляпас вартує десяти нотацій — це добра наука, понадто коли б'є маленька й пухкенька жіноча рука.

* * *

Після вечері Ванда іде в Перґолу. Вона сліпучо сяє, спускаючись сходами в чорній оксамитовій сукні з широким горностаєвим коміром та діадемою з білих троянд у волоссі. Я відчиняю дверцята, допомагаю їй сісти до фіакра. Перед театром я зіскакую з козлів; виходячи з фіакра, вона опирається на мою руку, а та тремтить під солодкою вагою. Я відчиняю двері ложі, сам чекаю в коридорі. Вистава триває чотири години, Ванда приймає в ложі своїх кавалерів, я ж скрегочу зубами від люті.

* % *

Далеко за північ востаннє теленькає дзвоник моєї повелительки.

— Вогню! — коротко наказує вона, а коли в коминку вже потріскують дрова, знову коротко кидає: — Чаю!

Коли я повертаюся з самоваром, вона вже роздягнена, а мулатка допомагає їй одягнути біле неґліже.

Одразу по тому Гайде виходить зі спальні.

— Подай мені хутряну нічну сорочку, — каже вона, сонно потягуючись.

Я беру сорочку з фотелю і притримую її, доки Ванда поволі й розманіжено одягає рукави. Потім вона падає на м'які подушки канапи.

— Зніми з мене черевички й одягни оксамитові пантофлі!

Я уклякаю, стягую маленького черевичка, однак той не піддається.

— Швидше, швидше! — сердиться Ванда. — Ти робиш мені боляче! Зажди-но лишень, я тобі ще завдам!

Ванда хльоскає мене батогом. Нарешті черевичок зісковзує з ноги...

— А тепер геть звідси!

Ще один удар ногою, і я можу нарешті йти спочивати.

Сьогодні я проводжав її на вечірку. У передпокої вона звеліла мені зняти з неї шубу, потім — з гордовитим усміхом на устах, певна своєї перемоги — увійшла до яскраво освітленої зали, мені ж знову довелося гаяти годину за годиною в похмурих, монотонних роздумах. Час до часу, коли двері на мить прочинялися, до мене долинала музика. Двоє лакеїв намагалися зав'язати зі мною балачку, але італійською я знаю лише кілька слів, тож невдовзі вона дали мені спокій.

Нарешті я заснув, мені наснилося, ніби в нападі лютих ревнощів я убиваю Ванду, і мене засуджують на смерть. Я бачу, як мене прив'язують ремінням до плахи, падає сокира, я відчуваю її лезо на шиї, та я ще живий...

Раптом кат б'є мене в обличчя...

Ні, це не кат, це — Ванда, стоїть розгнівана переді мною, вимагаючи подати їй шубу. Я миттю підхоплююся й допомагаю їй одягнутися.

Яка ж це все-таки насолода, огортати хутром плечі вродливої пишної жінки, бачити, відчувати, як її шия, розкішне тіло ніжиться в м'якому ворсі, піднімати хвилясті кучері й викладати їх поверх коміра, а потім, коли вона скидає шубку, відчувати ніжне тепло і тонкі пахощі її тіла, що зависають на золотистих ворсинках соболиного хутра. Є від чого втратити голову!

* * *

Нарешті хоч день без гостей, без театру, без вечірок. Я полегшено зітхаю. Ванда сидить на галереї і читає. Доручень для мене начебто не передбачається. Коли сутеніє, і на землю спадає сріблистий вечірній туман, вона повертається до своїх покоїв. Я прислуговую їй коло столу, вона вечеряє сама. Мене наче й не існує — ані погляду, ані слова, навіть ляпаса я не сподобився...

Ах, як я прагну відчути на собі її важку руку!

Сльози набігають мені на очі, я відчуваю, як глибоко вона принижує мене, навіть не завдає собі труду, аби помучити мене, познущатися з мене.

Перш ніж лягти спати, вона прикликає мене дзвоником.

— Сьогодні вночі спатимеш біля мене. Учорашньої ночі мені наснилися жахливі сни, я боюся зоставатися сама. Візьми собі подушку з канапи і ляж на ведмежій шкірі у мене в ногах.

Потім вона загасила свічки, залишила тільки маленьку ліхтар-ню на стелі, яка скупо освітлює спальню, і лягла в ліжко.

— Не ворушися, бо розбудиш мене!

Я скорився, але довго не міг заснути. Я бачив перед собою у хутрі нічної льолі гарну жінку, вродливу, немов богиню. Вона спочивала горілиць, закинувши за голову руку, огорнена хвилями рудого волосся. Я чув глибоке й рівне дихання, від якого здіймалися її чудові перса; досить їй було ворухнутися, як я скидався зі сну й наслухав — може, покличе...

Але я не був їй потрібний.

Моя роль зводилася хіба до того, щоб служити їй нічною лампадкою чи револьвером, якого кладуть собі під подушку.

* * *

Хто ж із нас шаленець — я чи вона? Чи все це зумовлено винахідливим примхливим жіночим мозком з наміром перевершити мої надчутливі фантазії, чи може, ця жінка й справді неронівської породи, яка з бісівською насолодою, немов якого черва, розчавлює ногою людину, котра має силу волі, здатна мислити і відчувати, незгірш за нею саму?

Що довелося мені пережити!

Коли я уклякнув біля її ложа, тримаючи в руках тацю з кавою, Ванда раптом поклала руку на моє плече і глибоко зазирнула мені у вічі.

— Які ж у тебе гарні очі, — стиха мовила вона. — А надто тепер, відколи ти страждаєш. Ти справді страждаєш?

Я мовчки похилив голову.

— Северине! Чи ти ще мене кохаєш? — скрикнула вона зненацька з пристрастю в голосі. — Чи ти здатний іще мене кохати? — Ванда так рвучко притягнула мене до себе, що таця перевернулася, кавник з горнятами посипалися додолу, і кава розлилася на килим.

— Вандо, моя кохана Вандо! — скрикнув я, щосили пригортаючи її, укриваючи поцілунками її уста, обличчя, груди. — У цьому моя біда, бо я кохаю тебе несамовитіше, що більше ти мене катуєш, що більше мені зраджуєш! О! Я загину від болю, кохання та ревнощів!

— Але я тебе ще й не зраджувала, Северине, — усміхаючись, заперечила Ванда.

— Не зраджувала? Вандо! На Бога! Не жартуй зі мною так жорстоко! — вигукнув я. — Я ж сам відносив листа князеві...

— То й що? То було запрошення на сніданок.

— Відколи ми у Флоренції, ти...

— ... я залишалась вірною тобі, — докінчила Ванда. — Присягаюся усіма святощами! Усе це робилося, лиш би сповнити твої фантазійні забаганки, тобі на догоду! Проте залицяльника я собі таки заведу, інакше справа не буде доведена до кінця, і ти ж сам згодом докорятимеш мені, що я була недостатньо жорстокою з тобою. Мій коханий, прекрасний рабе! Сьогодні ти знову маєш стати Северином, стати лише моїм коханим. Я нікому не віддавала твого одягу, він тут, у скрині. Одягнися, як тоді, у маленькому курортному селищі в Карпатах, де ми так щиро кохалися. Забудь усе, що сталося відтоді! О, ти легко це забудеш у моїх обіймах, я вицілую з тебе увесь твій смуток!

Вона заходилася голубити мене, немов дитину, цілувати й пестити, а тоді урешті попросила з чарівним усміхом на устах:

— А тепер одягнися! Я теж причепурюся... Може, вбратися у хутряну кацабайку? Так, так, сама знаю! Іди вже!

Коли я повернувся, вона стояла посеред покою в оздобленій горностаєм червоній кацабайці поверх білої атласної сукні, волосся присипане білою пудрою, а чоло прикрашене крихітною діамантовою діадемою. На мить я здригнувся, так моторошно вона нагадала мені Катерину II, однак Ванда не дала мені часу на спогади, потягнула за собою на канапу, де ми провели дві млосні години. Тепер це була не сувора, примхлива повелителька, а витончена жінка, ніжна коханка. Вона показувала мені світлини та книжки, які вийшли нещодавно друком, і вела бесіду про них з такою дотепністю, знанням справи й смаком, що я не раз захоплено підносив її руку до своїх уст. Вона

попросила мене прочитати вголос кілька віршів Лєрмонтова, а коли я вже розпалився не на жарт, лагідно прикрила мою руку своєю долонею — у її м'яких рисах, ніжному погляді таїлося тихе вдоволення — і запитала:

— Ти щасливий?

— Ще ні.

Вона відхилилася на подушки канапи й спроквола розстебнула кацабайку.

Та я поспіхом прикрив горностаєм її напівоголені перса.

— Ти доводиш мене до шалу... — пробурмотів я.

— То ходи до мене!

Я вже лежав у її обіймах, уже Ванда цілувала мене, пестячи язиком, немов зміїним жалом, коли вона раптом запитала знову:

— Ти щасливий?

— Понад всяку міру!

Ванда засміялася. То був зловісний, пронизливий сміх, від якого мені холодом сипонуло поза шкіру.

— Раніше ти, рабе, мріяв бути забавкою у руках прекрасної жінки, а тепер собі вигадав, наче ти вільна людина, чоловік, коханець? Дурень! Досить лише мені кивнути, і ти знову станеш рабом! На коліна!

Я скотився з канапи їй до ніг, зазираючи їй у вічі, ще не ймучи віри тому, що відбувається.

— Не повіриш, але я нудьгую, — мовила вона, розглядаючи мене зі схрещеними на грудях руками. — А ти саме й годишся на те, щоб на кілька годин розвіяти мою нудьгу. Не дивися на мене так...

Ванда штовхнула мене ногою.

— Ти будеш усім, що я забажаю, — людиною, річчю, твариною...

Вона подзвонила. Увійшли мулатки.

— Зв'яжіть йому руки за спиною!

Я не пручався, так і стояв на колінах. Мулатки завели мене до невеличкого виноградника, що з південного боку межував із садом. Між виноградом простягалася кукурудзяна нива, то тут, то там ще стирчали поодинокі сухі цурпалки стебел. Збоку стояв плуг.

Мулатки прив'язали мене до стовпа і розважалися, шпигаючи мене своїми золотими шпильками до волосся. Та це тривало недовго, бо надійшла Ванда в горностаєвій шапочці, руки — в кишенях кацабайки. Вона звеліла відв'язати мене від стовпа, натомість скрутити руки за спиною, одягнути на шию ярмо й запрягти у плуга.

А тоді її чорні чортиці погнали мене на ниву; одна вела плуга, інша смикала віжками, третя підганяла мене батогом, а Венера в хутрі стояла осторонь і спостерігала.

* * *

Коли наступного дня я прислуговував Ванді за вечерею, вона звеліла:

— Принеси й собі накриття, — а коли я хотів було сісти навпроти, заперечила: — Ні, сядь коло мене, ближче...

Вона в чудовому гуморі, подає мені юшку своєю ложкою, годує зі своєї виделки, кладе голову на стіл, наче грайлива кицька, кокетує зі мною. На біду, я трохи довше, ніж годиться, розглядаю Гайде, яка прислуговує за столом замість мене. Мені щойно тепер впадає у вічі, що вона має шляхетні, майже європейські риси обличчя, розкішні перса, немов вирізьблені з чорного мармуру. Вродлива чортиця помічає, що вона припала мені до вподоби, і усміхається, зблискуючи зубами. Не встигла служниця вийти за поріг, як Ванда вихоплюється з-за столу, палаючи від люті.

— Та як ти смієш у мене на очах милуватися іншою жінкою! Мабуть, вона більше люба тобі, ніж я, ще демонічніша!

Я лякаюсь — такою я Ванди ще ніколи не бачив, вона раптом зблідла, аж уста побіліли, і затрусилася усім тілом — Венера в хутрі ревнує свого раба! Ванда зриває з цвяха батога і цвьохає ним мене по обличчю, а тоді кличе чорношкірих служниць, велить мене зв'язати і кинути до льоху, темної, вогкої кімнати, справжньої в'язниці.

Хряскають двері, чути, як скрегоче засув, скрипить, обертаючись, ключ у замку. Я полонений, похований живцем.

І ось я лежу — не знаю, скільки минуло часу, — зв'язаний, наче теля, яке притягнули на заклання, на снопі вогкої соломи, без світла, без їжі, без води, без сну. Вона заморить мене голодною смертю, якщо я не закацябну швидше — Ванда на таке здатна! Мене лихоманить від холоду. Чи може, це гарячка? Здається, я починаю ненавидіти цю жінку...

* * *

Червона смуга, наче кров, цідиться підлогою. Це світло падає з щілини у дверях, зараз вони відчиняться.

На порозі з'являється Ванда, загорнена в соболине хутро, й освітлює льох факелом.

— Ти ще живий? — запитує вона.

— Ти прийшла мене вбити? — відповідаю я глухим, хрипким голосом.

Двома кроками Ванда вмить опиняється біля мене, стає навколішки біля моєї лежанки і кладе мою голову собі на коліна.

— Ти захворів? Як палають твої очі... Ти кохаєш мене? Я хочу, щоб ти мене кохав!

Вона витягає короткого кинджала. Я здригаюся від страху, коли його лезо зблискує перед моїми очима. Я направду увірував, що ця жінка хоче мене вбити. Ванда ж сміється і розрізає мої пута.

* * *

Тепер вона дозволяє мені щовечора приходити після вечері, просить почитати вголос, балакає зі мною про усілякі цікаві речі. Здається, ніби вона цілковито змінилася, поводиться так, наче їй соромно за своє дике свавілля й жорстокість супроти мене. Зворушлива ніжність немов просвітлює усе її єство, а коли на прощання простягає мені руку, в її очах проглядає ота надлюдська потуга добра й любові, яка видушує з нас сльозу, від якої забуваються усі житейські страждання та страх смерті.

* * *

Я читаю їй "Манон Леско". Вона відчуває взаємозв'язок, але не каже ні слова, лише час до часу усміхається і, зрештою, згортає книжку.

— Більше не хочете читати, милостива пані?

— Сьогодні — ні. Сьогодні ми самі гратимемо "Манон Лес-ко". Я маю побачення на набережній СаБсіпе, а ти, любий шевальє, супроводжуватимеш мене туди. % знаю, ти це зробиш, чи не так?

— Як накажете...

— Я не наказую, я прошу... — каже вона з неймовірною чарівністю, якій годі опиратися, потім підводиться, кладе руки мені на плечі й дивиться у вічі. — Які очі! Я так кохаю тебе, Северине! Ти навіть не уявляєш, як я тебе кохаю!

— Еге ж, — відповідаю я гірко, — так кохаєте, що аж призначаєте побачення іншому...

— Я мушу так вчиняти, щоб тебе розворушити, — жваво відповідає вона. — Я повинна мати залицяльника, щоб не втратити тебе. Я не хочу тебе втратити, ніколи й нізащо, чуєш? Бо кохаю лише тебе, тебе і нікого більше!

Вона пристрасно впилася в мої уста.

— О! Якби я могла, як би мені хотілось, усю свою душу віддати тобі в поцілунку — ось так! Але вже йди...

Вона накинула звичайне чорне оксамитове пальто, голову загорнула темним башликом, швидко пройшла ґалереєю й сіла в бричку.

— Ґреґор мене повезе, — гукнула кучерові, той невдоволено відійшов.

Я видряпався на козли й сердито цвьохнув батогом коней.

На СаБсіпе, там, де головна алея закінчується густим гаєм, Ванда виходить з брички. Була ніч, лише поодинокі зірки зблискували з-поза сірих хмар, що пропливали небом. На березі Арно стояв чоловік у темному пальто та розбійницькому капелюсі й дивився на жовті хвилі. Ванда швидко звернула в чагарнику вбік і поплескала чоловіка по плечі. Я ще бачив, як він обернувся до неї, схопив її за руку, а тоді вони зникли за зеленою стіною дерев.

Нестерпна година. Нарешті в хащах зашелестіло — вони повернулися.

Чоловік супроводжує її до брички. Яскраве світло ліхтаря освітлює його неймовірно юне, ніжне, мрійливе обличчя — я вперше його бачу — і виграє в пишних білявих кучерях.

Ванда простягає йому руку, яку він побожно цілує, потім киває мені, і вже за мить бричка летить довгою алеєю, відмежованою від ріки муром дерев, наче зеленими шпалерами.

Від садової хвіртки лунає дзвоник. Знайоме обличчя. Чоловік з СаБсіпе.

— Як Вас відрекомендувати? — запитую французькою. Чоловік знічено хитає головою.

— Можливо, розумієте німецькою? — скромно питає він.

— Гаразд, я запитую про Ваше ім'я...

— Ах, на жаль, я не маю імені, — ще більше ніяковіє чоловік. — Скажіть Вашій господині, що німецький художник з Саэсте просить її... Та ось і вона сама!

Ванда вийшла на балкон і кивнула чужинцеві.

— Ґреґоре, проведи пана до мене! — гукає вона мені. Я провів художника до сходів.

— Спасибі, я вже й сам знайду дорогу! Дуже й дуже дякую! — і чоловік кинувся догори сходами.

Я залишився внизу і з невимовним співчуттям дивився услід бідолашному німцеві.

Венера в хутрі впіймала його в тенета своїх рудих кучерів. Він її малюватиме, і це доведе його до божевілля.

* * *

Сонячний зимовий день, золотом виграє на сонці листя дерев і зелений моріжок. Біля підніжжя галереї рясно вистрелили пуп'янками камелії.

Ванда сидить в лоджії й малює, німецький художник стоїть навпроти, молитовно склавши руки, і дивиться на неї... ні, не зводить з неї очей, цілковито потонувши у споглядданні, ніби втратив притомність.

Однак вона цього не помічає. Не помічає і мене, не помічає, як я з лопатою в руках обкопую квітники, лиш би бачити її, відчувати її близькість, що діє на мене, наче музика, наче поезія.

* * *

Художник пішов. Це ризик, але я на нього відважився. Я підходжу до ґалереї, до самого поруччя і запитую Ванду:

— Чи ти кохаєш художника, господине?

Вона незлостиво дивиться на мене, хитає головою і, зрештою, навіть усміхається.

— Мені його шкода, — каже вона, — але я його не кохаю. Я нікого не кохаю. Тебе я кохала, так щиро, так пристрасно, такою безмежною любов'ю, на яку лиш була здатна, але тепер і тебе не кохаю більше. Моє серце спустошене, мертве, і це завдає мені смутку.

— Вандо! — вигукую я, біль крає мені серце.

— І ти мене скоро розлюбиш, — веде вона далі. — Скажи мені, коли це станеться, я поверну тобі тоді свободу...

— У такому разі я навіки залишуся твоїм рабом, бо молюся на тебе і завжди молитимуся! — вигукую я у фанатичному пориві закоханості, яка вже не раз ставала моєю згубою.

Ванда розглядала мене з якимось дивним вдоволенням.

— Обдумай усе гарненько, — мовила вона. — Я безмежно тебе кохала і поводилася з тобою деспотично, лиш би задовольнити твої фантазії, ще й досі бринить у моїй душі солодкий трем. Якщо й він зникне, хтозна, чи поверну я тоді тобі свободу, чи не стану по-справжньому жорстокою, немилосердною й невблаганною до тебе, чи не відчуватиму диявольської втіхи, збайдужівши до тебе або ж покохавши іншого, мучитиму й катуватиму людину, яка поклоняється мені, немов божеству, і спостерігатиму, як вона гине від кохання до мене. Добре подумай!

— Я давно вже все обдумав, — відповів я, палаючи, немов у гарячці. — Я не можу жити, існувати без тебе! Я помру, якщо ти повернеш мені свободу. Дозволь бути твоїм рабом! Убий мене, лиш не відштовхуй!

— Що ж, хай буде так, — погодилася Ванда. — Тільки ж не забувай, що я більше не кохаю тебе, і що твоє кохання хвилює мене не більш за відданість собаки, собак же, як відомо, б'ють...

* * *

Сьогодні я ходив дивитися на Венеру Медичі.

Було ще рано, невеличка восьмигранна зала музею "Tribuna" повнилася сутінками, немов храм. Я побожно стояв перед мовчазною статуєю, молитовно склавши руки.

Та стояв я недовго.

У галереї ще ніхто не з'являвся, навіть жодного англійця не було, отож я упав на коліна й милувався чарівним струнким тілом, схожими на пуп'янки персами, непорочним, сповненим жаги обличчям з приплющеними очима, пахучими кучерями, які, здавалось, приховували... маленькі ріжки.

Дзвоник повелительки.

Полудень. Однак Ванда ще лежить в ліжку, сплівши за головою руки.

— Я купатимуся, — каже вона. — Будеш мені прислуговувати. Позачиняй двері!

Я слухняно виконую наказ.

— Зійди на перший поверх і перевір, чи й унизу все замкнено.

Я спустився гвинтовими сходами, які ведуть з Вандиних покоїв до лазнички. Ноги мені підгиналися, я мусив триматися за залізні поруччя. Упевнившись, що двері до лоджії та в сад замкнені, я повернувся назад. Ванда сиділа на ліжку з розплетеним волоссям у своєму зеленому оксамитовому манті, оздобленому хутром. Коли вона зробила якийсь швидкий рух, я помітив, що під мантом вона нічого не має, і — сам не знаю чому — вжахнувся так, як жахається засуджений на смерть, який хоч і знає, що йде на страту, здригається, побачивши ешафот.

— Підійди, Ґреґоре! Візьми мене на руки.

— Як, господине?

— Ти мене понесеш, хіба це незрозуміло?

Я підняв її так, що вона сиділа в мене на руках, обвивши руками за шию, я поволі, сходинка за сходинкою, спускався униз. Час до часу її волосся торкалося моєї щоки, а ніжка притискалася до мого коліна, і тоді я тремтів під розкішною ношею, думаючи про те, що мені можуть підламатися ноги, і я впаду.

Лазничка мала форму просторої ротонди з високим склепінням, м'яке рівне світло потрапляло досередини крізь червону скляну баню. Дві пальми нависали широким листом, наче зеленим шатром, над ложем з червоними оксамитовими подушками; заслані турецькими килимами східці збігали від нього до мармурового басейну посеред ротонди.

— Нагорі, на нічному столику, лежить зелена стрічка, — мовила Ванда, коли я клав її на ложе. — Принеси її мені, а ще прихопи батога!

Я злетів нагору сходами і миттю повернувся. Уклякнувши, передав повелительці стрічку і батога, потім, за Вандиним велінням, зав'язав у

вузол її важке іскристе волосся, перехопивши оксамитовою стрічкою. Я готував їй купіль, однак виявився надто незграбним, бо руки й ноги відмовлялися служити мені. Щоразу, коли я дивився на прекрасну жінку на червоних оксамитових подушках і деколи бачив мигцем поміж складками манта її чарівне

тіло, я — не з власної волі, лиш підкоряючись якійсь магнетичній силі, — відчував, що вся чуттєвість та хтивість криється лише в збудливій, напівприхованій оголеності тіла. Іще виразніше я це відчув, коли басейн наповнився, і Ванда одним рухом скинула з себе хутряне манто, поставши переді мною богинею із зали музею "Tribuna". У своїй неприкритій вроді вона видалася мені цієї миті такою святою, такою цнотливою, що я, як отоді перед статуєю богині, упав перед нею навколішки й побожно припав устами до її стіп.

Моя душа, щойно збурена бурхливими хвилями жаги, нараз заспокоїлася — Ванда більше не вселяла мені жаху.

Вона поволі спускалася сходинками, а я міг з тихою радістю, до якої не домішувалося ані крихти муки чи туску, милуватися, як вона то поринає, то виринає з кришталево чистих вод, а збрижені нею хвильки закохано виграють навколо її тіла.

Наш естет-нігіліст таки має рацію: свіже яблучко гарніше за намальоване, а жива жінка вродливіша за мармурову Венеру.

Коли ж вона згодом вийшла з купелі — забарвлені рожевими сполохами світла срібні краплини скрапували з неї, — я онімів від захоплення. Я загорнув її в простирадло, витираючи неперевер-шене тіло; мене не полишало відчуття спокійного блаженства, коли вона знову лежала у своєму просторому оксамитовому манті на подушках, опершись на мене ногою, немов на ослінчика; м'яке соболине хутро жадібно тулилося до її холодцого мармурового тіла; ліва рука, якою

вона опиралася на лікоть, наче заснулий лебідь, спочивала в темному хутрі рукава, а права спроквола бавилася батогом.

Мій погляд випадково ковзнув до масивного люстра на стіні навпроти, і я мимоволі скрикнув, бо побачив нас ніби на картині в золотому обрамленні, і ця картина видалася мені такою дивовижно прекрасною, такою незвичайною, фантастичною, аж мене огорнув глибокий смуток від думки, що її обриси, її барви ось-ось розсіються, наче туман.

— Що з тобою? — запитала Ванда. Я показав на люстро.

— Ах! І справді гарно! — вигукнула вона. — Шкода, що цю мить не можливо втримати назавжди.

— Чому ні? — запитав я. — Будь-який художник, навіть най-знаменитіший, пишатиметься, якщо ти дозволиш його пензлеві увічнити себе... Думка про те, що ця надзвичайна краса, — вів я далі, зачаровано розглядаючи її, — ці витончені риси обличчя, ці чарівні очі з зеленим полиском, це демонічне волосся, розкішне тіло, будуть втраченими для світу, — жахлива, вона сповнює мене жахіттями смерті й тліну. Рука ж художника може вирвати тебе з лабет небуття. Ти не маєш права безповоротно зникнути, як ми, прості смертні, не залишивши по собі й сліду свого перебування на землі. Твій образ повинен жити навіть тоді, коли сама ти станеш прахом. Твоя краса має подолати смерть! Ванда усміхнулася.

— Шкода, що нинішня Італія не має Тиціана чи Рафаеля, — мовила вона. — Хоча, можливо, генія замінить кохання. Хтозна... Може, наш хлопчина, німець-художник... — Ванда замислилася. — Гм, він міг би мене намалювати... А я подбаю про те, щоб Амур замішував йому фарби.

* * * ^

Юний художник облаштував собі на її віллі робітню. Ванда цілковито упіймала його в свої тенета. Він саме почав малювати мадонну, мадонну з рудими кучерями й зеленими очима! Створити з цієї породистої жінки образ цноти — на таке здатний лише ідеалізм німця. Бідолаха направду, чи не більший осел, ніж я. Та вся біда в тому, що наша Титанія надто швидко розгледіла наші ослячі вуха!

А тепер собі з нас сміється, та ще й як сміється! Я чую дзвінкий, мелодійний Вандин сміх з вікна його робітні, під яким стою, ревниво прислухаючись.

— Та Ви збожеволіли! Ах! Неймовірно! Зобразити мене Божою Матір'ю! — вигукнула вона й знову засміялася. — Заждіть-но, я покажу Вам свого іншого портрета, якого я сама малювала. Ви зробите мені з нього копію!

У вікні, зблиснувши вогнем на сонці, з'явилася її голівка.

— Ґреґоре!

Я квапно збігаю сходами догори, проминаю ґалерею і заходжу до робітні.

— Проведи його до лазнички, — наказує Ванда, а сама простує геть.

За мить Ванда повернулася в самому лише соболиному манті на голе тіло, з батогом у руках і простяглася, як отоді, на оксамитових подушках лежанки. Я упав їй до ніг, вона поставила ніжку на мене, бавлячись батогом.

— Глянь на мене! Покажи глибінь своїх фанатичних очей... ось так... ось так добре... — звеліла вона.

Художник пополотнів від жаху, він поглинав усю сцену своїми гарними блакитними мрійливими очима, уста його розтулилися, однак не зронили й звуку.

— То як тобі до вподоби така картина?

— О, я намалюю Вас такою, — пробелькотів німець, та це були не слова, а радше красномовний стогін, ридання недужої, смертельно хворої душі.

* * *

Ескіз вугіллям готовий, заґрунтовано обриси голів і тіл; у декількох сміливих штрихах уже проступає її диявольське обличчя, у зелених очах палахкотить життя.

Ванда стоїть перед полотном, схрестивши руки на грудях.

— Картина, як і більшість робіт венеційської школи, буде портретом та історією водночас, — пояснює художник, він знову блідий, наче смерть.

— І як Ви її.назвете? — запитує Ванда. — Та що це з Вами? Чи не занедужали?

— Боюся, я... — відповів художник, втомлено оглядаючи красуню в соболиному хутрі. — Та поговорімо ліпше про картину.

— Гаразд, поговорімо про картину.

— Я уявляю собі богиню кохання, яка зійшла з Олімпу на сучасну землю до простого смертного. Вона мерзце й намагається зігріти своє божественне тіло розкішним важким хутром, а ноги — на колінах

коханого. Я уявляю собі улюбленця прекрасної жорстокої повелительки, яка шмагає раба, утомившись його цілувати; і що жорстокіше вона його катує, то шаленішим стає його кохання до неї. Отож, я назву картину "Венера в хутрі".

* * *

Художник малює поволі. Та щораз більше розпалюється його пристрасть. Боюся, що врешті він ще накладе на себе руки. Вона забавляється з ним, загадує йому загадки, яких він не в змозі відгадати й відчуває, як стікає кров'ю. її ж це розважає.

Позуючи, Ванда ласує цукерками, скручує з папірців кульки й закидає ними бідолаху.

— Мене тішить, що Ви в такому гарному гуморі, вельможна пані, — каже художник, — але Ваше обличчя втратило той вираз, який мені потрібний для портрета.

— Втратило вираз, потрібний для портрета? — перепитує вона усміхаючись. — Потерпіть хвилинку!

Ванда випростовується і хльоскає мене батогом. Художник, заціпенівши, дивиться на неї, на його обличчі вимальовується дитяче здивування, змішане з відразою та зачаруванням.

З кожним ударом батога, обличчя Ванди щораз більше набуває отого жорстокого, глузливого характеру, який так моторошно мене збуджує.

— То це вже той вираз, який Вам потрібний для картини? — гукає вона.

Художник знічено відводить погляд від холодного блиску її очей.

— Та вираз той, — белькоче він, — однак тепер я не можу малювати...

— Як це? — глузує Ванда. — Може, Вам допомогти?

— Так! — скрикує художник, наче в пориві шаленства. — Ударте й мене батогом!

— О! З задоволенням! — каже Ванда, стенаючи плечима. — Та якщо вже батожити, то по-справжньому.

— Шмагайте хоч до смерті! — вигукує художник.

— То Ви дасте себе зв'язати? — питає вона з усміхом на устах.

— Так... — стогне художник.

Ванда виходить на хвильку з робітні, а тоді повертається з мотуззям у руках.

— Отже, чи маєте Ви ще мужність віддатися на милість і немилість у руки Венері в хутрі, прекрасній деспотці? — почала вона насмішкувато.

— Зв'яжіть мене, — глухо попросив художник.

Ванда зв'язала йому руки за спиною, протягнула одну мотузку попід руками, другою обплела тіло і так прив'язала його до віконної рами, потім скинула з голого тіла манто, схопила батога й підійшла до нього впритул.

Для мене ця сцена мала невимовно страхітливу принаду. Я чув, як гупало серце, коли вона занесла руку, батіг свиснув у повітрі, і юнак ледь здригнувся від удару, і потім, коли вона з розтуленим ротом — зуби

зблискували поміж яскраво-червоними устами — сікла його батогом, а він дивився на неї своїми зворушливими блакитними очима, немов просячи милосердя, — це годі описати словами.

Тепер вона позує йому сама. Він малює її голівку. Ванда виставила мене до сусідньої кімнати, за важку портьєру на дверях, де ніхто мене не 5ачив, зате я бачив усе. Що вона собі тільки думає...

Невже боїться його? Уже зовсім довела його до шалу, а чи, може, вигадала нову муку для мене? Мені тремтять коліна.

Вони розмовляють. Він так стишує голос, що я нічого не можу розібрати; вона так само відповідає. Що це має означати? Може, вони дійшли порозуміння?

Я невимовно страждаю, серце ледь не вистрибує мені з грудей.

Ось він уклякає перед нею, обіймає її, тулить голову їй до грудей, а вона... о, жорстока!., вона регоче. Я чую, як вона голосно каже:

— Ах, то Ви хочете знову скуштувати батога!

— Жінко! Богине! — скрикує юнак. — Невже ти не маєш серця? Невже ти зовсім не вмієш кохати? Не знаєш, що таке кохати, знемагати від пристрасті, від жаги? Невже навіть уявити собі не можеш, як я страждаю? Невже не відчуваєш до мене жодного жалю?

— Ні! — відказує Ванда гордо й глузливо. — Для мене існує тільки батіг!

Вона швидко витягує з кишені хутряного манта батога і б'є його держалном в обличчя. Юнак підхоплюється на ноги і відступає на кілька кроків.

— Можете тепер знову малювати? — запитує вона байдужим тоном.

Художник не відповідає, мовчки підходить до мольберта, бере до рук пензля та палітру.

Вона дивовижно йому вдалася; такої портретної схожості ще треба пошукати, і водночас це — ідеальний образ, такими яскравими, надприродними, такими, я би сказав, диявольськими були фарби.

* * *

Тепер він малює мене. Щодня ми кілька годин проводимо на самоті. Сьогодні він несподівано звертається до мене тремтячим голосом:

— Ви кохаєте цю жінку?

— Так.

— Я теж її кохаю.

Його очі переповнені слізьми. Якийсь час він мовчки малює.

— У нас, у Німеччині, є гора, де вона мешкає, — бурмоче він згодом собі під ніс. — Вона — відьма.

* * *

Картина готова. Ванда хотіла йому за неї заплатити, щедро, по-королівському заплатити.

— О, Ви вже заплатили мені сповна, — відмовився юнак з болісним усміхом.

Перш ніж піти геть, він потай розкрив свою папку і дозволив мені зазирнути до неї — я злякався. її голова, як жива, дивилася на мене, наче з дзеркала.

— Цей малюнок я заберу з собою, — мовив художник. — Це — моє, цього вона не зможе в мене відібрати, я важко його заробив.

* * *

— Мені, правду кажучи, шкода бідолашного художника, — сказала вона мені сьогодні. — Безглуздо бути такою добропорядною, як я. Як ти гадаєш?

Я не наважився відповісти.

— О, я забула, що розмовляю з рабом. Мені треба вийти на люди, хочу розвіятися... забутись... Подати бричку, негайно!

Нове фантастичне убрання: фіалкового кольору оксамитові з горностаєм російські чобітки до половини литки; фіалкова оксамитова сукня, оздоблена вузькими смужками й кокардами з такого ж хутра; відповідне, пошите до витонченого стану коротке пальто, також пишно підбите горностаєм; висока горностаєва шапка в стилі Катерини II з невеличким пучком розкішного пір'я, пришпиленим діамантовою аґрафкою; вогненний розсип рудого волосся на плечах. Вона сідає на козли і править кіньми сама, я ж сідаю позад неї. Як вона батожить коней! Бричка мчить, немов скажена.

Видно хоче нині привернути до себе увагу, і це їй цілком вдається. Сьогодні вона — левиця СаБсіпе. З нею вітаються з карет, котрі проїжджають набережною; на пішохідній алеї люди збираються групками, щоб поговорити про неї. Але Ванді байдуже до всіх, вона лише зрідка схиляє голову, відповідаючи на привітання кавалерів поважнішого віку.

Та ось назустріч на струнку гарячому вороному коні гарцює молодий чоловік. Побачивши Ванду, він стримує скакуна і пускає його повільним кроком — він уже зовсім поряд, осаджує коня й пропускає бричку повз себе. Тепер і вона помічає його — левиця помічає лева. Вони зустрічаються поглядом. Пролітаючи повз нього, Ванда не в змозі опиратися магії його очей і обертається.

Мені завмирає серце, коли я перехоплюю цей трохи здивований і водночас захопливий погляд, яким вона поглинає його постать — він цього заслуговує.

Бачить Бог, це вродливий чоловік. Ба, більше, такого красе-ня я ще в житті не бачив! Хіба в Бельведері вирізьбленого з мармуру, такого ж стрункого, однак із залізними м'язами, з таким же обличчям, буйними кучерями. Та надзвичайно вродливим робить його те, що нема вусів і бороди. Якби не вузькі стегна, можна було б подумати, що це переодягнена жінка, а ще незвично заломлені уста, левина губа, з-під якої ледь зблискують зуби, умить надають обличчю дещо жорстоких рис...

Аполлон, який здирає шкіру з Марсія.

Він одягнений у високі чорні чоботи, вузькі рейтузи з білої шкіри, короткий хутряний кунтуш — такий носять італійські офіцери кавалерії — з чорного сукна та каракулю, з пишним шнуруванням; на чорних кучерях — червона феска.

Тепер я збагнув чоловічого Ероса і захоплююся Сократом, який зберіг доброчесність перед схожим Алківіадом.

* * *

Такою схвильованою я ще ніколи не бачив своєї левиці. Щоки їй палали, коли вона зістрибнула з брички перед своєю віллою, вибігла нагору сходами і кивком голови звеліла йти услід за нею.

Міряючи свої покої розмашистим кроком, вона заговорила з квапливістю, яка мене злякала.

— Ти повинен довідатися, хто отой чоловік з набережної! Ще сьогодні... негайно! О, який мужчина! Ти бачив його? Як він тобі? Кажи!

— Чоловік вродливий, — відповів я приглушеним голосом.

— Він такий гарний... — Ванда запнулася і в задумі оперлася на спинку крісла. — Мені аж подих перехопило.

— Я розумію, яке враження він на тебе справив, — мовив я; моя уява знову закрутила мене шаленим вихором. — Я й сам був вражений, можу собі уявити...

— Можеш собі уявити, — засміялася вона, — що цей чоловік — мій коханець і він січе тебе батогом, а ти млієш від насолоди під його ударами... А тепер йди собі!

* * *

Ще до вечора я все про нього вивідав.

Коли повернувся, вона ще була при повній параді, лежала на канапі, затуливши обличчя руками, зі сплутаним волоссям, що нагадувало лев'ячу гриву.

— Як він називається? — запитала вона зі зловісним спокоєм.

— Алексис Паподополіс.

— Отже, грек... Я кивнув.

— Дуже юний?

— Навряд, чи старший за тебе. Подейкують, він здобував освіту в Парижі й вважає себе атеїстом. На Кіпрі він брав участь у боях проти турків і, кажуть, відзначився там своєю расовою ненавистю та жорстокістю не менше, ніж хоробрістю.

— Одне слово, справжній чоловік! — загорілися очі у Ванди.

— Тепер він мешкає у Флоренції, — вів я далі. — Начебто несамовито багатий...

— Про це я не запитувала, — різко урвала вона мене. — Цей чоловік небезпечний. Ти не боїшся його? Бо я боюсь... Він має дружину?

— Ні.

— Коханку?

— Також — ні.

— До якого театру він ходить?

— Сьогодні ввечері він має бути на виставі в театрі Ніколіні, де гратиме геніальна Вірджинія Маріні, а також Сальвіні, найви-датніший з усіх живих митців Італії, а може, навіть Європи.

— Роздобудь мені квитки до ложі! Швидко! Поквапся!

— Але ж, господине...

— Хочеш скуштувати батога?

* * *

— Можеш почекати у партері, — звеліла Ванда, коли я поклав бінокля та програмку на балюстраду ложі й підсунув їй під ніжки ослінчика.

І ось я стою, припершись до стіни, щоб не впасти — від заздрості та люті... ні, "лють" не те слово... від смертельного жаху.

Я бачу її в ложі в блакитній муаровій сукні та просторому горностаєвому манті, накинутому на оголені плечі, а навпроти неї — його. Я бачу, як вони поглинають одне одного очима, для них сьогодні не існує ні сцени, ні Ламели Ґольдоні, ні Сальвіні, ані тієї Маріні, ані публіки і навколишнього світу.

А я? Ким є я цієї миті?...

* * *

Сьогодні Ванда ще на бал до грецького посланника. Чи знає вона, що зустріне його там?

Одягнулася принаймні відповідно. Важка, кольору морської хвилі сукня вишукано облягає її божественні форми, залишаючи відкритими глибоке декольте і руки; у волоссі, зібраному на потилиці палаючим вузлом, красується біла водяна лілія; зелені стрілки очеретяного листу спадають на плечі упереміш з кількома кучерями. Від колишнього хвилювання, лихоманного трему не залишилось і сліду. Вона спокійна, така спокійна, що від того спокою мені кров стигне в жилах, а від її погляду холоне серце. Спроквола, з утомленою, млявою величавістю

піднімається вона мармуровими сходами, недбало скидає з пліч своє вишукане манто і, невимушено ступаючи, заходить до зали, заповненої сріблистим серпанком від диму сотень свічок.

Знетямлено я дивлюся якусь мить їй услід, потім піднімаю з підлоги її хутро, яке висковзнуло мені з рук, а я й не помітив. Воно ще береже тепло її пліч.

Я цілую те місце, на очі мені набігають сльози.

А ось і він.

У своєму чорному оксамитовому камзолі, обшитому понад всяку міру соболиним хутром — вродливий пихатий деспот, для якого людське життя і душа — лиш нікчемна забавка. Він зупиняється у передпокої, гордовито озирається навкруги і зловісно довго не зводить з мене очей.

Від його крижаного погляду мене знову охоплює смертельний жах, передчуття, що ця людина здатна полонити її, прикувати й підпорядкувати собі, я відчуваю пекучий сором перед його свавільним чоловічим началом, заздрість та ревнощі.

Яким же слабким і скутим покручем-примарою я себе почуваю! Та найганебніше те, що я хотів би його ненавидіти, однак не можу… Як сталося, що з-поміж юрби лакеїв він вирізнив мене, саме мене.

Неповторно шляхетним кивком голови він підкликає мене до себе, і я — супроти свої волі — підходжу.

— Візьми моє хутро, — спокійно наказує він.

Я тремчу усім тілом від обурення, однак принижено, наче раб, скоряюся.

* * *

Усю ніч я знемагаю у передпокої, марячи, немов у лихоманці. Дивні образи миготять у моїй уяві: я бачу, як вони зустрічаються — перший довгий погляд; я бачу, як вона з заплющеними очима пливе залою у його обіймах, у солодкій знемозі прихилившись до його грудей; я бачу його лежачого на канапі у святилищі кохання — не як раба, а як повелителя, вона ж біля його ніг; бачу, як я навколішках прислуговую йому, таця тремтить у моїх руках, і він хапається за батога.

Нараз чую, що слуги розмовляють про нього.

Цей чоловік схожий на жінку, він знає, що вродливий, і поводиться відповідно; чотири, а то й п'ять разів на день змінює свої кокетливі туалети, наче яка марнославна куртизанка.

У Парижі він вперше з'явився у жіночому вбранні, і чоловіки засипали його любовними посланнями. Один відомий однаково своїм талантом і пристрасністю італійський співак дістався навіть до його помешкання і, стоячи перед ним на колінах, погрожував накласти на себе руки, якщо той не виявить до нього своєї прихильності.

— Співчуваю, — відповів красень, усміхаючись, — я б із задоволенням ощасливив Вас, однак мені не зостається нічого іншого, як підписати Вам смертний вирок, бо я — чоловік.

* * *

Зала вже суттєво спорожніла, але Ванда, вочевидь, і не думає збиратися додому.

Ось уже й ранок пробивається крізь жалюзі.

Нарешті чується шарудіння її важкої сукні, яка зеленою хвилею струменить за нею. Неквапним кроком вона виходить із зали, бесідуючи з ним.

Я ледь чи й існую для неї на світі; вона навіть не завдає собі клопоту віддати мені якийсь наказ.

— Манто для мадам, — велить він і, звісно, навіть не має наміру їй допомогти.

Доки я накидаю на неї хутро, він стоїть поруч, схрестивши руки на грудях. Доки я навколішках одягаю їй хутряні черевички, вона злегка опирається на його плече і запитує:

— То що там мовилося про левицю?

— Якщо на лева, якого вона обрала і з яким поєдналася, нападає інший лев, — розповідав далі грек, — левиця спокійно лягає на землю і спостерігає за поєдинком. Якщо її муж зазнає поразки, вона не квапиться йому на до'помогу, байдуже дивиться, як той спливає кров'ю у пазурах суперника, і йде за переможцем, за сильнішим. Така жіноча природа...

Цієї миті моя левиця зиркнула на мене дивним поглядом. Мені—й сам не знаю чому—немов холодом сипонуло поза шкіру; а рожевий світанок накрив кривавою пеленою і мене, і її, і його.

* * *

Спати вона не лягла, лише скинула свою бальну сукню й розпустила волосся, а тоді звеліла мені розпалити вогонь у коминку, сіла перед ним і задивилася на палахкотливу грань.

— Чи я ще Вам потрібний, господине? — запитав я, на останньому слові голос мені зірвався.

Ванда похитала головою.

Я вийшов з покоїв, пройшов галереєю і сів на східцях, що вели до саду. Легкий північний вітерець наганяв від Арно свіжу, вогку прохолоду; зелені пагорби мерехтіли в рожевому серпанку туману, золотистий духмян бринів на містом, над круглою банею собору.

На блідо-блакитному небі ще миготіли поодинокі зірки.

Я розчахнув на собі камзола й притулився розпашілим чолом до мармуру. Усе, що трапилося дотепер, видалося мені нараз дитячою грою. Але то була не гра, а реальність, справжня страхітлива реальність.

Я передчував катастрофу, я вже її уявляв, навіть міг доторкнутися, проте мені забракло мужності стати з нею на прю — я зламався. Якщо вже бути щирим, то лякали мене не біль, не ті страждання і знущання, які мали впасти на мою голову. Я відчував лише страх, страх втратити її, ту, котру я кохав до нестями, з таким могутнім, нищівним фанатизмом, аж я раптом захлипав, мов дитя.

* * *

Увесь день вона просиділа, замкнувшись, у своєму покої, допускаючи до себе лише чорношкіру служницю. Коли в небесній блакиті зблисла вечірня зоря, я підгледів, як Ванда простує садом і

заходить до храму Венери. Обережно, не підходячи надто близько, я рушив за нею, прокрався до самих дверей і зазирнув у щілинку.

Вона стояла перед величавою статуєю богині, молитовно склавши долоні, а священне світло зорі кохання слало на неї своє блакитне проміння.

* * *

Уночі, коли я лежав на своїй лежанці, страх утратити Ванду, немилосердний розпач ледь не обернули мене на героя, шаленця. Я зняв у коридорі маленьку червону гасову лампадку, що висіла під святим образом, і, заслоняючи рукою світло, увійшов до Ван-диної спальні.

Левиця, украй знеможена, загнана до смерті, заснула на своїх подушках. Вона лежала горілиць, стиснувши кулаки, і важко дихала. Здавалось, її тривожили жахливі сни. Поволі я відвів руку від лампадки, і яскраве червоне світло освітило її прекрасне обличчя.

Однак вона не прокинулася.

Я обережно поставив лампадку на підлогу, опустився перед ліжком навколішки й поклав голову на її м'яку, гарячу руку.

На якусь мить вона ворухнулася, але й тепер не прокинулася. Не знаю, скільки часу я пролежав отак серед ночі, скам'янівши від нестерпної муки.

Зрештою, мене охопило нестримне тремтіння, я зумів заплакати — сльози закрапотіли на її руку. Ванда здригнулася уві сні, таки прокинулася, протерла очі й глянула на мене.

— Северине! — зойкнула вона, радше налякано, аніж сердито. Я не міг спромогтися на відповідь.

— Северине! — тихо покликала вона. — Що з тобою? Ти захворів?

У її голосі було стільки співчуття, ніжності й розради, що мені наче розжареними обценьками обпекло груди, і я голосно заридав.

— Северине! — озвалася вона знову. — Мій бідолашний, нещасливий друже! — її долоня ніжно пестила мої кучері. — Мені шкода, дуже шкода тебе, але я нічим не можу тобі допомогти. Однак я не знаю для тебе ліків...

— О, Вандо! Навіщо ліки? — болісно простогнав я.

— Про що це ти, Северине?

— Невже ти мене більше зовсім не кохаєш? Невже не маєш до мене ані крихти співчуття? Так полонив тебе цей вродливий чужинець?

— Не можу тобі брехати, — м'яко мовила Ванда, трохи помовчавши. — Він справив на мене таке враження, якого я не можу цілком осягнути, від якого й сама страждаю і тремчу. Про таке мені доводилися хіба лише читати в поетів чи бачити на сцені, я ж вважала закохану безтямність витвором фантазії. О, цей чоловік, неначе лев, сильний, красивий, неприступний і водночас м'який, не такий неотеса, як наші північні чоловіки. Повір, Северине, мені тебе шкода, але я мушу ним володіти... Ох, що я таке кажу! Я мушу йому віддатися, якщо він мене захоче...

— Подумай про свою честь, Вандо, яку ти досі зберігала незапля-мованою!—вигукнув я.—Якщо вже я більше для тебе нічого не важу!

— Я думаю про це, — відповіла вона. — Я хочу бути сильною, доки вистачить сили, я хочу... — вона засоромлено сховала обличчя в подушках. — Я хочу стати його жінкою... якщо він цього забажає...

— Вандо! — закричав я, смертельний жах з новою силою за-хльоснув мене, перехоплюючи подих, позбавляючи мене решти здорового глузду.

— Ти хочеш стати його дружиною, навіки належати йому... О! Не відштовхуй мене! Він тебе не кохає...

— Хто тобі таке сказав! — запально вигукнула вона.

— Він тебе не кохає! — вів я далі пристрасно. — Зате я кохаю тебе! Я тебе обожнюю, я твій раб. Можеш мене розтоптати, лиш би я міг усе життя носити тебе на руках!

— Хто тобі сказав, що він мене не кохає? — різко урвала вона мене.

— О! Будь моєю! — благав я. — Будь моєю! Я не можу жити, існувати без тебе. Змилосердься, Вандо! Май милосердя до мене!

Ванда глянула на мене, її погляд знову став крижаним, безсердечним. А отой злісний усміх...

— Кажеш, він мене не кохає, — мовила вона глузливо. — Що ж, хай тебе це втішає...

З тими словами вона зневажливо повернулася на інший бік, спиною до мене.

— Господи, хіба ж ти не жінка з плоті та крові? Невже не маєш серця, як маю його я? — вирвалося з моїх судомно стиснутих грудей.

— Ти й сам знаєш, — кинула вона злостиво. — Я жінка з каменю, Венера в хутрі, твій ідеал! Уклякай і молися на мене!

— Вандо! — благав я. — Май милосердя!

Вона зареготала. Я припав обличчям до її подушок і більше не стримував ридань, виливаючи сльозами свою муку.

Якийсь час панувала тиша, потім Ванда поволі підвелася.

— Ти мені набридаєш, — почала вона.

— Вандо!

— Мене зморює сон, дай мені поспати!

— Лише милосердя прошу, — молив я. — Не відштовхуй мене! Ніхто, жоден чоловік не кохатиме тебе так, як я.

— Дай мені спати! — вона знову обернулася до мене спиною. Я підхопився на ноги, вихопив з піхв кинджала, що лежав біля

неї в ліжку, і приставив до грудей.

— Я уб'ю себе ось тут, у тебе на очах! — глухо пробурмотів я.

— Роби, що хочеш, — цілком байдуже відповіла Ванда, — тільки дай мені поспати, — вона голосно позіхнула. — Мене змагає сон...

На якусь мить я немов закам'янів, а тоді зареготав і знову почав ридати. Зрештою я заткнув кинджала за свій пасок і впав перед нею на коліна.

— Вандо, послухай же мене... Лише хвильку...

— Хочу спати, хіба не чуєш? — гнівно-закричала вона, зірвалася з ложа й відштовхнула мене ногою. — Чи може, ти забув, що я твоя господиня?

Коли ж я не зрушив з місця, вона схопила батога і вперіщила мене. Я підвівся, вона знову ударила мене, цього разу в обличчя.

— Хлопе! Рабе!

Потрясаючи до неба стиснутими кулаками, я з несподіваною рішучістю полишив її спальню. Вона відкинула від себе батога й зайшлася голосним реготом. Можу собі уявити, яким комічним було моє театральне поводження.

* * *

Я наважився вирватись з тенет безсердечної жінки, яка так жорстоко поводилася зі мною, а тепер ще й у відплату за моє рабське обожнювання, за все, що я стерпів від неї, готова була мене так безчесно зрадити. Я спаковую свої нечисленні манатки в хустину і пишу їй записку:

"Шановна пані!

Я кохав Вас, мов шаленець, я віддався Вам, як ще жодний чоловік ніколи не віддавався жінці, Ви ж поглумилися з моїх найсвяті-ших почуттів, легковажно й нахабно забавляючись мною. Доки Ви були безсердечною та жорстокою, я ще міг Вас кохати, та тепер Ви схильні до ницості. Я більше Вам не раб, який дозволяє топтати себе й шмагати батогом. Ви самі звільнили мене з рабства. Я покидаю жінку, яку можу лише ненавидіти й зневажати.

Северин Куземський"

Ці кілька рядків я передаю мулатці й щодуху кваплюся геть. Захекавшись, прибігаю на двірець і враз відчуваю, як гостро мені шпигнуло в серце; зупиняюся... і вибухаю плачем... О, яка ганьба! Я хочу втекти і не можу! Я .повертаюся... Куди? До неї?.. До тієї, яку зневажаю і боготворю водночас?..

Знову беру себе в руки. Я не можу повернутися. Не можна повертатися!

Як я покину Флоренцію? Мені спадає на думку, що я не маю чим заплатити, не маю навіть ломаного гроша... Отже, пішки... Ліпше чесно просити милостиню, аніж їсти хліб насущний з рук куртизанки.

Та я й не можу податися геть.

Я дав їй слово, слово честі. Треба повернутися. Можливо, вона відпустить мене.

Зробивши кілька кроків, я знову зупиняюся.

Я дав їй слово честі, заприсягнувся бути її рабом, доки вона цього бажатиме, доки сама добровільно не подарує мені свободи. Але ж я можу накласти на себе руки!

Я йду набережною Саэсте понад Арно, у сам низ, де жовті хвилі ріки з монотонним плюскотом омивають кілька самотніх верб. Там я сідаю і підбиваю підсумок свого буття, згадую усе пережите і приходжу до висновку, що життя моє було цілком нікчемним: поодинокі втіхи посеред безміру байдужості та порожнечі, щедро присмачені болем, стражданнями, страхами, розчаруваннями, втраченими сподіваннями, роздратуваннями, клопотами та смутком.

Я згадав свою матір, яку дуже любив і яка згасала від жахливої хвороби в мене на очах; брата, який, сповнений сподівань втіхи та щастя, помер у розквіті літ, не встигнувши навіть пригубити з келиха життя; згадав свою покійну годувальницю, товаришів моїх дитячих забав, друзів, з якими разом вчився і прагнув досягнути чогось у житті; згадав усіх, кого накрила холодна, мертва, байдужа земля. Згадав свого голуба, який не раз туркотів і залицявся до мене, а не до своєї подруги-голубки. Усе з праху постало і прахом обернулося...

Я голосно засміявся і зісковзнув у воду, та тієї ж миті хапаюся за вербову гілку над жовтими хвилями і бачу перед собою жінку, яка зруйнувала моє життя: вона витає понад плесом ріки, немов зіткана з сонячного сяйва, аж прозора, з вогненним ореолом волосся над головою — повертає до мене обличчя і усміхається.

І ось я знову тут, змоклий до нитки, палаю від сорому та гарячки. Чорношкіра служниця передала мого листа — я приречений, я загину від рук безсердечної, зневаженої жінки.

Що ж, нехай уб'є мене, я не можу сам позбавити себе життя, але й жити більше не хочу.

Тиняючись навколо будинку, я бачу її на галереї: вона стоїть, схилившись на поруччя; обличчя осяяне сонцем, зелено мерехтять очі.

— Ти ще живий? — запитує Ванда, навіть не ворухнувшись. Я німую, понуривши голову.

— Поверни мені кинджала, — веде вона далі. — Навіщо він тобі... Ти навіть не маєш мужності накласти на себе руки...

— Я його більше не маю, — відповідаю я, тремтячи усім тілом; мене лихоманить.

Вона ковзає по мені пихатим, глумливим поглядом.

— Невже втопив його в Арно? — Ванда пересмикує плечима. — То й нехай... І чому ж ти не втік?

Я щось пробурмотів, однак моїх слів не змогла розібрати ні вона, ані я сам.

— О, ти ж не маєш грошей! — вигукнула вона. — Ось, візьми! — з невимовно зневажливим жестом вона жбурнула мені свого гаманця.

Я його не підняв.

Ми довго мовчали обоє.

— Отож ти не хочеш їхати геть?

— Я не можу.

* * *

Ванда іде на Сазсіпе без мене, і в театрі вона без мене, сама приймає гостей, їй прислуговує мулатка. Ніхто не цікавиться мною. Я, неприкаяний, тиняюся садом, немов собака, що загубив господаря.

Лежачи в кущах, спостерігаю за парою горобців, які чубляться за зернятко.

Та ось чутно шарудіння жіночої сукні.

Ванда проходить неподалік, вона в темній шовковій сукні, цнотливо застебнутій попід саму шию; з нею грек. Вони жваво розмовляють, але я не розумію з того жодного слова. Раптом грек

тупає ногою, та так, що аж камінці бризкають з-під обцасів, і хльоскає в повітрі батогом. Ванда здригається.

Боїться, що він її вдарить?

Невже так далеко зайшло?

* * *

Він пішов від неї геть, вона гукає його, та він не чує, не бажає чути.

Сумно похиливши голову, Ванда сідає на кам'яну лавицю неподалік, надовго поринувши в задуму. Я спостерігаю за нею з деякою зловтіхою, нарешті підхоплююся на ноги і з глузливим усміхом підходжу. Вона зривається з лавки, тремтячи усім тілом.

— Я підійшов лиш побажати Вам щастя, — кажу я, вклоняючись. — Бачу, вельможна пані, Ви знайшли собі господаря...

— Так, дякувати Богові! — вигукує вона. — Не нового раба — мені їх уже досить! — а пана. Жінці потрібен господар, щоб на нього молитися.

— О, то ти молишся на нього, Вандо! — скрикую я. — На цього варвара!

— Я кохаю його так, як ще нікого не кохала.

— Вандо! — я стиснув кулаки, але сльози вже проступили мені на очах, і пристрасть затуманила мозок солодкцм шаленством. — Гаразд! Обирай його, візьми собі за мужа, хай стане твоїм паном, я ж, скільки мого життя, хочу залишитися твоїм рабом.

— Хочеш залишитися моїм рабом навіть за таких обставин? — здивувалася Ванда. — Гм, це було би пікантно. Та тільки боюся, він цього не терпітиме...

— Він?

— Так, він уже й тепер ревнує мене до тебе... До тебе! — крикнула вона. — Він вимагав, щоб я тебе негайно звільнила, а коли я сказала йому, хто ти...

— Ти йому сказала... — повторив я заціпеніло.

— Я про все йому розповіла, про всі наші дивацтва — усю нашу історію, геть усе... А він... замість того, щоб засміятися, розгнівався й затупав ногами...

— І пригрозив відшмагати тебе? Ванда мовчала, потупивши очі.

— Гай-гай, — сказав я з гірким глумом. — Ти боїшся його, Вандо! — я кинувся їй до ніг і схвильовано обняв за коліна. — Я нічого не хочу від тебе, зовсім нічого, лише завжди бути поряд, бути твоїм рабом... Псом, зрештою...

— Знаєш, ти мені надокучив, — безбарвним, апатичним голосом мовила Ванда.

Я підхопився на ноги. Усе в мені нуртувало.

— Таке поводження вже не жорстокість, а ницість! — сказав я, карбуючи кожне слово.

— Про це вже написано у Вашому листі, — відповіла Ванда, пихато пересмикнувши плечима. — Інтелектуальні^ людині не пасує повторюватися...

— Що ти собі дозволяєш? — зірвався я на крик. — Як це має називатися?

— Я могла б тебе приборкати, — мовила Ванда насмішкувато, — але цього разу віддам перевагу словам, а не батогові. Ти не маєш права звинувачувати мене. Хіба я не була щохвилини, щомиті чесною супроти тебе? Хіба я тебе не застерігала? Та ще й не раз! Хіба не кохала тебе щиро та пристрасно? Хіба втаїла вщ тебе, як небезпечно мені упокорюватися, віддаватися мені на поталу? Хіба не казала, що сама хочу бути приборканою? Але ти наполіг на своєму, захотів стати моєю іграшкою, моїм рабом! Ти вважав найвищою насолодою жорстокість своєї пихатої господині, яка б топтала тебе ногами і шмагала батогом. То чого ти тепер від мене хочеш?

У мені дрімали загрозливі нахили, це ти їх вперше розбудив, і якщо я зараз відчуваю задоволення, катуючи тебе й знущаючись з тебе, то винен у цьому тільки ти сам. Ти зробив з мене таку, якою я стала, а ти — слабак і нікчема — настільки боягузливий, що смієш звинувачувати мене у своїх бідах.

— Так, я винен, — визнав я. — Але хіба я недостатньо постраждав за це? То може, досить уже, припини цю жорстоку гру!

— Я також цього прагну, — відповіла вона, глянувши на мене дивним, нещирим поглядом.

— Вандо! — зойкнув я. — Не доводь мене до крайнощів! Ти ж бачиш, я знову став чоловіком!

— Солом'яний вогонь, — погордливо пирхнула вона, — спалахує на мить яскравим полум'ям і відразу ж гасне... Гадаєш мене залякати? Не сміши людей! Якби ти був чоловіком, за якого я тебе мала спочатку, — серйозного, вдумливого, суворого — я б вірно тебе кохала і стала твоєю дружиною. Жінці потрібний чоловік, біля якого вона би почувалася, мов за кам'яною стіною; такого ж, як ти, котрий добровільно підставляє свою спину, щоб жінка могла поставити на неї свої ніжки, можна

використати лише за цікаву забавку, а потім, коли забавка надокучить, викинути її геть.

— Тільки спробуй викинути мене! — пригрозив я з погордою. — Забавки бувають небезпечними...

— Не провокуй мене! — очі Ванди спалахнули недобрим вогнем, щоки розпашілися.

— Якщо я не володітиму тобою, то й ніхто інший не володітиме! — мені аж горло перехопило від люті.

— З якої п'єси ця сцена? — глумилася Ванда, а тоді схопила мене за груди, пополотнівши умить від гніву. — Не провокуй мене, кажу! Я не жорстока за натурою, але я й сама не знаю, на що здатна, і чи знатиму міру...

— Що жахливішого могла би ти вчинити, аніж взяти його собі за коханця, за мужа? — відрізав я, щораз більше розпалюючись.

— Зробити тебе його рабом! — швидко відповіла Ванда. — Хіба ти не належиш мені? Хіба не було угоди? Та годі... Для тебе ж буде невимовною насолодою, коли я звелю тебе зв'язати і скажу йому: "Роби з ним усе, що заманеться!"

— Та ти не при своєму розумі, жінко! — закричав я.

— Я цілком при своєму розумі, — відповіла вона спокійно. — Востаннє застерігаю тебе: не чини мені опору. Тепер, коли я зайшла так далеко, я можу зайти ще далі... Я відчуваю до тебе своєрідну ненависть, я могла би зі справжньою втіхою дивитися, як він шмагає тебе до смерті, але я поки що стримуюся, ще стримуюся...

Майже не тямлячи себе, я схопив Ванду за руки і кинув на підлогу так, що вона упала навколішки мені до ніг.

— Северине! — скрикнула вона, на її обличчі вимальовувалися лють і страх водночас.

— Я уб'ю тебе, якщо станеш його дружиною! — пригрозив я, голос хрипко й приглушено вирвався з моїх грудей. — Ти моя, я тебе не відпущу, я кохаю тебе! — я обхопив її за стан, міцно притиснув до себе й правою рукою мимоволі потягнувся за кинджалом, який стримів у мене за паском.

Ванда упилася в мене спокійним, незбагненним поглядом великих очей.

— Отаким ти мені подобаєшся, — незворушно мовила вона. — Тепер ти справжній чоловік, і цієї миті я розумію, що ще кохаю тебе...

— Вандо... — від зворушення мені виступили на очах сльози. Я укрив поцілунками її вродливе личко, а вона... вона раптом вибухнула голосним реготом:

— То ти вже переситився своїм ідеалом? Задоволений мною?

— Що?.. — затнувся я. — Сподіваюсь, ти жартуєш...

— Та ні, не жартую, — весело відповіла вона. — Не жартую, що кохаю тебе, тебе і більше нікого, маленький, довірливий дурнику! А ти навіть не помічав, що все було тільки грою; не помічав, як важко бувало мені заносити на тебе батога, тоді як мені

жадалося взяти твою голову в долоні й обціловувати твоє обличчя. Але тобі вже досить, правда? Я виконала свою страхітливу роль ліпше, аніж ти сподівався. Може, тепер щасливо обіймеш свою маленьку

розумненьку дружиноньку? Правда ж? І ми заживемо розсудливим життям...

— Ти станеш моєю дружиною! — щастя переповнювало мене.

— Так, твоєю дружиною, коханий, вірний мій муже... — прошепотіла Ванда. — Тепер ти знову станеш моїм коханим Севери-ном, моїм чоловіком...

— А він? Ти його більше не кохаєш? — запитав я схвильовано.

— Як ти міг повірити, що я покохаю такого брутального чоловіка? Але ти був цілком засліплений... я боялася за тебе...

— Я ледь не наклав на себе руки через тебе...

— Справді? Ах! Я тремчу від самої лише думки, що ти вже входив в Арно...

— Але ти мене врятувала, — ніжно сказав я. — Ти наче витала над хвилями й усміхалася мені... Твій усміх повернув мене до життя...

* * *

То було дивне відчуття — тримати її у своїх обіймах; вона ж мовчки горнулася до моїх грудей, дозволяла себе цілувати й ніжно усміхалася. Мені здавалося, ніби я раптом виринув зі своїх ли-хоманних фантазій, або, наче той потерпілий після кораблетро-щі, що довгі дні змагався з хвилями, котрі щомиті загрожували його поглинути, нарешті вибрався на суходіл.

* * *

— Я ненавиджу Флоренцію, де ти був таким нещасним, — мовила Ванда, коли я бажав їй на добраніч. — Я хочу негайно поїхати звідси геть, уже завтра... Будь такий ласкавий, напиши за мене декілька листів, а доки писатимеш, я пощу до міста, попрощаюся зі знайомими. Гаразд?

— Ясна річ, моя кохана, добра дружино...

* * *

Рано-вранці вона постукала в мої двері й поцікавилася, чи добре я спав. її люб'язність була справді зворушливою. Я ніколи не думав, що ніжність так їй личить...

її не було понад чотири години. Я давно вже понаписував усі листи, сиджу на галереї і дивлюся на дорогу — чи не з'явиться вдалині її бричка. Я трохи хвилююся за неї, та, бачить Бог, я не маю більше жодного приводу для сумнівів чи страхів. Однак на душі чогось важко, і я нічого не можу з цим вдіяти. Можливо, це страждання минулих днів кидають тінь...

* * *

А ось і вона — променіє щастям, вдоволенням.

— То що — усе так, як ти хотіла? — запитав я, ніжно цілуючи їй руку.

— Так, серденько! — відказує вона. — Ми від'їжджаємо сьогодні вночі. Допоможи мені спакувати валізи.

* * *

Надвечір вона просить мене власноруч відвезти листи на пошту. Я беру її бричку і за годину повертаюся.

— Господиня питала за Вами, — каже, усміхаючись, чорношкіра служниця, коли я піднімаюся мармуровими сходами до будинку.

— Хтось приїжджав?

— Ніхто, — відповідає схожа на чорну кішку мулатка, сідаючи на сходинку.

Я поволі минаю залу й зупиняюся перед дверима її спальні.

Чому мені затерпає серце? Я ж такий щасливий...

Тихо відчиняю двері, відгортаю портьєру. Ванда лежить на канапі і, здається, не помічає мене. Яка ж вона гарна в сукні з сіро-сріблистого шовку, який огортає її розкішне тіло, звабливо оголюючи ніжні перса та руки. Волосся перехоплене чорною оксамитовою стрічкою. У коминку палає яскравий вогонь, червоно світить лампадка — уся кімната немов купається в крові.

— Вандо! — окликаю я її.

— О, Северине! — радісно вигукує вона. — Я чекала тебе з таким нетерпінням! — вона зістрибує з канапи й обіймає мене, потім знову опускається на пишні подушки, хоче притягнути мене до себе, я ж м'яко зісковзую до її ніг і кладу голову їй на коліна.

— Чи знаєш, що я нині дуже закохана в тебе? — шепоче вона, відгортаючи пасмо волосся з мого чола і цілує мені очі.

— Які гарні ти маєш очі, вони завжди найбільше подобалися мені в тобі, але сьогодні я просто хмелію від них... Млію... — Ванда потягається чудовим тілом і ніжно підморгує мені з-під примружених вій. — А ти... ти холодний... ти обіймаєш мене, наче якийсь цурпалок... Ось зажди-но, я тебе розворушу й закохаю по-справжньому! — вигукнула Ванда і знову улесливо та ніжно припала до моїх уст. — Я тобі більше не подобаюся... Мушу знову стати до тебе жорстокою... Щось я надто добра до тебе сьогодні! А знаєш що, дурнику, я тебе трохи відшмагаю...

— Дитинко...

— Я так хочу!

— Вандо!

— Ходи, дай-но я тебе зв'яжу... — вела вона далі, весело застрибавши кімнатою. — Я хочу бачити тебе по-справжньому закоханим, розумієш? Ось мотузки... Ось тільки чи зумію я іще...

Ванда заходилася в'язати мені ноги, потім міцно скрутила за спиною зап'ястя, а тоді й руки, немов якомусь злочинцеві.

— Ось так, — тішилася вона. — Ще можеш поворухнутися?

— Ні.

— Чудово!

Потім вона зробила з товстої мотузки зашморг і накинула його мені через голову, пропустила попід мотуззям на спині до стегон, стягнула вузлом і отак прив'язала мене до колони.

Тієї миті мене охопив незбагненний жах.

— Мені здається, наче мене мають стратити, — мовив я ледь чутно.

— Сьогодні ти й скуштуєш батога сповна! — крикнула Ванда.

— Але одягни хутряну кацабайку, будь ласка, — попросив я.

— Це я радо зроблю тобі на догоду, — погодилася Ванда, принесла кацабайку, усміхаючись, одягнула її, а тоді стала переді мною зі схрещеними на грудях руками, дивлячись на мене з-під примружених повік. — Знаєш історію про бика Діонісія? — запитала вона.

— Щось ледь пригадую... А що таке з тим биком?

— Один придворний винайшов для правителя Сіракуз нове катівське знаряддя — залізного бика, у якого садили засудженого на смерть, самого ж бика обкладали велетенським багаттям. Розпачливий крик засудженого у розжареному череві нагадував рик бика. Діонісій милостиво усміхнувся винахідникові і, щоб негайно випробувати знаряддя, звелів замкнути в череві залізного бика самого майстра. Дуже повчальна історія...

Це ти привив мені егоїзм, пихатість та жорстокість і ти станеш їхньою першою жертвою. Я направду одержую втіху від усвідомлення своєї влади над людиною, яка думає і почуває так само, як я; над чоловіком, який духовно та фізично перевершує мене, а понадто над чоловіком, який мене кохає.

Чи ще мене кохаєш?

— До нестями! — скрикнув я.

— То ліпше! То більше насолоди зазнаєш від того, що я тобі наготувала.

— Що ти надумала? — запитав я. — Я тебе не розумію. У твоїх очах сьогодні, справді, виблискує жорстокість, а ти сама надзвичайно вродлива, справжня Венера в хутрі.

Нічого не кажучи, Ванда заклала мені руки на потилицю і поцілувала. Мене вмить знову охопив фанатичний шал.

— То де батіг? — нетерпляче запитав я. Ванда засміялася і відійшла на два кроки.

— То ти неодмінно хочеш скуштувати батога! — вигукнула вона, пихато тріпнувши головою.

— Так!

Раптом Вандине обличчя невпізнанно змінилося, наче спотворилося люттю — тієї миті вона навіть видалася мені огидною.

— То відшмагайте його! — голосно крикнула вона.

Несподівано з-поза заслони її ложа-шатра виткнув свою чорняву кучеряву голову красень-грек. Спершу я закляк, онімів. Ситуація видавалася комічною у своїй жахливості. Я би й сам розреготався, якби вона не була водночас розпачливо сумною та принизливою для мене.

Реальність перевершила мої фантазії. Мені похолола спина, коли я побачив свого суперника у високих чоботях для верхової їзди, вузьких білих рейтузах, ошатному оксамитовому камзолі — я не міг відірвати погляду від його атлетичної статури.

— Ви й справді жорстока, — мовив він, обертаючись до Ванди.

— Та ні, лиш жадібна до насолоди... — відповіла вона з моторошним гумором. — Лише насолода сповнює сенсом буття. Тому, хто уміє насолоджуватися, важко розлучатися з життям, а хто страждає та поневіряється, вітає смерть, наче ліпшого друга. Хто прагне насолоди, мусить життя сприймати весело — в античному дусі — і не боятися зазнавати утіх коштом інших, не мати милосердя до інших; сміливо запрягати їх до своєї брички, до свого плуга, наче тяглових тварин; чуттєвих, ось як він, людей, що прагнуть насолоди, обертати на своїх рабів, використовувати їх на свою користь, собі на радість без каяття і не запитувати, чи це

їм на благо, а чи на загибель. Він мусить завжди пам'ятати: якби вони повелівали мною, так як я повеліваю ними, вони б учинили так само, а я мусила би своїм потом і кров'ю, своєю душею платити за їхні утіхи. Таким був світ давніх: насолода і жорстокість, свобода і рабство завжди йшли поряд. Люди, що прагнуть жити, наче боги Олімпу, повинні мати рабів, щоб кидати їх до ставків з хижою рибою; повинні мати ґладіаторів, щоб посилати їх у бій під час своєї пишної учти, і не зважати, якщо їх трохи забризкає кров'ю.

її слова повернули мене до тями.

— Розв'яжи мене! — гнівно закричав я.

— Хіба Ви не мій раб, не моя власність? — лукаво запитала Ванда. — Може, показати Вам угоду?

— Розв'яжи мене, інакше... — голосно пригрозив я, щосили шарпнувшись.

— Він може звільнитися? — запитала Ванда. — Бо ж погрожував убити мене...

— Не турбуйтеся, — заспокоїв її грек, перевіривши мої пута.

— Я покличу на допомогу! — не здавався я.

— Ніхто Вас не почує, — сказала Ванда. — І ніхто не завадить мені знову глумитися над Вашими найсвятішими почуттями і безкарно забавлятися Вами... — вела вона далі з сатанинською зверхністю, цитуючи мого ж листа. — Якою я Вам видаюся, лише жорстокою та безсердечною, чи може, стаю вже ницою? То якою? Ще кохаєте мене, чи вже ненавидите й зневажаєте? Ось Вам батіг! — вона простягнула батога грекові, той стрімко підійшов до мене.

— Не смійте! — крикнув я, тремтячи від обурення. — Від Вас я не потерплю...

— Це Вам лише так здається, бо я зодягнений в хутро, — відказав грек з легковажною усмішкою на устах і взяв з ложа свого соболиного короткого камзола.

— Ви неперевершений! — вигукнула Ванда, поцілувала його й допомогла одягнути хутро.

— Його й справді можна відшмагати? — запитав грек.

— Робіть з ним усе, що заманеться, — відповіла Ванда.

— Безчесна бестіє! — гнівно скрикнув я.

Грек уп'явся в мене своїм холодним поглядом тигра і, граючи м'язами, хльоснув у повітрі батогом. Я ж, прив'язаний, наче Мар-сій, змушений був спостерігати, як Аполлон готується здерти з мене шкіру.

Мій погляд безпомічно блукав кімнатою і врешті прикипів до стелі, де філістери осліплювали Самсона, що лежав біля ніг

Даліли. Картина видалася мені тієї миті символічною, одвічним уособленням пристрасті, жаги, кохання чоловіка до жінки.

"Кожен з нас, зрештою, є Самсоном, — подумав я. — І кожного з нас врешті-решт зраджує жінка, яку ми кохаємо, і неважливо, у що вона вбрана, — сукняну.робу чи соболине хутро".

— Що ж, дивіться, як я його приборкуватиму! — вигукнув грек, він вишкірив зуби, і його обличчя враз набуло отого кровожерного виразу, який налякав мене, коли я вперше його побачив.

Грек заходився мене шмагати — так жахливо, так немилосердно, що я судомно корчився від кожного удару, тремтів усім тілом від болю, й сльози котилися мені по щоках, а Ванда лежала на канапі, опершись на лікоть, у своєму хутряному манті й з моторошною цікавістю спостерігала за екзекуцією, хапаючись від сміху за живіт.

Годі й описати відчуття, коли з тебе на очах коханої жінки знущається щасливий суперник. Я знемагав від сорому й розпуки.

Та найганебнішим було те, що у своєму нужденному становищі — під батогом Аполлона і під супровід жорстокого сміху своєї Венери — я спершу відчув якусь фантастичну, надчуттєву насолоду. Однак Аполлон, удар за ударом, швидко вибив з мене усю поетичність відчуттів, аж доки я, стиснувши зуби від безсилого гніву, прокляв і свою хтиву фантазію, і жінку, і саме кохання.

З жахливою ясністю я нараз усвідомив, куди ще від часів Олоферна та Агамемнона заводила чоловіка сліпа пристрасть і жага, — у пастку, у тенета зрадливої жінки; Доводила до біди, рабства та смерті.

Я наче прокинувся від сну.

Я вже стікав кров'ю, я корчився, немов черв, розтоптаний ногою, а він безжалісно шмагав мене далі, і вона сміялася далі без жалю, водночас замикаючи спаковані валізи й одягаючи дорожнє хутряне манто. Вона ще сміялася, коли з ним попід руку йшла униз сходами і коли сідала до брички.

Потім на хвилю усе стихло.

Я прислухався, затамувавши подих.

Ось хряснули дверцята, рушили коні, ще трохи було чутно стукіт коліс на бруківці... Ось і все.

* * *

Якусь мить я думав про помсту, думав убити його, але ж я пов'язаний отою ницою угодою, то ж мені не зоставалося нічого іншого, як, зціпивши зуби, дотримати слова.

Першим почуванням після жахливої катастрофи мого життя, було прагнення труднощів, небезпек та поневірянь. Я мав намір стати вояком і податися до Азії або до Алжиру, однак мій батько, старий та хворий, потребував мене.

Отож я покірно повернувся на батьківщину і два роки турбувався про нього, допомагав у господарстві, навчався того, чого досі не знав, — я наче ковтнув свіжої води, працював і сповняв свої обов'язки. Потім батько помер, а я став дідичем, і нічого в житті не змінилося. Я сам надягнув на себе іспанські чоботи, жив мудро й розважливо, так ніби мій старий і далі стояв у мене за спиною, дивлячись з-поза плеча своїми великими мудрими очима.

Одного разу мені прийшов пакунок з супровідним листом. Я упізнав почерк Ванди.

Хвилюючись, я відкрив його і прочитав.

"Мій пане!

Тепер, коли від тієї ночі у Флоренції спливло понад три роки, я можу Вам знову зізнатися, як Вас кохала, але Ви самі задушили моє почуття своєю фанатичною відданістю, своєю шаленою пристрастю. Від тієї миті, як Ви стали моїм рабом, я відчула, що Ви вже ніколи більше не зможете стати моїм мужем, але мені захотілося зреалізувати Ваш ідеал і, можливо, зцілити Вас — я ж сама вишукано розважалася...

Я знайшла мужнього чоловіка, такого, якого потребувала, і була з ним настільки щасливою, наскільки можна бути щасливим на цій потішній глиняній кулі.

Однак моє щастя, як і кожне людське щастя, було недовговічним. Десь рік тому він загинув на дуелі, і відтоді я мешкаю в Парижі, ведучи життя Аспазії.

А Ви? Напевно, у Вашому житті не бракує сонця, якщо Ваші фантазії таки втратили свою владу над Вами, поступившись місцем тим Вашим рисам, які так приваблювали мене на початку нашого знайомства, — ясність думки, добре серце та насамперед порядність.

Сподіваюся, Ви одужали під моїм батогом. Лікування було жорстоким, однак радикальним. На згадку про ті часи і про жінку, яку Ви пристрасно кохали, посилаю Вам полотно бідолашного нім-ця-художника.

Венера в хутрі"

Я мимоволі усміхнувся. Поринувши в задуму, я раптом яскраво уявив собі красуню в оксамитовій кацабайці, оздобленій горностаєвим хутром, і з батогом у руках. Я усміхнувся, згадавши жінку, яку колись так

безтямно кохав, хутряну кацабайку, яка так мене збуджувала, батога... І нарешті посміявся зі своїх страждань, кажучи собі: "Лікування було жорстоким, однак радикальним. Головне — я одужав!"

* * *

— То в чому ж мораль цієї історії? — запитав я у Северина, кладучи рукопис на стіл.

— У тому, що я був ослом! — вигукнув він, не обертаючись; йому, здається, було соромно. — Якби ж то я хоч раз відшмагав її батогом!...

— Курйозний засіб, — мовив я. — Твоїм селянкам це ще би могло...

— О, вони звичні до цього, — жваво урвав мене Северин. — А ось уяви собі, як би подіяв батіг на наших витончених, нервових, істеричних дам...

— Та все ж, у чому мораль?

— А в тому, що жінка, за своєю природою чи вихована сучасним чоловіком, є його ворогом і може бути лише рабинею або повелителькою, але ніколи — товаришкою і супутницею в житті. Товаришкою чоловіка жінка може стати лише тоді, коли цілком буде зрівняна з ним у правах, в освіті та праці.

Поки що нам залишається лише один вибір: молот або ж ковадло. А я був ослом, бо дозволив жінці зробити з себе раба... Розумієш?

Звідси й мораль історії: хто дозволяє себе шмагати, той заслуговує батога.

Мені, як сам бачиш, батіг пішов на користь. Рожевий туман перечулення розвіявся, і тепер ніхто й ніколи не змусить мене вважати священних мавп Бенареса* чи півня Платона** образом Божим.